



การศึกษาประวัติและผลงานของผู้เคยได้รับรางวัลการส่งเสริมการศึกษาเพื่อ
สันติภาพจากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต)
คือพระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุฑฺฒสีโล)
วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

โดย
อาจารย์ธงชัย สีโสภณ และคณะ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พ.ศ. 2556



(. .)
()

(2)

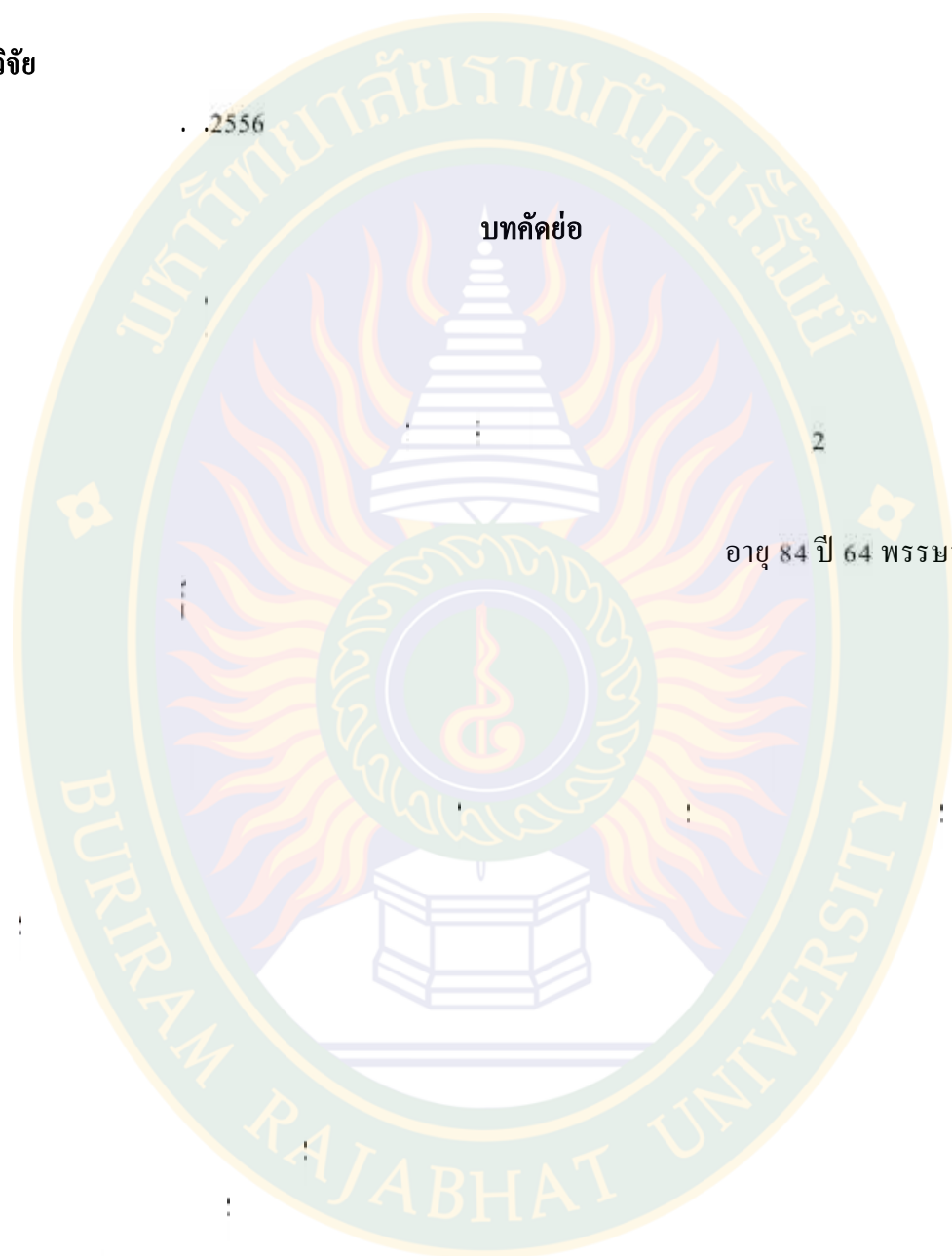
ชื่อเรื่อง

จากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)
()

ผู้วิจัย

ปี

. 2556



บทคัดย่อ

อายุ 84 ปี 64 พรรษา ท่านได้รับ

สามารถที่จะทำงานร่วมกันได้ หากบุคคลนั้นเห็นคุณค่าและอุดมการณ์การสร้างสันติภาพแก่มวล

คำสำคัญ :

Title : The Study of Biography and works of the person used to receive the award in the field of education for calmness: Phraku Pipitphacharat Wat Samakkee, Thasawang sub-district, Muaeng district, Buriram province

researcher: Thongchai Sisophon Chomphu Isariyawat

Year: 2013

Abstract

This research was a quality research. The aim of this research was the study of biography and work, idea, enlightenment knowledge, valuable principle, ideology to develop of peace, and developed permanently society to calm with collaboration. The tools of this research were observation and interview. It found that:

Phraklu Pipitchanat or Loungphor nan Shuttasirilo was 84 years old. He became a monk for 64 years old. He received an honorary degree and he was announced for much fame. An idea and enlightenment knowledge were an intention to develop society and earnestness to develop both of economic of society and mental of people together. He was the reader of the Buddhism and soul of society for developing society came to calm and he used merciful dharma as the tool for developing the people. He though the people to learn about morality. Phraklu Pipitchanat developed the society with knowledge that he received when he went on excursion to other organization and collaborated this knowledge with principles of Buddhism. He established the rice fund for the people in the community. He used the faith in the local tradition as a tool for funding and organized community shop, chemical fertilizer fund for helping farmer, and planted rice with organic substance. To product food, the framers should not be selfish person and don't get more profit.

Worth and ideology to develop, he tried to train and develop people's mind to have virtue, ethics for their lives. He promoted them to go to temple and listened to the dharma and observed the eight precepts. He focused on developing the way of life in modern community, set up business group to develop or to know about trade process and investment in the community. He knew an avail of rice fund, community shop, planted rice with organic substance. In addition, he realized about making peace that it was not difficult to make peace. He realized the difference of society and ethnic group, religion and language. All of these could collaborate with each other, if the people realized an avail and ideology to make the happiness and peace to human and society

Keyword : The Study the award for Loungphor nan



กิตติกรรมประกาศ



(...)

เล่มนี้ เพื่อ

คณะผู้วิจัย
11 กรกฎาคม 2556

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	(1)
บทคัดย่อไทย	(2)
บทคัดย่ออังกฤษ	(3)
สารบัญ	(4)
ตารางภาพประกอบ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.	1
2.	3
3.	4
4.	4
5.	5
6.	5
2	8
1.	8
2.	17
3.	21
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
3	33
1.	33
2.	34
3.	35
4.	38
5.	41
6.	46
4	() 55
1.	55
2.	64
3.	83



บทที่ 5 สรุป

- 1.
- 2.
- 3.

90
90
94
96
99
103
104
105



1
2
3
4
5

แสดงพื้นที่กา

75
78
80
82
83



บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากจะมองถึงสังคมโลกในอดีตที่ผ่านมา ต่างมีเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นมาจำนวนมาก จนเป็นประวัติศาสตร์โลก ซึ่งโลกเกิดวิกฤตปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอย่างรุนแรง จึงเรียกเหตุการณ์นั้นว่า “สงครามโลกครั้งที่ 1 ในระหว่างปี พ.ศ.2457 - 2461 และสงครามโลกครั้งที่ 2 ในระหว่างปี พ.ศ.248 - 2488” ถือเป็นปัญหามานำสู่การเรียกร้องหาสันติภาพกันมาก ทำให้เกิดองค์ระหว่างประเทศขึ้นมาเพื่อการสรรค์สร้างให้โลกเกิดความเป็นธรรมแก่ชาวโลกเอง โดยมีนักคิดทางสังคมศาสตร์ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างสันติภาพไว้ว่า

พหุเอกานิยม (Unified Pluralistic Society) หรือสังคมที่มีความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย (Unity in Diversities) คือ ภายในสังคมใหญ่ หรือเรียกว่า “ประเทศ” นั้น แม้จะประกอบไปด้วยชนกลุ่มเล็กน้อยจำนวนมากมาย แม้คนทุกคนมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการแตกต่างทางด้านความคิด เชื้อชาติ ลัทธิศาสนา ความเชื่อ ฐานะ อายุ วัฒนธรรม ประเพณี เพศ อาชีพ และชนชั้น ก็สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีอิสระในการดำเนินชีวิตตามวิถีทางของตนเอง ไม่มีความขัดแย้งหรือรังเกียจเคียดแค้นระหว่างกัน เป็นสังคมที่คนมีหัวใจแห่งเสรีภาพไม่ปิดกั้นผู้อื่น แต่สนับสนุนส่งเสริมกันและกันอย่างเป็นเอกภาพ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542 : 35)

จากข้อความที่กล่าวมานี้ นักคิดทางสังคมต่างเห็นความสำคัญของสันติภาพมาก จึงได้เสนอแนวความคิด อุดมการณ์ เพื่อแสวงหาแนวทางการสร้างสันติภาพในรูปแบบต่างๆ ขึ้นมา หากกล่าวย้อนไปในทศวรรษที่ผ่านมาโลกต่างเกิดความสับสนขาดสันติภาพไปทุกหนแห่ง แม้แต่วัฒนธรรมการผลิตเพื่อบริโภคยังขาดความปลอดภัยในชีวิต ทำให้สังคมเรียกหาความเป็นชุมชนท้องถิ่น (localization) ถือเป็นกระแสหลักทางสังคม หรือกระแสใหญ่กระแสหนึ่งที่ไหลคู่ขนานไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ทั้งนี้มีสาเหตุสำคัญมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมและส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางมาตลอด แม้สังคมโลก หรือสังคมไทยมีการริเริ่มของชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ในการขบคิดเพื่อแสวงหาทางเลือกใหม่ในการพัฒนาสังคมที่ตั้งอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง (ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. 2544 : 2) เมื่อกล่าวย้อนกลับไปในแนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 ที่ผ่านมามีว่าแผนการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาในเชิง “ชุมชนและท้องถิ่นถูกพัฒนา” รัฐเป็นผู้กำหนดกรอบความคิด และวางแผนการพัฒนา

โดยเข้าไปดำเนินการผ่านกลไกของระบบราชการ ชุมชนท้องถิ่นจึงถูกพัฒนาหมายถึงถูกบอกถูกสั่ง และร่วมพัฒนาไปด้วย กระบวนการพัฒนาเกิดขึ้นภายใต้ระบบราชการที่รัฐเป็นผู้กำกับจากข้างบนลงสู่ล่าง (top down) ชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาจึงเป็นบทบาทรอง เป็นบทบาทที่ไม่สำคัญ บทบาทที่มีความสำคัญและโดดเด่นคือรัฐ

แต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 รัฐกลับให้ความสำคัญเรื่องบทบาทของชุมชน โดย “การพัฒนาเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง” หรือ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติก็ยังไม่ถึงการเป็น “ชุมชนเป็นผู้พัฒนา” เนื่องจากรัฐยังคงมีบทบาทสำคัญอยู่ กระทรวง ทบวง กรม ลงไปพัฒนาชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีบทบาทในกระบวนการพัฒนา มีการส่งเสริมสนับสนุนชุมชนให้เข้มแข็งและส่งเสริมประชาคมเป็นต้น (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. 2543 : 1)

แต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 รัฐกลับเน้นไปที่ “ชุมชนเป็นผู้พัฒนา” ยุทธศาสตร์เน้นความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง เมื่อมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เน้นที่การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อปรับตัวสู่กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก พอก้าวเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 เน้นที่ “การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ” ซึ่งคนจะมีคุณภาพได้ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ที่ถูกต้องเพื่อสร้างคุณธรรมในคนที่เป็นทรัพยากรสำคัญ โดยรัฐให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน ซึ่งหลวงพ่อนานก็เป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาคนในชุมชนมาก พร้อมทั้งการนำหลักศาสนามาบูรณาการการพัฒนาเพื่อส่งเสริมรักษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้ดีขึ้น เพราะหลวงพ่อนานมองเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ในอดีตที่ผ่านมาว่า “พระสงฆ์และวัดในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน” ทำหน้าที่ให้บริการและสนับสนุนชุมชนทั้งด้านการศึกษา การสาธารณสุข การเศรษฐกิจ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม แม้ปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เมื่อฝ่ายอาณาจักรเข้ามารับภาระธุระนี้ไปจากฝ่ายศาสนจักร จึงทำให้บทบาทต่างๆ ที่พระสงฆ์เคยมีถูกสถาบันทางสังคมรูปแบบใหม่กลืนจนเกือบหมดสิ้น ดังนั้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนย่อมแตกต่างกันไปจากอดีต ส่วนใหญ่คงมีปฏิสัมพันธ์กันเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยศาสนกิจเพียงด้านเดียวที่ยังหลงเหลืออยู่ นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้การอบรมสั่งสอน และชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ตลอดจนเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชน ไม่ให้เกิดความทุกข์ร้อนจากความโลภ ความโกรธ ความหลง และอวิชชาในการประกอบอาชีพ และการงานของตน

เป็นต้น หากจะกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบัน พระสงฆ์จะมีบทบาทนำใน 3 ประการ คือ เป็นผู้นำด้านการพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ (spiritual guide) ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนและเป็นผู้นำด้านการพัฒนาชนบท (พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ. 2532 : 37)

แม้สภาพการณ์ทางสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่พระสงฆ์ยังคงเกี่ยวเนื่องและเอื้ออาทรแก่ชุมชนท้องถิ่นให้ได้คลายความทุกข์ยาก ดังเช่น บทบาทของหลวงพ่อนานที่เป็นหัวหน้าของพระสงฆ์กลุ่ม “สหธรรมเพื่อการพัฒนา” ในจังหวัดสุรินทร์ จึงควรแก่การศึกษาวิจัยมาก ท่านมีการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากกว่าสิบปี อาศัยแนวคิดพื้นฐานที่ว่า “พระสงฆ์อยู่ได้เพราะอาหารและปัจจัยสี่ที่ชาวบ้านถวายได้ปฏิบัติธรรมเพราะชาวบ้านเลี้ยงดู ฉะนั้นพระสงฆ์จึงเป็นหนี้ชาวบ้าน” (มูลนิธิพิพิธประชานาถ. 2532 : 1) เมื่อเป็นหนี้ก็ต้องชดใช้ ซึ่งการใช้หนี้จึงเริ่มขึ้นด้วยการก่อตั้งกลุ่มสหธรรมเพื่อพัฒนากับเพื่อนสหธรรมิก่วมอุดมการณ์ในตอนแรก 22 รูป (พ.ศ.2530) เพื่อประสานงานการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นทางการ และขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาขึ้นในชุมชนท้องถิ่นด้วยรูปแบบต่างๆ ดังเช่น โครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิต ธนาคารข้าว ร้านค้าสาธิตของชุมชน การศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำสวนสมุนไพรและหอมพื้นบ้าน การเข้าค่ายสหธรรม โครงการอนุรักษ์และการบวชป่าชุมชน การเทศน์ออกธรรมาสน์ การทำนาปลูกข้าวปลอดสารพิษ เกษตรเกี่ยวดูแล เกษตรธรรมชาติ การบวชภาคฤดูร้อน และการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน และชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าพระครูพิพิธประชานาถ หรือหลวงพ่อนาน เป็นผู้นำพระสงฆ์กลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนาที่มีผลงานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นปรากฏผลเป็นรูปธรรมชัดเจนและได้รับการยอมรับ ดังกรณีการเป็นประธานพระสงฆ์กลุ่มสหธรรมเพื่อพัฒนาของหลวงพ่อนานเพื่อที่จะขับเคลื่อนงานการพัฒนาชุมชนจนได้รับการประกาศเชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีสุรินทร์” หรือได้รับการยกย่องเป็น “บุคคลทรงคุณค่าของจังหวัดสุรินทร์” นอกจากนั้นท่านยังได้รับรางวัลบุคคลดีเด่น ด้านการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพจากมูลนิธิเจ้าคุณประยุต ปยุตโต จึงสมควรที่จะได้รับการศึกษาวิจัยอีกครั้งเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่หลวงพ่อนานมากยิ่งขึ้น เป็นการวิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรม และหลักการที่เป็นคุณค่าของท่าน เพื่อจะใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์รูปอื่นๆ เป็นการตีแผ่ผลงานวิชาการของพระสงฆ์ผู้สังคมนุชน จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยนี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1

()

2.2

()

2.3

()

3. ขอบเขตของการวิจัย

(. . .):

()

3.1 ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประวัติและผลงาน

3.2

3.3

ชุมชนพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากแนวคิดการพัฒนาของหลวงพ่อนานจนทำ

3.4

2556

11

2555

4. นิยามปฏิบัติการ

4.1

4.2

:

:

4.3

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1

)

(

5.2

(

)

5.3

(

)

5.4

(

)

6. การดำเนินงานวิจัย

"

(. .)

(

)

"

(qualitative research)

:

เพื่อสันติภาพที่ยั่งยืน

6.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2

1.

(participants observation)

:

:

1.1

1.2

/

/

1.3 ในระยะเวลาที่ทำการสังเกต พระสงฆ์กลุ่มเป้าหมายทำพิธีกรรม หรือมีกิจกรรม
อย่างไร ขั้นตอนเป็นอย่างไร บทบาทที่เน้นหนัก

/

2.

(interview)

3

1

1.

2.

3.

4.

5.

2

1.

2.

3.

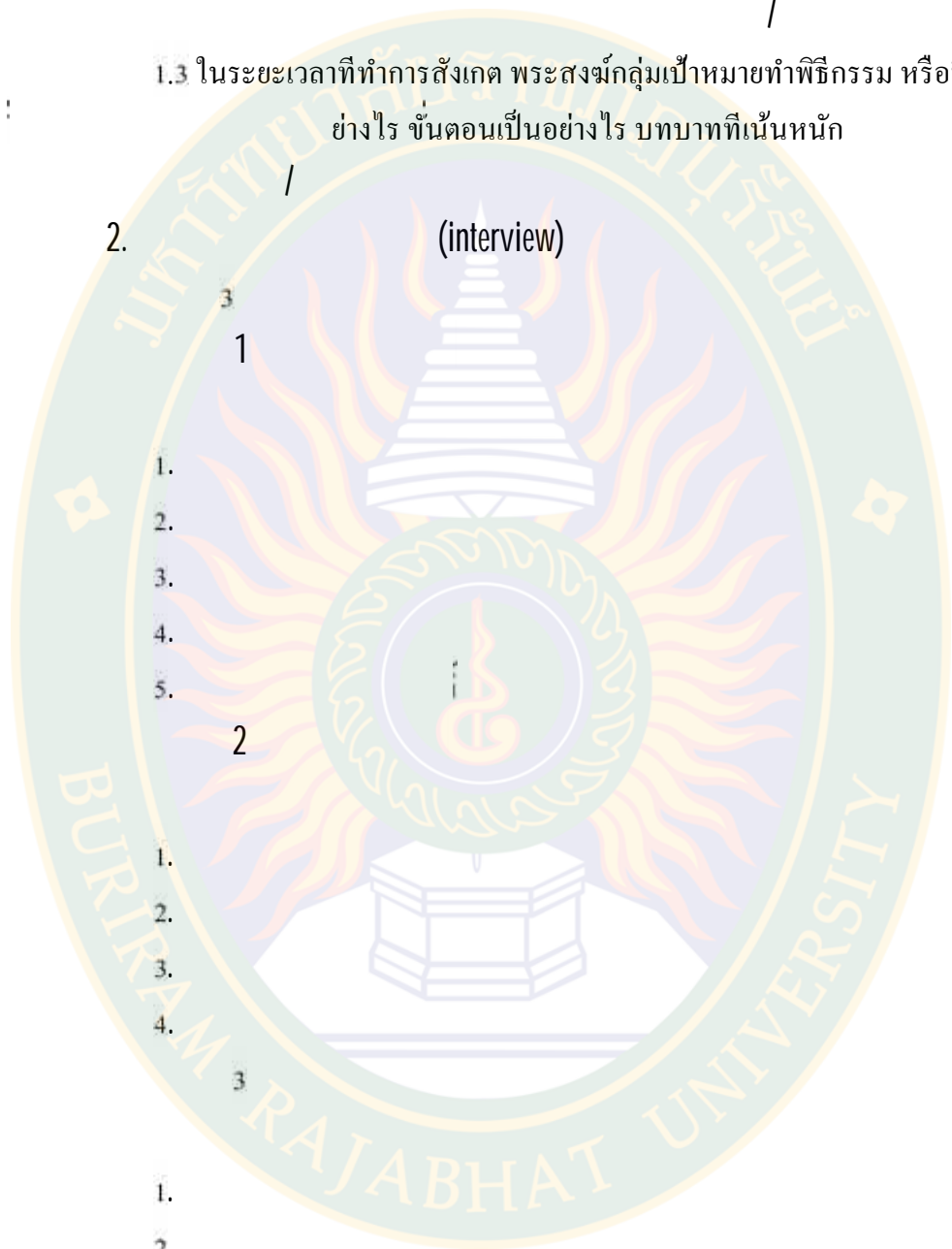
4.

3

1.

2.

3.



6.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

:

:

(field research)

6.3 การวิเคราะห์และการเก็บรวบรวมข้อมูล

1

(Documentary analysis)

2

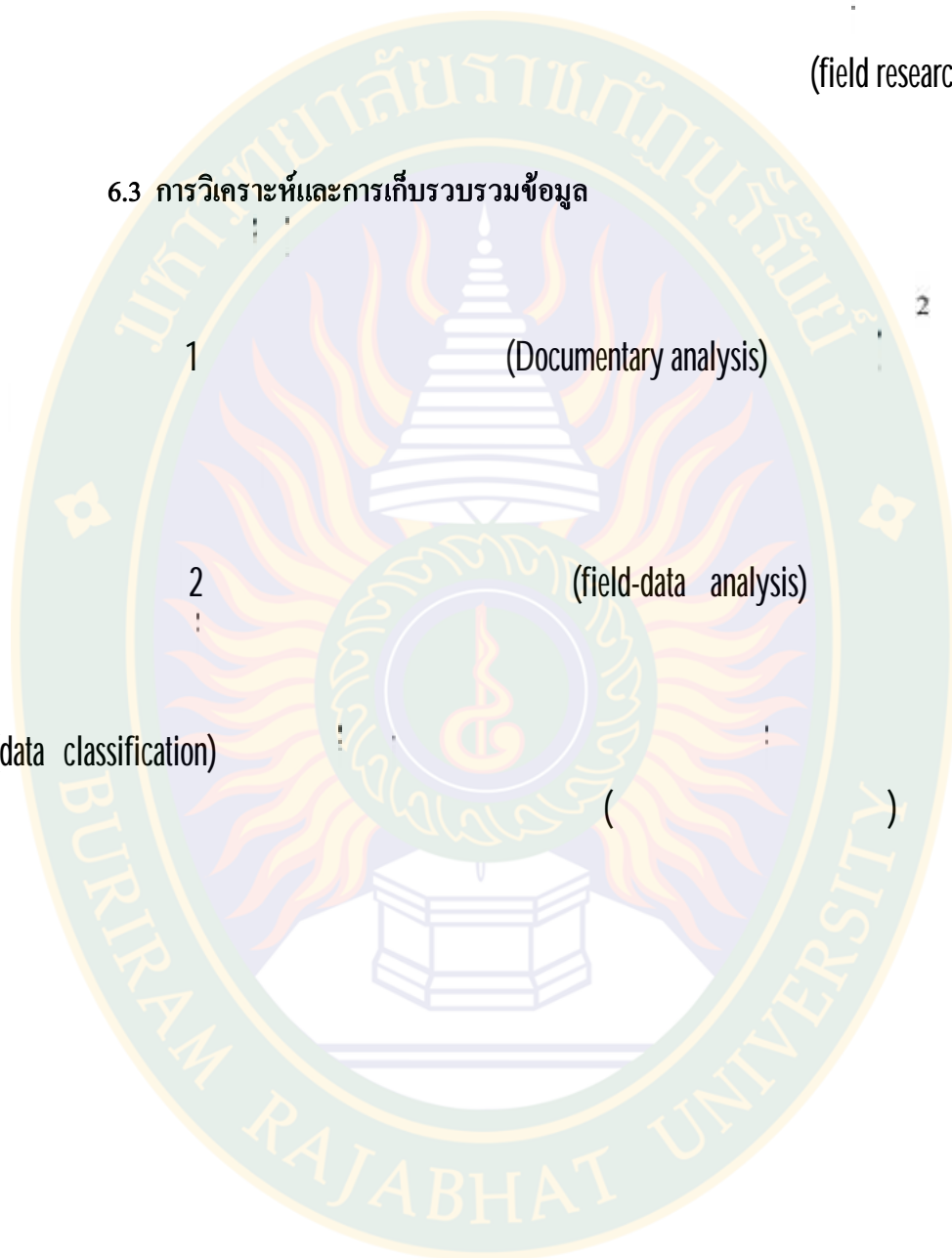
2

(field-data analysis)

(data classification)

(

)



บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารต่างๆ ทั้งแนวคิด ทฤษฎี บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการวิจัยเรื่องการศึกษาประวัติและผลงานของผู้ที่เคยได้รับรางวัลการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพจากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) : พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล) วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ต่อไป

1 แนวคิดการศึกษาเพื่อสันติภาพ

การสร้างสันติภาพเป็นเรื่องของสังคมที่จะต้องแสวงหาความสงบร่มเย็นในชีวิตถือเป็นสิ่งสำคัญที่สังคมมนุษย์พยายามเรียกหากัน โดยมีแนวคิดของนักวิชาการดังนี้

1.1 ความหมายสันติภาพ

ในปัจจุบันนี้เรื่องการศึกษาเพื่อสร้างสันติภาพเป็นสิ่งที่สำคัญในสังคมไทยและสังคมโลกมาก ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1166) สันติภาพ หมายถึงความสงบ เช่น การอยู่ร่วมกันโดยสันติ เพราะสันติภาพคือความสงบ เช่น หากทุกคนต้องการสันติภาพ จงร่วมมือกันรักษาสันติภาพของโลก สันติวิธี เป็นวิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ เช่น การเจรจาสงบศึกโดยวิธีแบบสันติ สันติสุข คือความสุขที่เกิดจากความสงบ

เชาวนะ ไตรมาส (2534 : 9) สันติวิธี (peace) หมายถึงหลักยึดพื้นฐานในการแสวงหาสิ่งที่เป็นความแตกต่างสร้างสรรค์และมิตรภาพที่ถาวรเพื่อจัดสภาพแวดล้อมของรัฐให้เกิดสันติสุขในการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างความแตกต่างของมนุษย์ โดยไม่ก่อความขัดแย้งแตกแยกระหว่างฝ่ายคนข้างมากกับฝ่ายคนข้างน้อย โดยไม่มีการกดขี่ข่มเหงคุกคามซึ่งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนใหญ่กับผลประโยชน์ส่วนน้อย และระหว่างความถูกต้องของฉันทมติชั่วคราวฝ่ายข้างมากที่ได้รับการยอมรับก่อนกับฝ่ายข้างน้อยที่ยังต้องรอการยอมรับในภายหลัง เป็นวิธีการคัดแปลงสภาวะธรรมชาติของสังคมมนุษย์ให้เปลี่ยนจากการต่อสู้ด้วยพลังกำลัง โดยใช้ความรุนแรง หรือขจัดทำลายล้างขั้นแตกหัก เป็นการแข่งขันกันด้วยกติกาที่สันติวิธีสามารถประนีประนอมผลประโยชน์และหาทางออกที่เป็นสายกลางไว้ความสูญเสียของทุกฝ่ายได้

สันติภาพ หมายถึงภาวะที่ปราศจากสงคราม เป็นภาวะที่น่าปรารถนาอันเกิดขึ้นได้ไม่ยากเกินไปนัก แต่ถ้าเข้าใจสันติภาพเป็นความสุขที่ไร้ความขัดแย้งใดๆ เช่น ความสุขภายใน

หมายถึงความสุขที่ไร้ความขัดแย้งในใจ ส่วนสังคมมีสันติภาพ หมายถึง สังคมที่มีความสุข โดยปราศจากความขัดแย้งใดๆ ในสังคม ซึ่งสันติภาพในความหมายหลังนี้เป็นอุดมคติสูงกว่า ความหมายแรก อาจเป็นอุดมคติที่บรรลุถึงจุดหมายไม่ได้เลย เป็นธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมดา เพราะมีความต้องการไม่จำกัด แต่สิ่งที่สนองต่อความต้องการนั้นมีอยู่อย่างจำกัด มนุษย์จึงเห็นสันติภาพเป็นสิ่งมีค่าสูงส่งน่าปรารถนาในฐานะเป้าหมายที่จะต้องบรรลุถึง เรียกว่า สันติภาวะ

พันตรี ป หลงสมบุญ (2540 : 703) ได้ให้ความหมายของสันติภาพปรากฏอยู่ใน พจนานุกรมมคธ-ไทย 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง สันติเป็นชื่อของพระนิพพาน ในพระนิพพาน วิ. “กิลีสสมนโต สนฺติ สมฺอุปสมฺติ สนฺติ”

2. สันติ หมายถึงความสงบ ความระงับ ความรำงับ สงบระงับ รวยคาบ ดีงาม

3. สันติภาพ หมายถึงความสงบ ความรียบคาบ สันติภาพ

ท่านพุทธทาสภิกขุ (2531 : 83) ได้ให้ความหมายของสันติภาพตามแนวแห่ง พระไตรปิฎกออกเป็น 4 ประการ คือ

ประการที่หนึ่งสันติภาพ หมายถึงการที่มนุษย์ทุกคนมีมนุษยธรรม คือ ธรรมะที่ทำให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ได้แก่ ความที่มีจิตใจสูงจกทำตนให้อยู่เหนือปัญหาและความทุกข์ทั้งปวง แล้ว แสดงออกมด้วยการไม่เบียดเบียนกัน ทำให้เกิดความสงบสุขโดยทั่วกัน

ประการที่สองสันติภาพ หมายถึงการมีมิตรภาพคือความเป็นเพื่อนระหว่างกัน โดยถือ หลักความจริงตามธรรมชาติที่ว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตายด้วยกัน ทั้งหมดทั้งสิ้น ท่านได้กล่าวว่า สันติภาพอันมหาศาลใหญ่หลวงก็เป็นของโลก สันติภาพเล็กๆ น้อยๆ ก็เป็นของแต่ละบุคคล แต่อย่าลืมนะว่าของใหญ่ก็เกิดจากของเล็กน้อยประกอบกันขึ้น

ประการที่สามสันติภาพ หมายถึงการมีศีลธรรมในทุกกิจการที่มนุษย์ทำทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ด้วยการทำ การพูด การคิดที่ปรกติสุข ปรกติคือไม่เกิดปัญหาโกลาหล วุ่นวายวิฤตการณ์ใดๆ มันก็คือสันติภาพ มีการกระทำชนิดที่เป็นไปเพื่อความสงบสุขหรือสันติภาพ

ประการที่สี่สันติภาพ หมายถึงความสุขทางโลกอุดมคติ ท่านได้กล่าวไว้ว่า ในยุค ศาสนาของพระศรีอริยนั้น บ้านเมืองจะสงบสุข ไม่มีทุกข์ จนคนไม่รู้จักความทุกข์นั้นว่าเป็น อย่างไรบ้าง เป็นสันติภาพในอนาคตมุ่งที่ด้านการทำเพื่อโลกหน้า

1.2 ความสำคัญสันติภาพ

คำว่าสันติภาพมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการบัญญัติของสันติภาพถูกพัฒนาการมาจากรากศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า “peace” ภาษาฝรั่งเศสว่า “paix” ภาษาอิตาลีว่า “pace” ภาษาโปรตุเกสและสเปนว่า “paz” ในภาษาทั้งหมดนี้ล้วนพัฒนาการมาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า “pax” หรือ “paics” ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์คำว่า “pax” ถือกำเนิดขึ้นในยุคจักรวรรดิโรมัน ดังนั้นคำว่าสันติภาพจึงหมายถึงช่วงเวลาที่ไม่มีสงครามหรือภาวะปราศจากสงครามกลางเมือง ถ้าหากจะใช้คำศัพท์ให้ถูกต้องมากกว่านี้ว่า “Pax Romana” น่าจะเหมาะสมกว่า แสดงให้เห็นได้ว่าชาวโรมันเป็นผู้ให้ความสำคัญเชื่อมโยงความหมายของสันติภาพว่า “pax” กับคำที่เป็นนามธรรมอื่นๆ เข้าด้วยกัน เช่น การสอดคล้องกัน เกียรติยศ เป็นต้น (http://www.baanjommyut.com/library_2/extension-1/education_for_peace/02.html)

สันติภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ เพราะการสรรค์สร้างสันติภาพเป็นเรื่องยากมากที่จะทำให้เกิดขึ้นในสังคมได้สมบูรณ์แบบ แต่ว่าการสรรค์สร้างความขัดแย้งนั้นง่ายกว่าสร้างสันติภาพเสียอีก ต้องอาศัยการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบสันติวิธีเป็นสิ่งที่สังคมโลกต้องการ และพยายามเรียกร้องหาสันติภาพอยู่ตลอดเวลา หากมองอย่างผิวเผินแล้วดูเหมือนว่าสังคมโลกปัจจุบันอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข แต่ความจริงกลับเป็นสิ่งตรงกันข้ามว่า มนุษย์มองเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มีการแสวงหาอำนาจและพวกพ้องเพื่อมีอำนาจครอบงำบุคคลอื่นให้มีจิตใจที่คับแคบอยู่ร่ำไป ไม่ยอมรับความแตกต่างกัน แต่พยายามแบ่งชนชั้นวรรณะในสังคมที่ว่า “ถึงแม้สังคมโลกในปัจจุบันเหลือระบบการปกครองอยู่เพียงอย่างเดียว คือระบบประชาธิปไตย เพราะลัทธิคอมมิวนิสต์ได้พ่ายแพ้ไปอย่างราบคาบในช่วงโลกแสดวงหามรรควิธีแห่งสันติภาพในยุคแห่งสงครามเย็น” (สุจิตรา อ่อนค้อม. 2547 : 1) แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะสามารถสรรค์สร้างสันติภาพให้แก่สังคมโลกได้จริง สังคมโลกยังเกิดความขัดแย้งรุนแรงในทุกมุมของสังคมโลก ทุกประเทศต่างก็อยู่ด้วยกันอย่างวาดระแวง ยังมีการเกิดสงครามกลางเมืองแย่งชิงประชาชน หรือศาสนิกชน อันเป็นผลสะท้อนมาจากการพัฒนาของสังคมโลก มุ่งที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก่อให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรกันเพิ่มขึ้น จึงทำให้สังคมต้องประสบกับปัญหาในรูปแบบต่างๆ มากมาย ดังเช่นบทความที่ว่า

ความอดอยาก หรือยากจน ความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติ ความขัดแย้งในเรื่องศาสนา กรณีพิพาทแย่งชิงครอบครองดินแดนต่างๆ การก่อการร้าย ยาเสพติด อาชญากรรม การว่างงาน โรคเอดส์ อดวินิบาตกรรม การก่อความรุนแรง และปัญหาด้านนิเวศวิทยา ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ตามติดตามใกล้ชิดเรามากตามตัว เราได้ประจักษ์

แล้วว่า โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ตกอยู่ในสภาพที่เลวร้าย ขาดสันติภาพและความเป็นอันหนึ่งอันเดียว (สุจิตรา อ่อนค้อม. 2547 : 2)

จากแนวความคิดในเรื่องสันติภาพทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นการแสดงให้เห็นได้ว่า สังคมโลกยังต้องการแสวงหามรรควิธีแห่งสันติภาพแบบที่ยั่งยืนอยู่อีกมาก เพราะสังคมมนุษย์ยังมีความปรารถนาจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน ด้วยการสรรค์สร้างวัฒนธรรมเพื่อมนุษยชาติมาติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันข้ามรัฐชาติ ในทำนองเดียวกันก็ยังมีผู้ที่กำลังต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม อาจกำลังใช้ หรือยังไม่ได้ใช้อาวุธอยู่เท่านั้น หากยังมุ่งสื่อสารกับประชาชนทั่วไป ส่วนหนึ่งเพื่อให้ประชาชนสนับสนุนและผลักดันแนวทางมรรควิธีแห่งสันติภาพในสังคม ตัวอย่างในกรณีปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย หรือส่วนอื่นๆ ของประเทศยังมีปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร หรือวัตถุสิ่งของจำเป็นต่างๆ อีกส่วนหนึ่งก็เพื่อให้สังคมมองเห็นคุณค่าของสันติภาพ ความสงบสุขของสังคม นำสันติภาพไปใช้กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ตนเองประสบอยู่ ทั้งในระดับวิถีชีวิตชุมชนต่อไปในอนาคต

ประชุมสุข อาชวอำรุง (2530 : 115) ได้กล่าวถึงปัญหาของสังคมโลกไว้ว่า โดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษาของโลกยังมิได้ตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงทางสังคม แต่เริ่มหันมาให้ความสำคัญเรื่องสันติภาพของโลก เพื่อจะช่วยให้สังคมได้รู้จักสันติภาพ ดังปรากฏในสภาหลักสูตรการสอนของโลก (World Council of Curriculum and Instruction) เป็นอีกองค์กรหนึ่งทำหน้าที่วิเคราะห์ติดตามเรื่องสันติภาพไว้ในการประชุมวิชาการโลก (World conference) ที่ประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ.2518 ได้อธิบายถึงความสำคัญของสันติภาพกับสังคมมนุษย์ออกเป็น 9 ระดับ ได้แก่

1. สันติภาพภายในบุคคล (Intrapersonal peace) เป็นสภาพที่ไม่มี ความขัดแย้งในตัวเอง คือเป็นความสงบสุขทางใจ (peace of mind)
2. สันติภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal peace) เป็นสภาพที่ไม่มี ความขัดแย้งระหว่างบุคคล
3. สันติภาพภายในหมู่คณะ (Intra group peace) เป็นสภาพที่ไม่มี ความขัดแย้งภายในหมู่คณะ
4. สันติภาพระหว่างหมู่คณะต่างๆ (Inter group peace) เป็นสภาพที่ไม่มี ความขัดแย้งภายในหมู่คณะต่างๆ ระหว่างกันและกัน
5. สันติภาพภายในเผ่าพันธุ์ (Interracial peace) เป็นสภาพที่ไม่มี ความขัดแย้งภายในแต่ละเผ่าพันธุ์
6. สันติภาพระหว่างเผ่าพันธุ์ (Interracial peace) เป็นสภาพที่ไม่มี ความขัดแย้งภายในเผ่าพันธุ์ต่างๆ ระหว่างกันและกัน

7. สันติภาพภายในประเทศ (International peace) เป็นสภาพที่ไม่มีความขัดแย้งภายในชาติ
8. สันติภาพระหว่างประเทศ (International peace) เป็นสภาพที่ไม่มีความขัดแย้งระหว่างประเทศ
9. สันติภาพของโลก (Word peace) เป็นสภาพปกติของโลกที่ปราศจากสงครามความขัดแย้งและมีความยุติธรรม

สรุปได้ว่า สันติภาพยังมีความสำคัญอยู่มาก ถือเป็นสิ่งจำเป็นจะต้องพัฒนาเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาเพื่อให้สังคมมีความตระหนักรู้ถึงปัญหาโลกขาดสันติภาพ เพราะความขัดแย้งในสังคมเกิดจากโลกขาดการศึกษาเรียนรู้สันติภาพอย่างถูกวิธี เพื่อการพัฒนาบุคคลสู่สังคมเป้าหมายในอนาคตต่อไป

1.3 สันติภาพในศาสนาพราหมณ์ฮินดู

ถือได้ว่าศาสนาพราหมณ์ฮินดูเป็นศาสนาเก่าแก่ที่สุดในโลก จึงมีหลักคำสอนเกี่ยวกับสันติภาพปรากฏอยู่ชัดเจน มีเป้าหมายและอุดมการณ์ที่สำคัญเพื่อให้ศาสนิกชนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อประโยชน์สุข และสันติภาพตามอุดมคติที่ตั้งไว้อย่างดีที่สุด ประกอบกับชาวพราหมณ์ฮินดูส่วนใหญ่เป็นผู้รักสันติภาพ มีการกำหนดระบบชนชั้นในสังคมเพื่อใช้ในการปกครอง เรียกว่า “วรรณะ” (สุจิตรา อ่อนค้อม. 2542 : 18) เพื่อให้ศาสนิกชนมีแนวทางปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดระเบียบเรียบร้อยในสังคมฮินดู ซึ่งลักษณะการจัดแบ่งวรรณะในยุคแรกของศาสนาพราหมณ์ฮินดู เป็นวิธีการแบ่งชนชั้นตามสีผิวเพียงเท่านั้น มิได้มีวัตถุประสงค์อื่นๆ เพื่อแอบแฝงอยู่ โดยมีชนชั้นเพียงแค่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผิวดำเป็นกลุ่มชนชาติดราวิเดียนถือเป็นกลุ่มชนพื้นเมืองเดิม และกลุ่มผิวขาว เป็นกลุ่มชนชาติอารยันที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในช่วงต้นแห่งยุคพระเวท ตลอดทั้งสิ่งที่ชาวพราหมณ์ฮินดูจะต้องปฏิบัติต่อพระเจ้าหรือพระพรหมและตนเอง เรียกว่า “อาศรม 4” ถือเป็นหลักการดำเนินชีวิตเพื่อให้ชาวพราหมณ์ฮินดูก้าวเข้าสู่รรควิธีแห่งสันติภาพได้อย่างแท้จริง ได้แก่

1. พรหมจรรย์ เป็นช่วงวัยแห่งชีวิตที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนเพื่อแสวงหาความรู้ความเข้าใจตนเอง เพื่อนำความรู้ไปแสวงหาทรัพย์สมบัติทางโลก ช่วงนี้จะมีการศึกษาคัมภีร์พระเวท ยัญพิธี และวิชาการอื่นๆ โดยอาศัยอยู่กับครูอาจารย์อย่างน้อย 12 ปี ต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนอย่างเคร่งครัด
2. กฤหัสถ์ เป็นช่วงวัยที่จะต้องแสวงหาความสุขทางโลก หรือการครองเรือน พร้อมทั้งประกอบพิธีบูชาฮินดูและทำประโยชน์ต่อสังคม

3. วานปรัสถ์ เป็นช่วงที่จะออกจากเรือนไปประพฤติพรหมจรรย์ตลอดชีวิต ด้วยการบำเพ็ญตบะ และปฏิบัติตามข้ออื่นทางศาสนาอย่างเคร่งครัด

4. สันนิยาสะ เป็นการบำเพ็ญเพียรพยายามเพื่อให้บรรลุถึง โมกษธรรม เพื่อบรรลุจุดหมายของชีวิตที่เป็นอมตะ (สุจิตรา อ่อนค้อม. 2542 : 37-38)

จากแนวคิดการสร้างสันติภาพในศาสนาพราหมณ์อินเดียทำให้พบว่า ชาวพราหมณ์อินเดียมั่นใจว่า การอบรมธรรมพัฒนาดนเป็นสันติภาพสูงสุด เป็นการเข้าถึงปรมาตมัน หรือพรหมัน ซึ่งปรมาตมันนี้อยู่ในภาวะหลุดพ้นตลอดกาลเป็นสิ่งเกิดขึ้นเอง เป็นต้นเหตุแห่งสรรพสิ่ง เพราะปรมาตมันเป็นทางแห่งสันติสุขอยู่ด้วยตัวเองไม่มีเพศ เป็นอมตะมองเห็นด้วยสายตาเปล่าไม่ได้ ไม่มีที่สุด เป็นปฐมวิญญาณสรรพสิ่งทั้งปวง เป็นสิ่งเดียวกันกับพรหม (จรูญศักดิ์ ชมมานนท์. 2541 : บทคัดย่อ) ซึ่งอาตมัน หรือชีวาตมัน หมายถึงวิญญาณย่อยที่เกิดจากปฐมวิญญาณ หรือปรมาตมัน เพราะอาตมันยังติดข้องวนเวียนเกิด-ตาย อยู่ในสังสารวัฏฏ์ สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากอวิชชา หรือ อวิชชา อันได้แก่ ความหลงผิดและไม่รู้แจ้งชัดในธรรมชาติแท้จริงของตนเอง และธรรมชาติแท้จริงของปรมาตมัน บุคคลใดสามารถกำจัดอวิชชาได้แล้ว บุคคลนั้นจะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้ก็จะเข้าถึง โมกษะ โดยอาตมันหรือวิญญาณย่อยได้เข้าไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับปฐมวิญญาณ หรือปรมาตมันนั้น

1.4 สันติภาพในศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีคนนับถือมากที่สุดในโลก ถือเป็นศาสนาสากลที่ให้ความสำคัญในเรื่องสันติภาพมาก อาศัยหลักคำสอนเรื่องความรักในนามพระเจ้าเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ของโลกเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพ โดยจัดแบ่งความรักออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า และความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ดังนั้นการสร้างสันติภาพเกี่ยวกับเรื่องความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า พระเยซูเจ้าจะทรงสอนว่า “จงรักพระเจ้าของท่านอย่างสุดจิตสุดใจ ด้วยความเคารพและเชื่อฟังในพระประสงค์ของพระองค์ ศรัทธาและปฏิบัติตามบัญญัติของพระองค์ และสละสิ่งต่างๆ ต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อพระองค์ มิใช่ทำเพื่อตนเอง” บุคคลจะต้องสละความเห็นแก่ตัวให้หมดไป ด้วยการปฏิบัติตามพระบัญญัติ 4 ข้อแรก ของบัญญัติ 10 ประการ ในศาสนา ส่วนเรื่องความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์นั้น พระเยซูเจ้าจะทรงสอนว่า

จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ซึ่งศาสนาคริสต์สอนกระทั่งให้รู้จักศัตรู นอกจากรักศัตรูแล้ว ยังจะต้องมีความเมตตากรุณาต่อคนทั้งหลายไม่เลือกหน้า

เลือกชนชั้นวรรณะ และ ไม่ละโอกาสที่จะช่วยเหลือสังคมตามความสามารถและ

โอกาส (เสถียร พันธรังสี. 2542 : 327)

สรุปได้ว่า แนวคิดการสร้างสันติภาพในพระศนะเกี่ยวกับพระเจ้าของศาสนาคริสต์นี้ เชื่อว่า พระเจ้าเป็นผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่ในสากลพิภพ หากมีผู้อื่นยิ่งไปกว่าพระองค์มิได้อีกแล้ว ปรากฏอยู่ในคำสอนเป็นอันมากที่พรรณาลักษณะความเป็นอยู่ของพระเจ้า เช่น ทรงมีจิตบริสุทธิ์ ไม่มีรูปร่าง ทรงมีอยู่ในรันดร ไม่มีการเกิด ไม่มีการตาย ทรงสถิตอยู่ทุกหนทุกแห่ง ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ทรงสามารถทุกอย่าง ทรงมีอยู่ตลอดเวลา ไม่มีเบื้องต้น ไม่มีที่สิ้นสุด ทรงบริสุทธิ์ทุกประการ ไม่มีบาปกรรมใดเลย

ลักษณะสำคัญของการสร้างสันติภาพในศาสนาคริสต์นี้ ต้องการสอนให้มนุษย์ได้รับแต่สิ่งที่ดีงาม เพื่อรอดพ้นจากบาปทั้งปวง เพราะพระเจ้าต้องการจะช่วยเหลือมนุษย์ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนมีบาปติดตัวมาเพื่อให้รอดพ้นจากทุกข์ แต่จงร่วมทุกข์ด้วยกันกับข้าพเจ้าในการขออภัยคุณตามแต่จะได้อุบัติประทานจากพระเจ้าผู้ได้ทรงช่วยเราให้รอด (ติโมเทียวก 1 : 9) จงเป็นที่ชอบพระทัยพระเจ้าผู้เป็นที่รอดพ้นของเรา ผู้มีพระทัยประสงค์ให้คนทั้งปวงเข้าถึงรอดพ้น (ติโมเทียวก 2 : 4) ด้วยคำว่า ท่านทั้งหลายรอดพ้นก็รอดได้โดยพระคุณ เพราะความเชื่อและมีใจแต่ตัวท่านทั้งหลายเอง ทุกสิ่งล้วนแต่พระเจ้าทรงประทานให้ (เอเฟซัส 2 : 8) ซึ่งพระเยซูเจ้าตรัสกับเหล่าสาวกของพระองค์ว่า

เราบอกความจริงแก่ท่านทั้งหลายว่า คนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดินสวรรค์ก็ยาก เราบอกท่านทั้งหลายอีกว่า ตัวอูฐจะรอดรูเข็มยังง่ายกว่าคนมั่งมีจะเข้าไปในแผ่นดินของพระเจ้า (มัทธิวก : 23, 29) และผู้ใดมีใจกรุณา ผู้นั้นเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับพระกรุณาตอบผู้ใดสร้างสันติภาพผู้นั้นเป็นสุข เพราะเขาจะเรียกเขาว่าเป็นบุตร (พระศรีปริยัติโมลี (พระมหาสมชัย กุศลจิตโต. 2544 : 98)

เป้าหมายสูงสุดของพระองค์ คือ ทรงพระประสงค์ให้มนุษย์พ้นจากความพินาศเนื่องจากผลของบาป ผลของความบาปทำให้เราต้องพลัดพรากจากพระองค์ด้วยความเมตตาปราณีเพียงใด แต่พระองค์ก็จะต้องดำรงอยู่ในความเที่ยงธรรมเพื่อรักษาสันติภาพให้แก่โลก กล่าวคือจะต้องลงโทษคนบาปเสมอไป เนื่องจากพระเมตตาเพื่อให้ไม่พินาศแต่จะมีชีวิตนิรันดร (โยฮัน 3: 16) (สุจิตรา อ่อนค้อม. 2542 : 215-216)

1.5 สันติภาพในศาสนาอิสลาม

แนวคิดการสร้างสันติภาพในศาสนาอิสลามนี้ ถือเป็นศาสนาแห่งสันติภาพที่แท้จริง โดยมีปรากฏคำกล่าวที่ว่า อิสลามเป็นชื่อของศาสนาที่กล่าวถึงเรื่องสันติภาพโดยตรง ดังที่มีผู้รู้ทั้งหลายได้ให้ความหมายเรื่องสันติภาพกับพระผู้เป็นเจ้าไว้ว่า

คำว่า “อิสลาม” เดิมเป็นภาษาอาหรับคือคำว่า อัศละมะ (Aslama) แปลว่า ยอมตาม ยอมจำนน ยอมตน (Yield, Submit, Surrender) ซึ่งมาจากรากศัพท์ที่ว่า ซะลิมะ (Salima) แปลว่า สันติ (Peace) ดังนั้นศาสนาอิสลามจึงมีความหมายว่า การยอมตน ยอมตาม ยอมจำนนต่อพระผู้เป็นเจ้า (อัลลอฮ์) เพื่อให้พบสันติทั้ง โลกนี้และโลกหน้า (Charis Waddy. 1976 : 92)

กรมประชาสัมพันธ์ (2547 : บทนำ) ได้ทำการวิเคราะห์ถึงคำสอนศาสนาที่ว่า “สันติภาพกับมนุษย์” ในศาสนาอิสลามมีความหมายรวมถึงการไม่เบียดเบียนกันกับผู้อื่นทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ ตลอดจนการไม่ทำตนในลักษณะของการเบียดเบียนตนเองด้วย มีความหมายรวมถึงการทำตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า พร้อมทั้งการปฏิบัติดีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อเพื่อนมนุษย์ จากคำสอนของศาสนาอิสลามนี้ ซึ่งให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คำสอนในศาสนาอิสลาม ทั้งเรื่องความเป็นเอกภาพระหว่างพระผู้เป็นเจ้ากับมนุษยชาติ ศาสนาอิสลามสอนให้เห็นว่า มนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ในแหล่งกำเนิด สีสผิว และภาษาใดก็ตาม พวกเขามาจากแหล่งเดียวกันมีบรรพบุรุษร่วมกัน ความเหนือกว่าของมนุษย์ จึงไม่ควรวัดที่เชื้อชาติ ภาษา สีสผิว และวัฒนธรรม แต่ควรวัดกันที่คุณงาม ความดี ดังที่กล่าวไว้ในคัมภีร์อัล-กุรอานว่า “ไม่ว่าบุคคลนั้นจะนับถือศาสนาใดล้วนแล้วแต่สอนให้ ทุกคนประพฤติดี และประพฤติชอบมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่มนุษย์ร่วมโลกด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น ลักษณะคำสอนเรื่องสันติภาพที่สำคัญในศาสนาอิสลามมีวัฒนธรรมพื้นฐานอยู่ 2 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อสันติภาพ คือ หลักการเอกภาพ ซึ่งแสดงหนุนต่อสันติภาพในการแสดงออกในการสาบานตน
2. ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อสันติภาพ คือ การไม่ยอมความอยู่ดีธรรมที่ประกาศอย่างชัดเจนในคัมภีร์อัล-กุรอาน

จากวัฒนธรรมพื้นฐานของศาสนาอิสลามนี้ ถือเป็นคัมภีร์สำคัญที่สุดกล่าวถึงสันติภาพ ในคัมภีร์อัล-กุรอานกล่าวไว้ว่า “แล้วทำไม เจ้าจึงจะไม่ต่อสู้เพื่อพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าและผู้ซึ่งอ่อนแอกว่า และถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ไม่ว่าผู้ชาย หรือผู้หญิง และเด็กซึ่งร่ำร้องว่า พระผู้เป็นเจ้าช่วยเราจากเมืองนี้ที่คนในเมืองเป็นผู้กดขี่โปรดประทานคนผู้จะปกป้องเราประทานคนซึ่งจะช่วยเหลือเรา”(วัลยวัลย อารูณี. 2530 : 107) ดังนั้นศาสนาอิสลามถูกสั่งสอนให้คนต่อสู้และไม่ยอม ก้มศีรษะให้ความอยู่ดีธรรมทั้งปวง การต่อสู้นี้อาจจะเป็นได้ทั้งการต่อสู้ด้วยความรุนแรง หรือ

การรวมสังคมเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมถือเป็นเรื่องสำคัญ นำมาสู่การสร้างสันติภาพแก่มวลมนุษยชาติในที่สุด

หลักใหญ่ในลัทธิศาสนาอิสลามนี้ คือ ความเสมอภาค บุคคลจะเป็นเศรษฐี หรือเป็นทาสก็ตามที ถ้านับถือพระเจ้าแล้ว ก็เป็นบุคคลที่เสมอกันในสายพระเนตรของพระเจ้าแล้ว พระมหะหมัดไม่ต้องการให้มีพระเจ้าในศาสนาอิสลามเหมือนกับศาสนาอื่นๆ ถือว่าอิสลามิกชนทุกคนเป็นพระอยู่ในตัวเองสามารถจะล้างบาปของตนได้เอง ด้วยการคุกเข่าลงสวดมนต์และรับแสงสว่างจากพระเจ้าเข้ามาในดวงจิตไม่จำเป็นต้องให้พระเจ้าล้างบาปให้เหมือนคริสตศาสนา

ความเมตตาการุณาเป็นคุณธรรมอันสำคัญที่สุด การให้ทานนั้น ศาสนาอิสลามไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ขึ้นอยู่ที่ความศรัทธาของแต่ละบุคคล แต่ถือเป็นหน้าที่ทางศาสนาว่าจะต้องบริจาคทานที่เดียว ผู้มีที่ดินใหญ่กว้างจะต้องแบ่งให้แก่คนไม่มีที่อยู่ และพระเจ้าจะประทานรางวัลตอบแทนให้ ผลอันสูงสุดอยู่ที่สวรรค์ ศาสนาอิสลามเป็นอุทยานงามมาก เทวดาทุกองค์จะนั่งบนบัลลังก์ทอง อยากรินลูกไม้ หรือเนื้อมะพร้าว หรืออะไร ก็มีให้กิน โดยไม่ยากลำบาก ผู้ที่ได้ทำความดีไว้มาก ก็มีโอกาสดำเนินเข้าเฝ้าพระเจ้าทุกเช้าเย็นทุกคนทำบุญเพื่อปรารถนาไปสวรรค์ เพราะเหตุที่ปรารถนากันมาก คนทำบุญก็มีมาก (หลวงวิจิตรวาทการ. 2523 : 458-459)

สรุปได้ว่า ในศาสนาอิสลามยังมีหลักคำสอนที่เกี่ยวกับสันติภาพอีกมาก เช่น จงระวังโมหะ ซึ่งเริ่มจากความบ้าคลั่งและจบลงด้วยความเสียใจ จงเป็นเจ้านายเหนือความโกรธเคืองและความรุนแรงในความมีโมหะของท่านจนกระทั่งโมหะของท่านได้ละไปจากท่านและสติปัญญาได้กลับคืนมา (อิมาม อะลี) ซึ่งคนที่ชั่วที่สุดก็คือผู้ไม่เคยอภัยให้แก่ใคร หรือไม่เคยแม้แต่จะขออภัยใคร ผู้ที่ไม่เคยมีความสงสารต่อผู้ใดข่มขู่ไม่เคยได้รับความสงสาร (อิมาม อะลี) คนที่ไม่มีความเมตตาต่อผู้อื่น ไม่เคารพผู้ใหญ่หาใช้พวกเราไม่ จงปฏิบัติต่อผู้อื่นดังที่ท่านกระทำต่อตัวท่านเอง จงวางมือจากความพยายามเสียแล้วท่านจะมีจิต หรือหัวใจที่สงบ (พระศรีปริยัติโมลี (สมชาย กุศลจิตโต). 2544 : 101-102) ทั้งหมดที่ยกตัวอย่างมาถือเป็นหลักการสร้างสันติภาพที่สำคัญในศาสนาอิสลาม

1.6 แนวคิดการสร้างสันติภาพ

พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นศาสนาแห่งการสร้างสันติภาพอย่างแท้จริง ดังพุทธพจน์ที่กล่าวว่า “นตฺถิ สฺนฺติปริ สุขํ แปรว่าความสุขยิ่งไปกว่า สันติ (ความสงบ) ไม่มี” (จ.ธ.25/204/42) จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาที่ยาวนานสองพันกว่าปีที่ผ่านมาแล้ว ไม่เคยมีปรากฏเลยว่า พระพุทธศาสนาได้ทำการห้ามนัซด์แย่ง บิบบคัันใคร ไม่เคยมีสงครามศาสนากับใคร เพื่อยืนยันในเรื่องนี้จะขอยกเอาคำพูดในตำราของชาวตะวันตกมาดูเพื่อให้เห็นชัดว่า เขามองพระพุทธศาสนาอย่างไร Encyclopedia Britannica, 1997 ในคำ “martyr” กล่าวว่า “พุทธศาสนา...

โดยเด่นชัดว่าไม่มีประวัติแห่งการบีบบังคับ (persecution) หรือ ความขัดแย้งรุนแรงกับลัทธิศาสนาอื่นๆ”

ถ้าหากบุคคลได้ศึกษาคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างครบถ้วนกระบวนการแล้ว ย่อมทำให้ได้ทราบว่าคุณค่าหลักของคำสอนพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นไปในเรื่องสันติภาพ ทั้งภายในตัวเองและภายนอก ดังที่ปรากฏในโอวาทปาฏิโมกข์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่พระภิกษุทั้งหลายดังนี้

1. เป็นหลักการ คือ ไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำแต่ความดี ทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์
2. เป็นวิธีการ คือ การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การสำรวมในปาฏิโมกข์ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะที่สงัด และการประกอบความเพียรทางจิต
3. เป็นอุดมการณ์ คือ ความอดทน คือ ความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า พระนิพพานเป็นธรรมอันยอดเยี่ยม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะ (พ.ร.บ.(ไทย) 25/183-185/49-50)

สรุปได้ว่า ทุกศาสนาที่เกิดขึ้นมาก็เพื่อการอบรมศาสนิกชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมนำสังคม โลกทุกวันนี้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรง เพราะคนในสังคมห่างไกลหลักคำสอนในศาสนา นอกจากนั้นผู้นำทางศาสนารุ่นใหม่ไม่สนใจเรื่องการเผยแผ่หลักคำสอนศาสนาที่ถูกต้องตามคำสอนของศาสนาที่ตั้งศาสนามาเพื่อสร้างสันติภาพให้แก่สังคม

2. สาเหตุของความขัดแย้ง

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า สังคมมนุษย์ในโลกนี้มีปัญหาความซับซ้อนหลากหลายทั้งทางวัฒนธรรมประเพณี หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ถ้าหากขาดการศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจกันอย่างถูกต้องแล้ว ย่อมเป็นสาเหตุสำคัญของการสร้างปัญหาความขัดแย้งทางสังคมมนุษย์มีอยู่มากมายหลายประการ ได้มีนักปราชญ์ในแต่ละสาขาวิชาแสดงแนวคิดเห็นแตกต่างกันออกไปสามารถนำมาวิเคราะห์ให้เห็นเป็นประเด็นดังนี้

2.1 ความขัดแย้งทางสังคม

สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งทางสังคมมนุษย์ที่ปรากฏขึ้นมาพร้อมกับประวัติศาสตร์ของโลกนี้ เริ่มตั้งแต่มนุษย์รู้จักวิธีแก้ไขความขัดแย้งไว้มากมาย ทั้งวิธีการที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา ซึ่งจะกล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการที่ไม่พึงปรารถนาว่า

การใช้กำลังประหัตประหารกัน ทำสงครามกัน เมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังไม่เจริญ มนุษย์ก็ใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีอำนาจทำลายล้างไม่รุนแรงมากนัก ทำลายเฉพาะคู่ต่อสู้ในวงแคบๆ ทำลายที่หมายเป็นจุด เมื่อวิทยาศาสตร์เจริญก็ใช้อาวุธประหารกัน ทำลายล้างร้ายแรงขึ้นสามารถทำลายประเทศ หรือล้างเผ่าพันธุ์มนุษยชาติให้หมดไปได้ (อาทร ชนเห็นชอบ. 2530 : ปฐมลิขิต)

ดังนั้นสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งในสังคมนี้ จึงให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นไปไม่ใช่เฉพาะในยุคปัจจุบันเท่านั้น ไม่อาจที่จะปฏิเสธได้เลยว่าปัญหาส่วนใหญ่มาจากการปฏิบัติ หรือวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมโลก ด้วยการรุกรานจากประเทศศูนย์กลางของระบบทุนนิยมโลก เพื่อเข้าครอบงำวัฒนธรรมไทยกำลังถูกลดจนรากถอนโคนออกไปอย่างรวดเร็วที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ไม่ใช่เฉพาะวัฒนธรรมส่วนกลางของประเทศเท่านั้นที่แตกสลาย แม้แต่วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นก็เช่นกันว่า

เพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายเอื้ออาทรต่อกัน ชีวิตที่สงบร่มเย็นก็ถูกขัดกระหน้า จากรายการโทรทัศน์ วิทยุ เรื่องราวจากหนังสือได้นำเสนอวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ทำลายชีวิตชนบท สิ่งเข้ามาแทนที่ คือ รีสอร์ท บาร์ สนามกอล์ฟ อาบอบนวด อะโกโก้ คาราโอเกะ (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2539 : 206)

จากเนื้อความที่กล่าวมา ถือเป็นสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรม จะไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่า ไม่ใช่ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย เพราะสังคมไทยมีลักษณะนิสัยที่ชอบรับเอาวัฒนธรรมอื่น หรือทดลองสิ่งแปลกใหม่ เรียกว่า ค่านิยม ซึ่งคำว่าค่านิยมในสังคมไทยมีมากมาย บางอย่างก็เป็นค่านิยมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลผู้ถือปฏิบัติและต่อสังคม แต่บางอย่างก็อาจเกิดผลเสียต่อสังคม จึงทำให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมไทย ดังลักษณะเด่นของค่านิยมสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคมตามมา มีดังนี้

1. นิยมความร่ำรวย มั่งคั่ง
2. นิยมอำนาจ
3. เคารพผู้อาวุโส
4. รักความสนุก
5. บริโภคนิยม
6. นิยมความหรูหรา ความมีหน้ามีตา
7. นิยมเครื่องรางของขลังและเชื่อโชคลาง
8. นิยมการทำบุญสร้างวัด ปิดทองฝังลูกนิมิต (ณรงค์ เสียงประชา. 2544 : 47)

ผลของการสร้างค่านิยมในสังคมไทยที่ชอบเปลี่ยนแปลงทดลองนี้เอง แสดงถึงลักษณะนิสัยของคนไทยที่รับง่าย ถือเป็นปัญหาความขัดแย้งทางสังคมด้านต่างๆ ตามมา เพียงไม่กี่รอบปีที่ผ่านมาก็ประสบปัญหาต่างๆ ในสังคมไทยอยู่ในลักษณะสังคมที่ตั้งรับ ยอมรับปัญหาความขัดแย้งทางสังคมที่เกิดขึ้น ถึงแม้จะมีวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมสังคมไทย แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร จึงเกิดความผันแปรในสังคมอย่างรวดเร็วพร้อมกับความเสื่อมโทรมทางสังคม และความตายตัวทางวัฒนธรรมไทยโดยมีผู้กล่าวไว้ว่า

ลองเปิดหนังสือพิมพ์หน้าแรกดู ท่านจะพบว่าความรุนแรงสังคมกำลังกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม คนฆ่ากันเพราะเขม่นกันในคาเฟ่ เพราะขับรถตัดหน้ากันกลางถนน คดีปล้นชิงทรัพย์ ข่มขืนแล้วฆ่า เกิดขึ้นเกือบทุกวัน เยาวชนมากมายกลายเป็นคนติดยาเสพติด การขายสาวท การค้ายาเสพติด การเล่นการพนัน การรีดไถ การคอร์รัปชัน ชีวิตมือปืนรับจ้าง ชีวิตเมงดา เด็กขายตัวกลายเป็นชีวิตวัฒนธรรมใหม่ในสังคมไทย (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2539 : 207)

เมื่อก้าวโดยสรุปแล้วว่า สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งทางสังคมไทย หรือสังคมโลกที่แท้จริงมาจากปัญหาทางสังคมมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. ปัญหาความขัดแย้งด้านสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนมิได้รับประโยชน์ในการกำหนดอนาคตของตนเอง
2. ปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรที่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการร่างกายและจิตใจ และเพื่อตอบสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้เกิดการขาดสันติภาพ
3. ปัญหาความขัดแย้งด้านกฎหมาย ซึ่งมีวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่แตกต่างกัน และการใช้ระบบที่ต่างกัน (ศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล. 2534 : 56-57)

2.2 ความขัดแย้งทางการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องที่บุคคล หรือสังคมจะต้องแสดงความคิดเห็นเพื่อการสร้างสรรค์แนวทางการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม รวมทั้งการบริหารจัดการองค์กรจึงทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นมา ดังจะยกตัวอย่างประวัติศาสตร์โลกภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาแล้ว โลกถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ค่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยที่มีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหัวหน้ากลุ่ม และค่ายคอมมิวนิสต์มีประเทศสหภาพโซเวียตเป็นหัวหน้ากลุ่ม ในยุคนั้นมีแต่การต่อสู้แนวความคิดทางสังคมการเมืองจนเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองมายาวนาน ต่อมาเมื่อสหภาพโซเวียตได้ล่มสลายไปในที่สุด เหลือแต่ร่องรอยประวัติศาสตร์ให้โลกได้ศึกษาเล่าเรียนกัน แต่จะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า สงครามเกิดจากนักค้าอาวุธสงครามอยู่เบื้องหลังของการทำสงคราม “จะต้องมีนักค้าอาวุธ

หนุนให้เกิดสงครามขึ้นมา สงครามเกิดจากความไม่เข้าใจกัน มีสิ่งที่เรียกว่า ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน” (วลัย อารุณี. 2530 221-222) นี่เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยตรง

ในทำนองเดียวกัน ประชาชนยังไม่ได้เข้าใจเลยว่า การเมืองในระบบประชาธิปไตย ก็มีได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างแท้จริง ถือเป็นปัญหาสังคมโลกกำลังวิกฤติมีการประท้วงและการให้ข่าวสารความขัดแย้งกันอยู่ทุกวัน เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง แม้แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่ามีความเจริญรุ่งเรืองแล้ว ประชาชนกลุ่มผู้ออกเสียงเลือกตั้งก็ยังคงออกมาประท้วงนักการเมือง เพราะประชาชนเริ่มตระหนักรู้ว่านักการเมืองมิได้แก้ไขปัญหาให้แก่สังคมจริง และนักการเมืองมิได้เป็นตัวแทนของความทุกข์ยากของสังคมอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นกลุ่มที่มุ่งหวังแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้งมากกว่าส่วนรวม ด้วยการดำเนินนโยบายทางการเมืองเพื่อแสวงหาเงินทองด้วยการคอร์รัปชันทางการเมืองนั่นเอง ยิ่งในกลุ่มประเทศโลกที่สาม หรือประเทศกำลังพัฒนา การหาเสียงเลือกตั้งจึงกลายเป็นเครื่องมือของการซื้อเสียง หรือการเป็นผู้แทนจึงกลายมาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง ดังนั้นพรรคการเมืองจึงกลายเป็นที่รวมตัวของกลุ่มอิทธิพลและมาเฟียในสังคมโลกปัจจุบันนี้ ทั้งนายทุน มาเฟีย นักการเมือง และนักปั่นหุ้นได้กลายมาเป็นพันธมิตรกันอย่างใกล้ชิด ต่างก็ใช้ระบบทางการเมืองเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองผ่านอำนาจรัฐ ถือเป็นแหล่งค้ากำไรที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือชอบธรรม นี่ถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพราะนักการเมืองกลายมาเป็นนักปั่นหุ้นและแสวงหาเงินทุนหรือผลกำไร และข้าราชการกลายมาเป็นผู้ปล้นชาติตัวเองเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว (เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2539 : 218)

สรุปได้ว่า ระบบรัฐบาลแบบตัวแทนในสังคมประชาธิปไตย ถือเป็นตัวสร้างปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองทั้งระดับประเทศและท้องถิ่น ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ก็เกิดมาจากแนวความคิดทางการเมือง ผลประโยชน์ของพวกพ้องมากกว่าประเทศชาติ จึงนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง มีทั้งฝ่ายประท้วงต่อต้านและฝ่ายสนับสนุน ดังเช่น ประเทศไทยถือว่ารัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายปกครองประเทศสูงสุด ที่ร่างโดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติภายใต้การสนับสนุนของคณะปฏิวัติอีกฝ่ายหนึ่งต้องการให้ปรับปรุง อีกฝ่ายหนึ่งไม่ต้องการให้มีการปรับปรุงแก้ไข ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางแนวความคิดทางการเมืองขึ้นมา เพราะกฎหมายบางมาตราไม่มีความสอดคล้องกับหลักการบริหารประเทศ ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นหวังใช้ทางสังคมของประเทศ อาจเกิดการปฏิวัติรัฐประหารอีกก็ได้ในที่สุด เพื่อปฏิรูประบบรัฐธรรมนูญอีกครั้งก็ได้ ซึ่งแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมไทยได้จะต้องลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของทุกฝ่ายลง

2.3 ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีสมัยใหม่ได้เข้ามาทำลายระบบวัฒนธรรมย่อยในสังคมโลกโดยสิ้นเชิง เพราะระบบทุนนิยมแบบเสรีมีอิทธิพลครอบงำไปทั่วโลก เนื่องจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology = IT) ทำให้โลกติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็ว พร้อมกับระบบความเจริญเติบโตของบรรษัทข้ามชาติ (Multination Corporation = MNC) โดยสังคมโลกปัจจุบันกำลังจะก้าวข้ามพินกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalition) จึงทำให้สังคมโลกสับสนมีความขัดแย้งกันทางความคิด ด้วยการมองกระแสโลกาภิวัตน์ว่าเป็นมายาภาพ ทำให้สังคมโลกตกอยู่ภายใต้กระแสการพัฒนากระบวนการเงินทุนของบรรษัทข้ามชาติจากกลุ่มมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งประเทศไทยก็เคยประสบปัญหาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจมาแล้วเมื่อปี พ.ศ.2540 เรียกว่า “ยุคฟองสบู่แตก” ด้วยการขนถ่ายเงินทุนผ่านในระบบอิเล็กทรอนิกส์ภายในวันเดียว (สมชัย ฤชุพันธุ์. 2541 : 6) ก่อนหน้านั้นประชาคมโลกกำลังจับตามองประเทศไทยว่า “เป็นประเทศกำลังพัฒนากลุ่มอุตสาหกรรมใหม่” แต่ประเทศไทยก็ประสบกับปัญหาการรั่วซึมด้านการเงินการธนาคาร ต้องประกาศลดค่าเงินบาทและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในที่สุดว่า

วิกฤตทางเศรษฐกิจเริ่มต้นที่ประเทศไทย ได้ลุกลามเป็นโรคติดต่อทางเศรษฐกิจไปยังประเทศอื่นๆ ก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำกันถ้วนหน้าทั้งในอินโดนีเซีย ชาวโลกเรียกโรคระบาดทางเศรษฐกิจนี้ว่า “โรคต้มยำกุ้ง” (สมชัย ฤชุพันธุ์. 2541 : 7)

สรุปได้ว่า สาเหตุปัญหาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจที่ทำให้สังคมไทยและสังคมโลกเกิดความเดือดร้อนกันถ้วนหน้ามาจากสาเหตุสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. เมื่อประเทศไทยปล่อยค่าเงินบาทลอยตัว ค่าเงินบาทลดลง ประเทศอื่นก็พากันแข่งลดค่าเงินบาทลงตามกัน ถ้าไม่ยอมลดค่าเงินก็จะเสียเปรียบในการขายสินค้าออก และเสี่ยงต่อการตกเป็นเป่าหนึ่งให้ถูกโจมตีค่าเงินเหมือนที่ประเทศไทยโดนโจมตีมาแล้ว

2. ภาวะวิกฤตการณ์ในประเทศไทยครั้งนี้ ทำให้นักลงทุนต่างประเทศตื่นพากันย้ายเงินลงทุนในตลาดหุ้นไทยและประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังภูมิภาคอื่นของโลก เศรษฐกิจในประเทศเหล่านั้นจึงล้มตามกัน จากโดมิโนตัวแรกเริ่มที่ในประเทศไทย (พระเทพโสภณ (ประยูร ชุมมจิตฺโต). 2546 : 5)

3. แนวคิดการพัฒนาของพระสงฆ์

แนวคิดการพัฒนาของพระสงฆ์ หมายถึงการจัดการปกครองคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในคณะสงฆ์ ทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาองค์กรที่ชัดเจนในการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์และวัด จะเห็นได้ว่า คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ตรากฎหมายการปกครองคณะสงฆ์

ยึดหลักความสอดคล้องและให้เป็นไปตามหลักกรรมวินัย เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์” ซึ่งพระราชบัญญัติที่มีผลบังคับใช้สำหรับการปกครองและบริหารพระสงฆ์ไทยในฉบับปัจจุบันคือฉบับปี พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ได้กำหนดบทบาทและภารกิจของมหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ออกอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อการปกครองดูแลคณะสงฆ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะในมาตรา 15 ตรี ได้กำหนดบทบาทและทิศทางการดำเนินงานไว้ว่า มาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีอำนาจ หน้าที่ ดังนี้

1. ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
2. ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
3. ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศาสนาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
4. รักษาพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
5. ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น (คณาจารย์ โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง. 2536 : 234-235)

สรุปได้ว่า เป้าหมายการออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หรือกฎระเบียบของคณะสงฆ์ที่ออกมาเพื่อกำหนดบทบาทของพระสงฆ์และวัดให้ดำเนินบทบาทเป็นไปตามพระธรรมวินัยและให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงสรุปได้ว่าบทบาทพระสงฆ์มี 6 ด้าน คือ

3.1 ด้านการปกครอง

แนวคิดการพัฒนาของพระสงฆ์ด้านการปกครองคณะสงฆ์มีเป้าหมายหลักเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่คณะสงฆ์ นอกจากนี้จะถือเอาตามบทบัญญัติพระธรรมวินัยของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว คณะสงฆ์ยังได้ตรากฎหมายหรือกรอบการปฏิบัติงานเรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์” เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมแห่งรัฐประการหนึ่ง และเพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปแห่งยุคสมัยประการหนึ่ง แต่ทั้งนี้ต้องมีข้อแม้ว่าหลักการที่บัญญัติขึ้นในภายหลังที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติ” นี้ จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการแห่งพระธรรมวินัยสงฆ์ด้วย

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 ได้ตราลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ โดยแบ่งลำดับชั้นตามลักษณะการปกครอง ดังนี้

มาตรา 20 ใน (1) คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม และคณะกรรมการมหาเถรสมาคมประกอบไปด้วย สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่ง สกลมหาสังฆปริณายก

และทรงดำรง ตำแหน่งประธานคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎหมายมหาเถรสมาคม

นอกจากนั้น การออกกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ 15 พ.ศ.2523 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 2 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และหมวด 3 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ และการพระพุทธศาสนาให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

2. ให้มีเจ้าคณะมหานิกาย และเจ้าคณะธรรมยุต ทำหน้าที่ปกครอง บังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ

การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคให้เป็นไปตามมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 กำหนดตำแหน่งของพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นดังต่อไปนี้

1. เจ้าคณะภาค
2. เจ้าคณะจังหวัด
3. เจ้าคณะอำเภอ
4. เจ้าคณะตำบล
5. เจ้าอาวาส

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคแบ่งเป็นระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ตามลำดับ โดยมีผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ตามลำดับ อนึ่งตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 14 พ.ศ.2535 ว่าด้วยจำนวนและเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคกำหนดให้มีเจ้าคณะภาคออกเป็น 18 ภาค โดยรวมเขตการปกครองในระดับจังหวัดเป็นเขตการปกครองของภาค โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาคไว้ดังนี้

1. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ หรือตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

2. ควบคุมส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

3. วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยตามชั้นจังหวัด

4. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบธรรม

5. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่อาศัยในบังคับบัญชา หรือ อยู่ในเขตการปกครองของตน และตรวจตราชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะภาค แตกต่างกันที่เขตพื้นที่การปกครอง

นอกจากนั้น การปกครองคณะสงฆ์ที่แบ่งตามลำดับชั้นของกฎระเบียบกฎหมายอาณัติที่ตราไว้แล้ว การปกครองถือเป็นรากฐานของการปกครองที่สำคัญ คือ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ในส่วนของเจ้าอาวาส ในมาตรา 37 และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 ได้บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้เพื่อให้การปกครองเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดังนี้

1. บำรุง รักษา วัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปได้ด้วยดี
2. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอยู่ภายในวัดนั้น ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมายอาณัติ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม
3. เป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
4. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

นอกจากนั้น ยังมีการบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าอาวาสไว้เพิ่มเติมอีกว่า

1. ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ มิได้ รัับอนุญาตจากเจ้าอาวาส เข้ามาอาศัยอยู่ในวัด
2. สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ มิได้อยู่ใน โอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
3. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด หรือพำนักอยู่ในวัด ทำงานภายในวัด

หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติ หรือปฏิบัติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมายอาณัติ ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (คณาจารย์โรงพิมพ์เชียงใหม่. 2536 : 240-241)

3.2 ด้านศาสนศึกษา

แนวคิดการพัฒนาของพระสงฆ์ด้านศาสนศึกษา ถือเป็นแนวคิดเพื่อการจัดการศึกษาแก่บุคลากรทางคณะสงฆ์ หรือพระสงฆ์ เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

1. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ได้แก่ การศึกษาพระธรรมวินัย โดยจัดเป็นหลักสูตรสำหรับพระสงฆ์และสามเณร เรียกว่า นักธรรม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ในส่วนหลักสูตรที่จัดให้สำหรับฆราวาสผู้สนใจใคร่จะศึกษาพระพุทธศาสนา เรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งเป็น 3 ชั้น เช่นกัน ได้แก่ หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท

และเอก โดยหลักสูตรการศึกษาของฆราวาสไม่ศึกษาวิชาพระวินัย เปลี่ยนมาเรียนวิชาเบญจศีลเบญจธรรมแทน

2. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้แก่ การศึกษาภาษาบาลีเป็นภาษาที่จารึกคัมภีร์สำคัญในทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกเพื่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในอรรถรสแห่งธรรมได้มากยิ่งขึ้น จึงจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาบาลีโดยปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ 9 ชั้นเรียนดังนี้

ระดับที่ 1 เรียกว่า เปรียญตรี ได้แก่ เปรียญ (ประโยค) 1-2 และเปรียญ 3 ประโยค ในขั้นนี้ศึกษาพื้นฐานทางไวยากรณ์ และหลักการแปลบาลี การสัมพันธ์ประโยคที่เป็นโครงสร้างทางภาษาบาลี เป็นต้น และสำหรับพระสงฆ์ หรือสามเณรที่สอบได้ตั้งแต่ระดับ เปรียญธรรม 3 ประโยคขึ้นไป จะได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเปรียญมีสัพพนามเรียกนำหน้าชื่อว่า “มหา”

ระดับที่ 2 เรียกว่า เปรียญโท ได้แก่ เปรียญธรรม 4 ประโยค ถึงเปรียญธรรม 6 ประโยค

ระดับที่ 3 เรียกว่า เปรียญเอก ได้แก่ เปรียญธรรม 7 ประโยค ถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค

3. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ (ปริยัติสามัญ) ได้แก่ ระบบการศึกษาที่มุ่งยกระดับความรู้ของพระภิกษุสามเณรให้เข้าใจระบบการศึกษาทางโลก ควบคู่ไปกับระบบการศึกษาทางธรรมมีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมตอนต้น (ม.1-3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-6) ที่ครอบคลุมวิชาเหล่านี้ คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สุขศึกษา สังคมศึกษา เป็นต้น

4. มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และระดับสูงกว่าอุดมศึกษาสำหรับพระสงฆ์ และสามเณร (ปัจจุบันฆราวาสสามารถเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้) การศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการชั้นสูงอื่นๆ โดยแบ่งเป็นคณะต่างๆ เช่น คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ เป็นต้น โดยมีมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นมี 2 แห่ง คือ

4.1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ในฝ่ายมหานิกาย) ตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันย้ายมาอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนั้นยังมีวิทยาเขตตั้งกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อให้บริการทางการศึกษาและยกระดับบุคลากรของพระศาสนาและบุคลากรทางสังคมให้สูงขึ้น

4.2 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ในฝ่ายธรรมยุตินิกาย) ตั้งอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร แขวงบางลำพู เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันย้ายมาอยู่ที่อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม นอกจากนั้นยังมีวิทยาเขตตั้งกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศฯ

สรุปได้ว่า ศาสนศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้แก่พระสงฆ์มีความรู้ มีภูมิธรรมปกป้องรักษาตนเอง พระสงฆ์นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามาเผยแผ่ หรือพัฒนาสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เพราะพุทธศาสนามีหลักธรรมจำนวนมากที่บุคคลสามารถประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีเหตุผล

3.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

แนวคิดการพัฒนาของพระสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์นี้ เป็นการสนับสนุนให้บุคลากรทางพระพุทธศาสนาและทางสังคมให้ได้รับการศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ หรือบทบาทที่พระสงฆ์จักต้องดำเนินการและเข้าไปมีส่วนร่วม เช่น

1. การบวชเรียน ในปัจจุบันมีผู้ที่นิยมบวชระยะสั้นจำนวนมาก คือ การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน การบวชเนกขัมมจารินี การบวชชีพราหมณ์ เพื่อรับการอบรมสั่งสอนขัดเกลาด้านจิตใจ ให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ เป็นคนดีของสังคม หรือเพื่อให้เป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาชีวิต และจิตใจได้

2. การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้มีการศึกษาอบรมวิชาพระพุทธศาสนา และวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยสังคม วัฒนธรรม มารยาทไทย ขนบธรรมเนียม และประเพณีทางสังคมอันดีงามต่างๆ

3. การจัดตั้งโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ หรือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ที่บางวัด หรือพระสงฆ์บางรูปสนับสนุนและดำเนินการ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และบุคลากรทางสังคมทั่วไป หรือ การส่งเสริม สนับสนุนการฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ ในปัจจุบันรูปแบบการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงมาเป็นการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของรัฐบาล

4. การสงเคราะห์ด้านทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน แก่นักเรียนตามสถานศึกษาต่างๆ ให้ได้โอกาสและความสะดวกทางการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดที่ตนเองสังกัดหรือ การสงเคราะห์ศิษย์วัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนยากจน และด้อยโอกาสทางสังคมให้ได้รับการศึกษา บางคนเมื่อมีการศึกษาแล้วสามารถเติบโตและมีอนาคตที่ดี เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นักธุรกิจหรือแม้กระทั่งเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

5. การให้ใช้ที่ดินหรือสถานที่ของทางวัด เพื่อเป็นสถานที่ตั้งอาคารเรียน หรือสถานศึกษา ทั้งศูนย์อบรมเด็กเล็ก หรือเด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนประชาบาล โรงเรียนมัธยมศึกษา หรือ โรงเรียนการกุศลของวัด แม้กระทั่งในระดับสถาบันอุดมศึกษา

6. การเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา วิชาจริยธรรม หรือวิชาศีลธรรมในโรงเรียน หรือ ตามสถานศึกษาต่างๆ เช่น การส่งครูไปให้การศึกษาแก่นักเรียน หรือ คณะครูตามโรงเรียนในลักษณะของโครงการอบรมระยะสั้น เช่น การจัดทำโครงการเข้าค่ายพุทธบุตร หรือค่ายพุทธธรรม ค่ายยุวพุทธ เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นการดำเนินงานของพระสงฆ์ในส่วนที่เป็นการศึกษา สงเคราะห์แก่สังคม

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษา หรือสนับสนุนให้บุคลากรทางพระพุทธศาสนาและทางสังคม ให้ได้รับการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาที่ถูกต้องชัดเจน มีทั้งกลุ่มบุคคลที่บวชเรียนเป็นภิกษุ สามเณร และแม่ชี หรือประชาชนผู้สนใจอยากเรียนรู้สาขาปรัชญาศาสนา โดยเฉพาะพุทธปรัชญามีคนสนใจเข้ามาศึกษาจำนวนมาก ถือเป็นหลักปรัชญาเพื่อการสร้างสันติภาพสู่สังคมได้อย่างแท้จริง

3.4 ด้านการเผยแผ่

แนวคิดการพัฒนาของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่นี้ เป็นการปฏิบัติภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ประชาชน เยาวชน หรือคนในสังคมได้สามารถรับรู้หลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เช่น การเทศนา การปาฐกถาหรือดำเนินกิจกรรมด้านอื่นๆ ในรูปแบบโครงการ หรือดำเนินการส่วนตัว เพื่อให้ธรรมะเข้าถึงจิตใจประชาชน และให้ประชาชนได้เข้าถึงธรรมะ เช่น

1. การจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) โครงการนี้ดำเนินการเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2518 โดยระเบียบของมหาเถรสมาคม ที่ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยให้เป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบของคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้วัดและ พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ให้ความรู้ อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนในท้องถิ่น ด้วยการแนะนำ สงเคราะห์ สั่งสอนให้ประชาชน หรือเยาวชนเกิดสามัคคีธรรมและกตัญญูตถเวทิตาธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ประชาชนและก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม/ชุมชน

2. การจัดทำโครงการพระธรรมจาริก หรือพระธรรมทูตภายในประเทศก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2508 ยังคงดำเนินการอยู่จนถึงในปัจจุบัน โดยความร่วมมือของหน่วยงานราชการ มีกรมประชาสัมพันธ์ และกรมประชาสัมพันธ์ โดยมีการส่งพระสงฆ์เดินทางไปเพื่อปฏิบัติศาสนกิจตามหมู่บ้านชาวเขา และที่ทุรกันดารห่างไกลต่างๆ ในภาคเหนือ และโครงการพระธรรมจาริกนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก ได้แก่

- 2.1 เพื่ออบรมศีลธรรม และหน้าที่พลเมืองดีแก่ชาวเขา

2.2 เพื่อให้การสงเคราะห์ทางจิตใจ การศึกษา การรักษาพยาบาล การช่วยเหลือ การแก้ปัญหาเฉพาะด้านต่างๆ เพื่อให้ชาวเขามีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกันกับคนไทยที่อยู่ในส่วนอื่นๆ ของประเทศ ตามแนวทางการลดช่องว่าง และการผสมกลมกลืน (assimilation)

2.3 เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โครงการนี้ถือเป็นโครงการที่คณะสงฆ์ได้สร้างคุณูปการแก่สังคมเป็นอย่างมาก และสร้างความพึงพอใจแก่ฝ่ายอาณาจักรเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยสังคมสมัยนั้นประสบปัญหาผู้ก่อการร้ายลัทธิคอมมิวนิสต์ที่พยายามขยายฐาน เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ โครงการนี้สามารถตัดตอนการโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์ได้เป็นอย่างดี (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. 2523 : 165)

3. การจัดทำโครงการพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เป็นอีกงานการเผยแผ่ด้านหนึ่งที่คณะสงฆ์ได้ดำเนินการโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณได้รับเอาภาระธุระในการผลิตพระสงฆ์ เพื่อให้มีความพร้อมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน มีความจำเป็นมาก ถือเป็นการทำงานในเชิงรุกด้านการเผยแผ่วัฒนธรรมของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันด้วยการนำเอาหลักธรรมไปเผยแผ่ในต่างแดนแก่เพื่อนมนุษย์ต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม เพื่อให้ได้มีโอกาสได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา เป็นผู้มีส่วนแห่งธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าร่วมกัน

4. การจัดทำโครงการพระจริยนิเทศก์ เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการสอนธรรมแก่ประชาชน ด้วยการสนับสนุนของกรมการศาสนา ที่ออกกระเบื้องว่าด้วยพระจริยนิเทศน์ พ.ศ.2532 ว่าด้วยการกำหนดคุณสมบัติของพระที่จะทำหน้าที่เป็นพระจริยนิเทศน์ เช่น สำเร็จการศึกษาปริญญาธรรม 6 ประโยค หรือสำเร็จการศึกษานักธรรมชั้นเอก หรือจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาธรรม 4 ประโยค ในกรณีพระสงฆ์ที่เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านการเผยแผ่เพื่อช่วยงานการเผยแผ่ของเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะปกครองในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องทำ เพื่อให้ประชาชน เขวชน หรือคนในสังคมไทยได้มีความรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพื่อเกิดหลักการสันติภาพในตนเอง นำไปสู่การพัฒนาสันติภาพในสังคมต่อไป

3.5 ด้านสาธารณูปการ

แนวคิดการพัฒนาของพระสงฆ์ด้านสาธารณูปการนี้ เป็นแนวคิดพัฒนาวัดและอาคารสถานที่ หรือศาสนวัตถุสิ่งก่อสร้างภายในวัด ตลอดจนสิ่งแวดล้อม หรือสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดเพื่อให้วัดเป็นสถานที่ๆ เอื้อประโยชน์แก่สังคม ชุมชน และแนวคิดพัฒนาที่สำคัญเหล่านี้ ได้แก่ การดูแลการซ่อมแซม การสร้าง การทำนุบำรุงรักษาอาคารสถานที่หรือศาสนสถานต่างๆ ที่สำคัญภายในวัด หนึ่งงานด้านสาธารณูปการของวัด หรือของพระสงฆ์ในแต่ละวัด แต่ละรูปนั้นจะมีลักษณะที่ไม่ตัดเทียมกัน หรือมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของพระสงฆ์แต่ละรูปที่มีศักยภาพไม่เหมือนกัน หรือความต้องการของวัด หรือของชุมชนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับภาระงบประมาณ ความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์ หรือบารมีของวัด หรือของพระสงฆ์รูปนั้นๆ เป็นสำคัญเพื่อการสร้างแนวร่วมและแรงสนับสนุนทั้งจากพระสงฆ์ ฆราวาส หรือจากชุมชนเพื่อดำเนินการสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกี่ยวข้องด้วยงานด้านสาธารณูปการของวัด

สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนาของพระสงฆ์ด้านสาธารณูปการนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของพระสงฆ์ และความต้องการใช้ประโยชน์ด้านสาธารณูปการของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญ จึงจะทำให้การพัฒนา หรือการซ่อมบำรุงศาสนวัตถุของวัดให้คงอยู่ได้สืบไป

3.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์

แนวคิดการพัฒนาพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์นี้ แสดงถึงบทบาทการดำเนินงานของวัดหรือพระสงฆ์ ในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ประชาชน หรือสังคมในด้านต่างๆ ที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสมณภาวะ เช่น การใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลในกิจกรรมประเพณีเกี่ยวกับชีวิตต่างๆ เริ่มตั้งแต่การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตาย หรือการสาธารณสงเคราะห์ด้านอื่นๆ เช่น การสนับสนุน หรือการสงเคราะห์สังคม ด้านการงาน การส่งเสริมสร้างรายได้ หรือการพัฒนาอาชีพ การสงเคราะห์ผู้ป่วยผู้ยากไร้ หรือการรักษาพยาบาลผู้เจ็บไข้ การจัดตั้งโรงพยาบาล หรือการบริจาคตพย์เพื่อสร้างโรงพยาบาล หรือการดำเนินการจัดสร้างโรงพยาบาลด้วยตนเองด้วยการระดมเงินทุนจากประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธา เป็นต้น บทบาทหรือภารกิจของวัดและพระสงฆ์เหล่านี้ ถือเป็นการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์แก่สังคม

สรุปได้ว่า แนวคิดพัฒนาด้านสาธารณสงเคราะห์ถือเป็นการที่พระสงฆ์จะต้องทำด้วยการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมเพื่อให้ผู้คนในสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มองบุคคลเป็นเพื่อนร่วมโลก ต้องมีความเมตตาปราณีปรารถนาดีต่อกัน เมื่อบุคคลใดเดือดร้อนก็จะต้องช่วยเหลือ โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในการขอรับบริจาคช่วยเหลือสังคม

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหารัตนพล รตนพโล (ก้านเพชร) (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาศึกษาเรื่องบทบาทพระสงฆ์ต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์กลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนาในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า แนวคิดของพระสงฆ์กลุ่มสหธรรมฯ คือ พระครูวิบูลธรรมโฆสิต และพระครูโสภณบุญญกิจทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1.การพัฒนาวัตถุ (เศรษฐกิจ) 2.การพัฒนาจิตใจ 3.การพัฒนาเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง นอกจากนี้บทบาทการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการปกครอง 2.ด้านศาสนศึกษา 3.ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4.ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5.ด้านสาธารณูปการ 6.ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบผลที่เกิดกับชุมชนจากการดำเนินบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์ทั้ง 2 รูป เป็นการพึ่งตนเองในระดับหนึ่งของชุมชนในมิติทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1.มิติทางด้านเศรษฐกิจ 2.มิติทางด้านสังคม 3.มิติทางด้านวัฒนธรรม 4.มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาณี ไชยธีรานุวัณศิริ และคณะ (2540 : 44) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศาสตร์และศิลป์ในการอบรมคุณธรรมของพระเถระภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหลัก ดังนี้

1. บทบาทตามบริบทของพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ การอบรมตนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. บทบาทของพระสงฆ์ที่องค์กรสงฆ์กำหนดให้ มีบทบาทสำคัญ 5 ประการ คือ การศึกษาพระพุทธศาสนา การปกครองคณะสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสอน การสร้างสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

จรินทร์ ยังสังข์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทพระสงฆ์ในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า

1. บทบาทพระสงฆ์ในกระแสการเปลี่ยนแปลงมีหลายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองบริหารตน ด้านการเผยแผ่ศาสนาด้วยวิธีการต่างๆ ด้านการให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร และประชาชน ด้านสาธารณูปการ การบำรุงวัด และด้านการสาธารณสงเคราะห์แก่ประชาชน ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ
2. บทบาทที่เอื้อต่อรัฐในการปกครอง เป็นเครื่องมือของรัฐ รับนโยบายของรัฐในการสั่งสอนให้ประชาชนไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ซึ่งมีผลให้พระสงฆ์ได้รับลาภสักการะ เช่น ตำแหน่ง และวัตถุต่างๆ

เริงฤทธิ์ พลนามอินทร์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานีมีบทบาทในการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน คือ

1. การพัฒนาด้านวัตถุ พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีบทบาทในการพัฒนาบริเวณวัด เป็นสำคัญ ได้แก่ จัดสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม และถังเก็บน้ำฝน เพื่อการจัดการด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อการศึกษาแก่บุคคลทุกวัยทุกระดับการอนุรักษ์ ป่าไม้ รวมทั้งการรักษาสภาพแวดล้อมภายในวัด และการสร้างศาลาการเปรียญเพื่อสาธารณูปการ ส่วนนอกวัดได้บริจาคเงินเป็นกองทุนการศึกษา หรือสมทบทุนเพื่ออาหารกลางวันและสนับสนุนการก่อสร้างศาลาประชาคมในตำบลหมู่บ้าน

2. การพัฒนาด้านจิตใจ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้อบรมประชาชนให้สวดมนต์รักษาศีลกับการแสดงพระธรรมเทศนาในวันพระ อบรมโดยใช้คำคมอุทาหรณ์และสุภาษิตประกอบตามโอกาสอันควร จากกลุ่มคนส่วนน้อยไปสู่กลุ่มคนส่วนใหญ่รวมทั้งการแนะนำให้ลดละเลิกอบายมุข

3. การพัฒนาด้านสังคม พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้ช่วยกระตุ้นจิตใจประชาชนให้กระทำความดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมร่วมประชุมและให้ข้อเสนอแนะการทำงานแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคีและความสงบสุขในชุมชน

ชาญณรงค์ หินเกิด (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัดในจังหวัดมหาสารคาม ที่พบมีอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ 1.การพัฒนาด้านการศึกษา 2.การพัฒนาด้านการปกครอง 3.การพัฒนาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4.การพัฒนาด้านสาธารณูปการ และ 5.การพัฒนาด้านสาธารณสงเคราะห์

พระมหาปัญญา สุขสงค์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กลฺยาโณ) พบมีอยู่ 3 ด้าน ได้แก่

1. ให้การสนับสนุน คือการสนับสนุนด้านเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ โดยผ่านการศึกษาผ่านการสาธารณสุขและองค์กรของรัฐและเอกชนด้านอื่นๆ เพื่อให้องค์กรเหล่านั้นสามารถทำงานด้านการพัฒนาสังคมได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ ประหยัดเวลา ประหยัดงบประมาณ จึงกล่าวได้ว่าท่านได้ดำเนินบทบาทในการให้การสนับสนุน (supporter) มากกว่าการพัฒนาสังคม

2. ให้แง่คิดและการเตือนสติ การพูดคุย การสนทนา การแสดงธรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิต หรือดำรงชีวิตที่ประกอบด้วยธรรม ทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความเป็นจริงของชีวิต ความเป็นจริงของปัจจัยแวดล้อมตามที่เป็นจริง จึงเป็นการดำเนินบทบาทการในการให้ความคิด หรือการเตือนสติทางสังคม (social reminder) อันเป็นบทบาทสำคัญอันหนึ่งของพระสงฆ์

3. สร้างความรู้ความคิด ด้านการให้ความรู้ ความคิดแก่ประชาชน เมื่อได้รับการเตือนสติแล้วทำให้มีความคิด ถ้าความคิดเป็นประเด็นหลักที่สำคัญเพราะคนเราถ้าความคิดถูกต้องแล้ว ย่อมนำไปสู่แนวทางที่ดีตามมาด้วย ฉะนั้นพระพิศาลธรรมพาที่จึงส่งเสริมให้บุตรหลานได้รับการศึกษา การแสดงธรรมตามโอกาสต่างๆ หรือการสนทนากับประชาชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ล้วนเป็นการให้ความรู้ ความคิด (educational thought) แก่ประชาชนในสังคม

กล่าวโดยสรุปแล้ว พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคมชุมชน ทำให้เกิดสันติภาพได้ดียิ่งๆ พบจากบทบาทของพระสงฆ์ที่ส่วนหนึ่งได้ส่งผลเป็นความเจริญงอกงาม และความอยู่รอดของสังคม ชุมชน การแสดงบทบาทความเป็นผู้ให้ หรือการกระทำในส่วนที่คืนกลับให้แก่สังคม ได้ส่งผลเป็นการสร้างสุขภาวะ หรือเป็นความเข้มแข็งของชุมชน และพระสงฆ์ยังได้ชื่อว่าเป็นผู้เยียวยาความยากไร้ทางกายและวิญญาณของสังคม การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในส่วนของงานด้านการพัฒนาชุมชนหรือการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งหรือให้สามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น ทำให้ทราบว่าพระสงฆ์ได้มีบทบาทอย่างไรบ้างในสังคม ยังเป็นคุณูปการยิ่งแก่สังคมชุมชน เพราะในฐานะที่พระสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์เป็นองค์กรหนึ่งทางสังคม และเป็นพลังสำคัญของการสร้างสรรค์พัฒนาในระดับรากหญ้า และเพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ให้มีความเข้มแข็งอย่างมีทิศทาง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่สังคมชุมชน ที่พระสงฆ์จักเข้าไปดำเนินการพัฒนาในอนาคต

บทที่ 3

(. .)

แนวคิดหรืออุดมการณ์สันติภาพของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ปรากฏอยู่ในเอกสารต่างๆ จำนวน มีการบันทึกข้อมูลจากผู้อยู่ใกล้ชิด และศิษยานุศิษย์ที่อาศัยอยู่ใกล้ชิดท่านต่างให้ความเห็นตรงกันว่า หลักการดำเนินชีวิตที่เป็นแนวคิดสร้างสันติภาพปรากฏอยู่ในทัศนคติแห่งคำสอน ถือเป็นแนวคิดในการสร้างสันติภาพ หรือสันติธรรมอันเกิดจากภายในจิตของท่านได้ สื่อสารความหมายออกมาสู่สังคม จะได้นำเสนอรายละเอียดต่อไป

1.

ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับรางวัลสันติภาพมีอยู่ 2 ประเภท คือ

1.1

พระธรรมปิฎก หรือพระมหาประยุทธ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) หรือเจ้าคุณประยุทธ์ ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน ตำบลบางกระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในปัจจุบันได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น “พระพรหมคุณาภรณ์” ถือเป็นคนไทยคนแรก หรือพระภิกษุรูปแรกของโลกที่ได้รับรางวัลด้านการศึกษาและวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมสันติภาพ จากองค์การยูเนสโก UNESCO “Prize for Peace Education” เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2537 นับเป็นเกียรติประวัติแก่ประเทศไทย และคณะสงฆ์ไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้นำเสนอผลงานท่านเข้ารับรางวัลต่อคณะกรรมการองค์การยูเนสโก

ดังนั้น บุคคลที่ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพนี้ได้จะต้องเป็นบุคคลผู้มีผลงานเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เป็นผู้ที่ทำงานแน่วแนวมโนธรรม หรือจิตใจของคนเข้าสู่การสร้างสันติภาพ ทั้งการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพในภูมิภาค หรือระหว่างประเทศ ท่านเจ้าคุณประยุทธ์มีผลงานจำนวนมากที่เน้นวิถีทางการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการสอน การบรรยาย การปาฐกถา การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงพระธรรมเทศนา การเป็นที่ปรึกษากรรมการหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะงานนิพนธ์ของท่านได้เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ได้รับความศรัทธาด้วยดีตลอดมา การสอนและปฏิบัติเพื่อสร้างสันติภาพและคิดวิเคราะห์ด้วยปัญญาอย่างมีเหตุผลต่อการสร้างสันติภาพของมวลมนุษยชาติ

1.2

เมื่อท่านเจ้าคุณประยูรฯ ได้มอบรางวัล และเงินรางวัล เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับรางวัลมูลค่า 25,000 เหรียญสหรัฐ คิดเป็นเงินไทยประมาณ 625,000 บาท จากองค์การยูเนสโก กลับมาแล้ว ท่านได้มอบเงินรางวัลทั้งหมดให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นเงินทุนประเดิมในด้านการส่งเสริมการศึกษา และประยุกต์ใช้พุทธธรรม ในการสร้างสันติภาพแก่สังคมไทย และสังคมโลกต่อไป ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งเป็นกองทุน เรียกว่า “การศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)” ขึ้นมาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 ในเวลาต่อมาอีก 5 ปี ได้ดำเนินการขอจดทะเบียนเป็น “มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)” สำเร็จเรียบร้อยบริบูรณ์ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2543 โดยมีเงินทุนจดทะเบียนแรกเริ่ม จำนวน 55,000,000 บาท โดยมีภารกิจและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งดังนี้

1. ภารกิจ มีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนและสืบสานแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม อันจะนำไปสู่สันติสุขและสันติภาพอย่างยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ ซึ่งวัตถุประสงค์การจัดตั้งมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ในข้อที่ 4 (4.4) เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคล คณะบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่น เป็นที่ยอมรับในสังคมด้านการประยุกต์ใช้พุทธธรรม เพื่อก่อให้เกิดสันติภาพและสันติสุขขึ้นในสังคม

2.

ท่านเจ้าคุณประยูรฯ ให้ความสนใจเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์มาก จึงได้แสดงแนวคิดเรื่องการสร้างสันติภาพมาอยู่เรื่อยๆ เพื่อให้สังคมโลกได้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันแบบสันติวิธี ท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสันติภาพไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538 : 5, 14-16)

“ สุขอันยิ่งกว่าความสงบไม่มี
ความหมายแห่งสันติภาพก็คือพระนิพพานนั่นเอง เป็นชื่อข

วะขาดสันติภาพยังมีอยู่ในที่อื่น



สันติภาพเป็นเพียงภาวะแทรกกันชั่วคราว สภาพเช่นนี้มิใช่สิ่งทีหลีกเลี่ยงมิได้

ความขัดแย้งเกิดขึ้นที่ใจแ
 (. . .).2540:)

(



การริเริ่มให้รางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพของยูเนสโก นับว่าเป็นการเดินหน้า
 ไปอีกก้าวหนึ่งในการสร้างสรรค์สันติภาพ ถือได้ว่าเป็นความเพียรพยายามที่

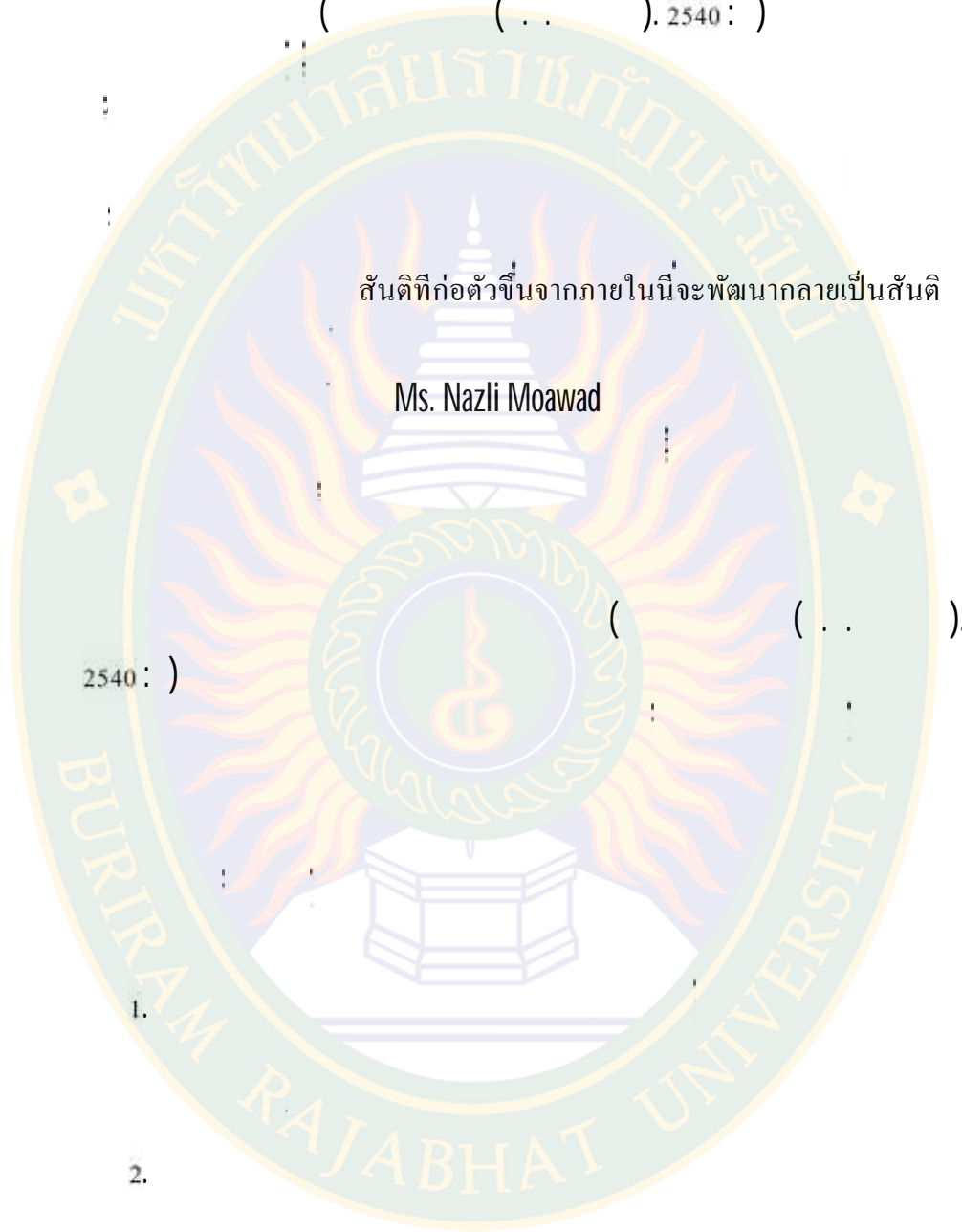
จะต้องยอมรับความจริงว่า สันติภาพเช่นนั้นยังหาได้เกิดขึ้นในโลกแต่อย่างใดไม่

ร้องเชิญชวนให้มากระทำการทุกอย่างยิ่งขึ้นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งรางวัลที่แท้จริง คือ
โลกที่มีสันติสุขสำหรับมวลมนุษย์ รางวัลที่มอบให้ที่จะได้รับจริงก็ต่อเมื่อโลกมี

((. . .) . 2540 :)

สันติที่ก่อตัวขึ้นจากภายในนี้จะพัฒนากลายเป็นสันติ

Ms. Nazli Moawad



2540 :)

((. . .) .

1.

2.

3.

((. .) . 2540 : 19-21)

4.



((. .) . 2543 : 83)

4.1

84,000

โดยมีเนื้อความสำคัญที่ปรากฏ

แปลความได้ว่า การไม่ทำความชั่วทั้งปวง

(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2543 : 4)

จากข้อความที่กล่าวมาแล้วนี้

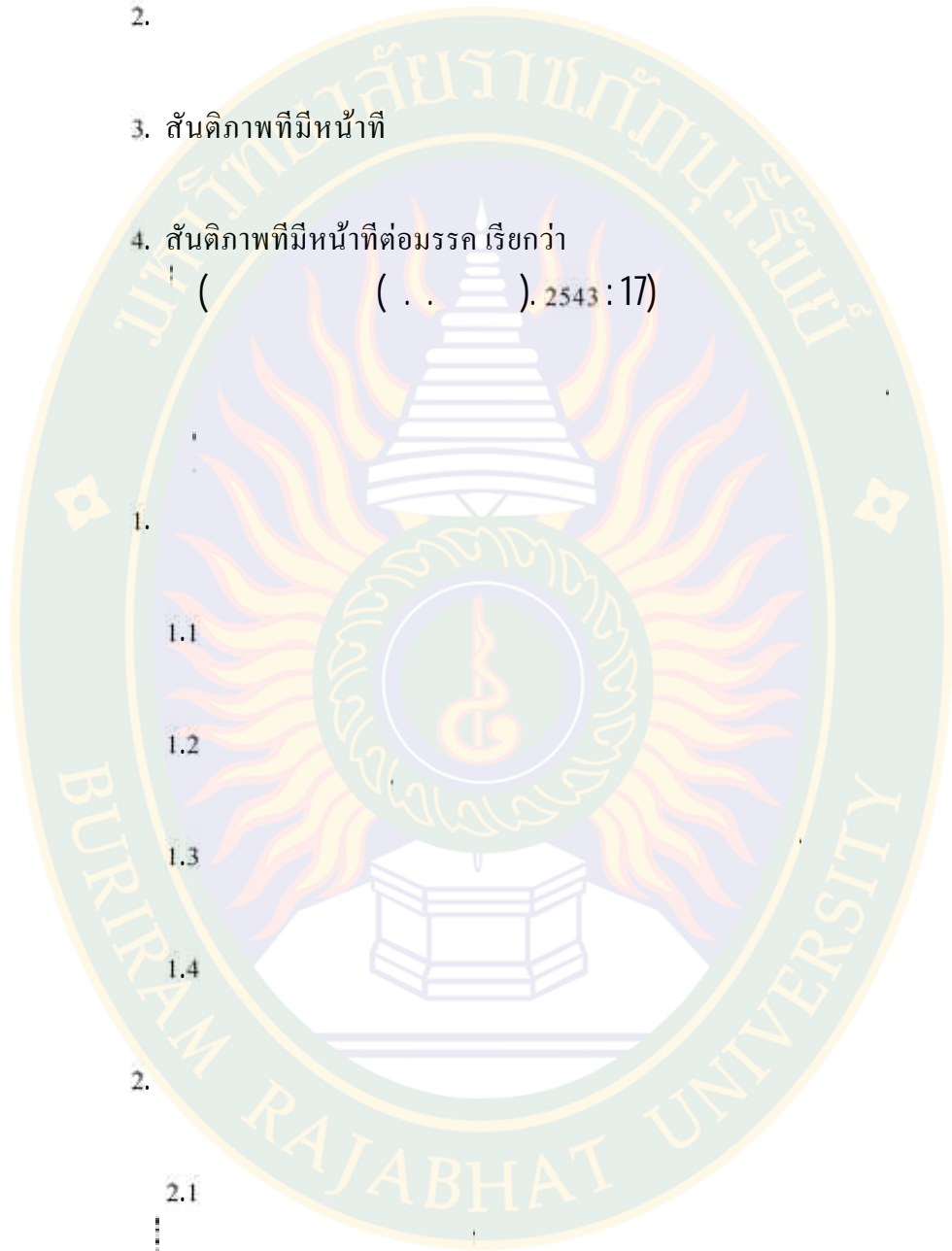
1.

2.

3. สันติภาพที่มีหน้าที่

4. สันติภาพที่มีหน้าที่ต่อมรรค เรียกว่า

(. . .). 2543 : 17)



1.

1.1

1.2

1.3

1.4

2.

2.1

2.2

2.3

ทำให้เกิดความเอิบอิมใจในชีวิตของตนเอง ที่ได้

ที่ได้เสียสละทำการสร้างสรรค์ก่อเกิดไว้แก่เพื่อนมนุษย์และสังคม

2.4

2.5

3.

(. . .) . 2542 : 7-9)

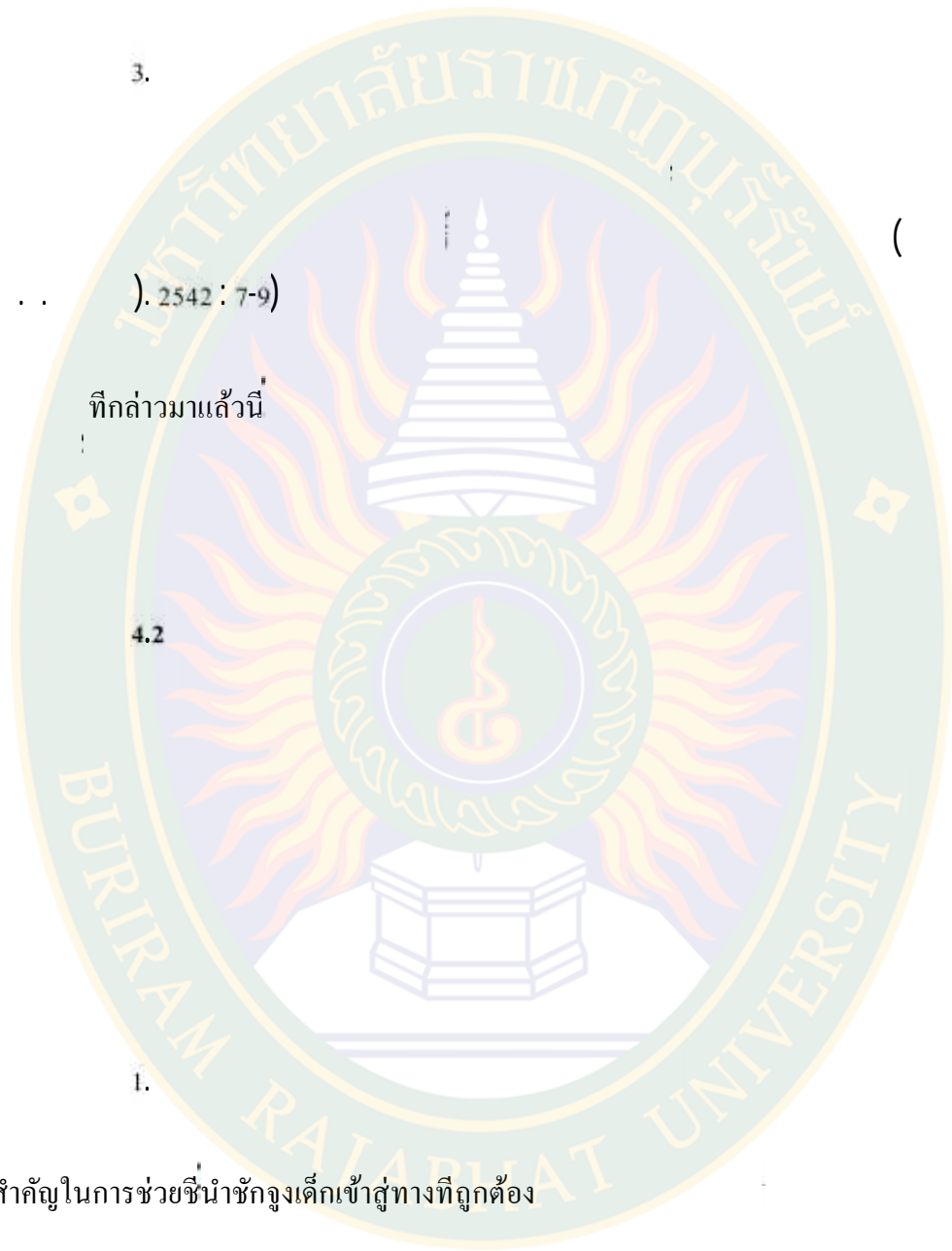
ที่กล่าวมาแล้วนี้

4.2

1.

สำคัญในการช่วยชี้นำชักจูงเด็กเข้าสู่ทางที่ถูกต้อง

2.



3.

แต่สิ่งที่ดีงามมีคุณค่าส่งเสริมคุณภาพ

4.

self

actualization

จิตวิทยาการศึกษาเชื่อมั่นในการพัฒนาศักยภาพของตนจนสมบูรณ์แ

5.

สิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยก็จะ

6.

7.

((. . .) . 2546 : 15-17)

5.

"

" ((. . .) . 2544 : 61)

อเมริกานั้นเพียงแค่ว่าไม่รู้ค่า





หรือชาติอื่น ทั้งหมดที่กล่าวมา

((. .) . 2543 : 161)

มนุษยชาติ เมื่อพัฒนาคนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้

1.

(ญญ)
2.

จะต้องปฏิบัติตาม มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ที่ตนเองจะต้องปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อ

(ญญ)
3.

ปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์แห่งมนุษย์ในสังคม (อตุตญญตา)
4.

(ญญ)
5.

รู้จักวางแผนงานได้ถูกต้อง (กาลญญตา)
- 6.

(ญญ)

7.

เพื่อที่จะได้ปฏิบัติหรือประสาน

(ปกุศลญตา) (. . .) . 2546 : 18-20

ที่ยั่งยืนว่า

1.

2.

3.

4.

ความเป็นกลางที่ประสานกับความจริงของสังขารมในธรรมชาตียังขึ้น และพฤติกรรมของเขาก็จะ



((. . .) . 2543 : 188)

5.2

ทะยานหา มีความสุขช่วงสั้นตอนเดียวที่ได้เสพ โลกามิสเหล่านี้ แต่ในเวลานอกนั้น
ที่เป็นส่วนใหญ่ จิตใจก็ไม่มีความสุข ไม่มีความสุขสงบที่แท้จริงมีแต่ความวุ่นวาย

((. . .) . 2540 : 33)

จากเนื้อความที่กล่าวมาแล้วนี้ แสดงถึง

เพิ่มขึ้นอีก ชีวิตจึงต้องขึ้นกับวัตถุ

" ((. . .) .

2543 : 36, 51)



1.

2.

อที่จะชักนำผู้อื่นถูกต้องตาม

3.

4.



1.

เป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อให้

2.

จัดสิ่งเหล่านั้นตามที่มันเป็น

(. . .) . 2538 : 667

6.

1. เกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัย ประเทศท้องถิ่นดินแดน
2. เกี่ยวกับเรื่องพรรคพวก พงศ์เผ่าเหล่ากอ หรือชาติ
- 3.
- 4.
5. ((. . .)).

2544 : 29)

((ป.อ. ปยุตโต). 2539 : 235) :

1. กัน จึงต้องทำการทีเกื้อกูลประสานกลมกลืนกัน เพื่อให้เกิดผลดี
2. มนุษย์สัตว์ทั้งปวงเป็นเพื่อนร่วมภพธรรมชาติเสมอเหมือนกัน ทุกชีวิตรักสุขเกลียด

สิ่งที่ไม่ดีทั้งสิ้น

ช่วยเหลือเกื้อกูล มุ่งความสามัคคีและมีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3.

4

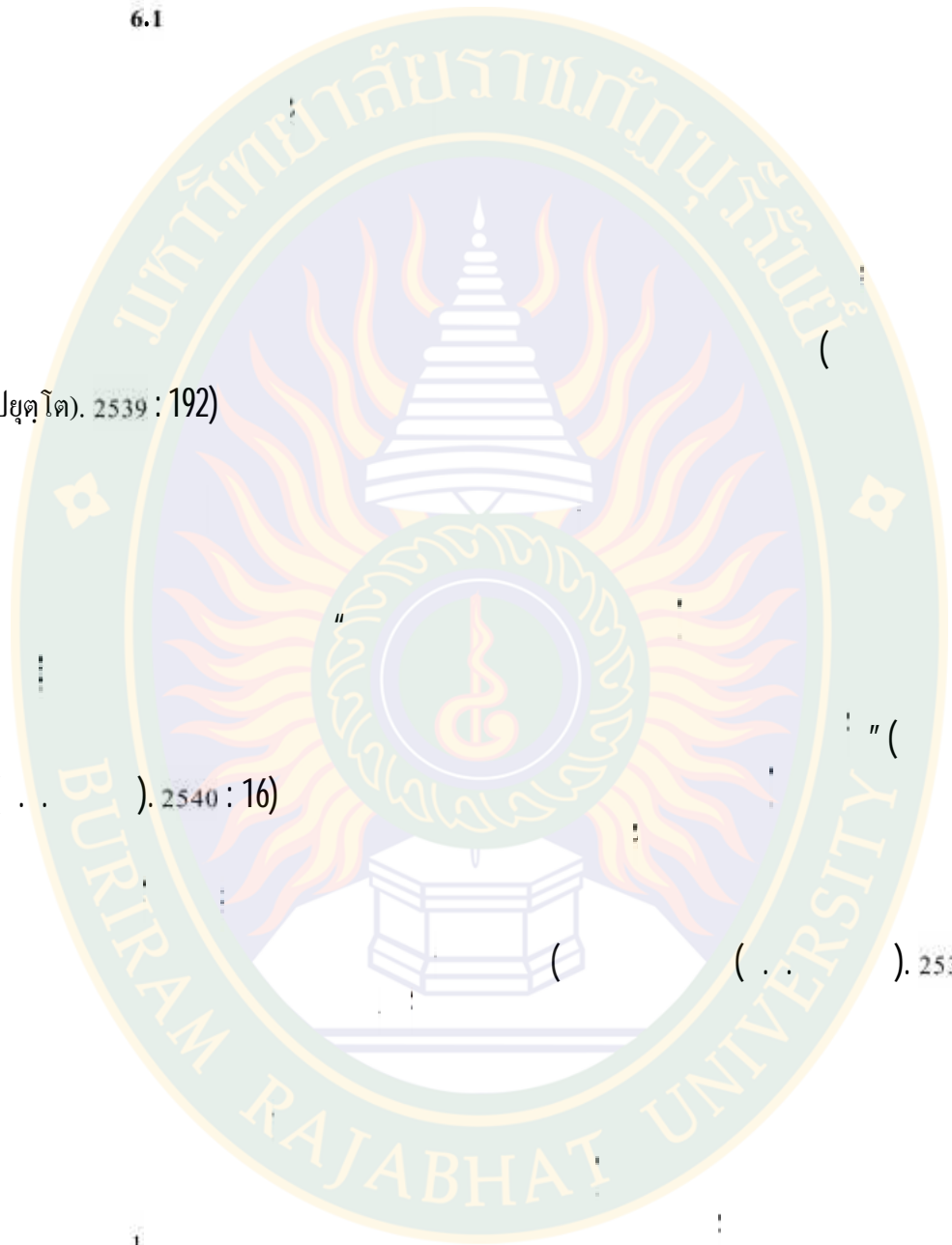
สามารถกลับมาถือกุศต่อธรรมชาติแวดล้อมและเพื่อนมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น ((. . .) . 2544 : 50)

6.1

ปยุตโต). 2539 : 192)

(. . .) . 2540 : 16)

(. . .) . 2538 : 108)



ความมั่นคงที่

เป็นภาวะที่เกิดขึ้น

น้เข้ามา เป็นช่วงวัยหนึ่งๆ
ช่วงยามหนึ่งๆ ตลอดถึงชั่วเวลาขยับเขยื้อนเคลื่อนไหวแต่ละ
ครั้งแต่ละหน จนกระทั่งมองเห็นความเกิด

เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ง่ายขึ้นมาก จนเกือบจะกลายเป็น

()

2. การสร้างสันติภาพเพื่อเข้าถึงความจริงที่เป็นสากลนั้น จะต้องทำให้มนุษย์

ทุกข์บีบคั้นอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเกิดขึ้นและความเสื่อม

สิ่งที่

คั้น ก็เพราะทำให้เกิดความรู้สึกบีบคั้น เป็นต้น ()

3. การสร้างสันติภาพเพื่อเข้าถึงความจริงที่เป็นสากลนั้น จะต้องทำให้มนุษย์รู้จัก

ว่า สังขารที่เกิดขึ้น

หาใช่มีตัวแท้ตัวจริงที่คงที่คงตัวยั่งยืนอยู่ดังที่

()(

(. . .). 2538 : 68)

หนีพ้นความจริงที่เป็นสากลคือความทุกข์ที่คู่กับความสูง ถือเป็นกฎเกณฑ์ตามหลัก

(. . .). 2538 : 253)



ทั้งปวงให้ครอบคลุมถึงสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทำให้เข้า

.....

ทั้งที่เป็นมนุษย์นี้

((. . .). 2543 : 47)

เพื่อก้าวเข้าสู่ความมนุษย์ที่เป็นสากล

5

1.

สามารถที่จะประสานกลมกลืนมากเท่านั้น และการจัดการความสัมพันธ์ก็
แม้ว่าที่จุดเริ่มต้นจะเป็นเหมือนของฝรั่งคือมนุษย์จะจัดการกับธรรมชาติ

2.

3.

มีสุขประณีตขึ้นไปเรื่อยๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนานิ

4.

5.

ส่งผลดียิ่งขึ้นทั้งต่อตนและส

(

ธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2539 : 264)

และจัดการกับสิ่งอื่นๆ ภายนอกให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

1.

2.

เกิดจากเจตนาคือมีความตั้งใจ จงใจ นอกจากนี้ยังมีแรงจูงใจเป็นตัวกำหนดอีกชั้นหนึ่งว่าจะตั้งใจ

3.

ตั้งใจเคลื่อนไหวทำพฤติกรรมได้ผลขึ้นบ้าง ถ้ารู้มาก
ได้ผลมากยิ่งขึ้น

((. .) . 2540 : 17)

เริ่มต้นที่การพัฒนาทางร่างกายสัมพันธ์

จริงแห่งชาติ เกิดความเกือกลมึงพาท้ายกันอยู่ด้วยกันอย่างสันติวิธี

6.3

ท่านเจ้าคุณประยูรศรีสิงห์

1. ความชั่วทั้งปวง

2. (. . .)
2538 : 75)

นี้แสดงถึงความเมตตาที่เป็นสากลที่มนุษย์ทุกคนจะต้องปฏิบัติ เพื่อผดุงรักษาหลักการ

ถือเป็นหลักธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ที่จะต้องมีความเมตตาและไมตรีจิตต่อผู้

1.
2.
3.
4. (. . .)
(. . .) . 2538 : 148-149)

(. . .) . 2539 : 236)

ก็ต้องดิ้นรนแสวงหาแนวทางสันติภาพที่เป็นสากลส่งเสริมให้สังคมมนุษย์มี



หรือความเกลียดชังเป็นทีดี

บทที่ 4
การศึกษาประวัติและผลงานของ
พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล)

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาประวัติและผลงานของผู้ที่เคยได้รับรางวัลการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพจากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) : พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล) วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีความสำคัญดังนี้

1. ประวัติและผลงานพระครูพิพิธประชานาถ

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระครูพิพิธประชานาถ หรือหลวงพ่อนาน ถือเป็นพระภิกษุสงฆ์รูปหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาที่โดดเด่นในสังคมไทย โดยเฉพาะพื้นที่ของภาคอีสาน และขยายแนวคิดอุดมการณ์ของท่านสู่สังคมโลก จึงทำให้หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศต่างสนใจที่จะเข้ามาศึกษาเรียนรู้หลักการ หรือแนวทางการพัฒนาสังคมให้เกิดสันติภาพตามองค์ความรู้ของท่านเป็นจำนวนมาก

1.1 ชาติภูมิและชีวิตความเป็นอยู่

หลวงพ่อนานเดิมชื่อว่า นาน นามสกุล สีชมพู ในปัจจุบันท่านมีอายุ 84 ปี บวชเป็นพระภิกษุมา 64 พรรษา เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2472 ตรงกับวันแรม 6 ค่ำ เดือน 4 ปีมะเส็ง ณ บ้านเลขที่ 24

2

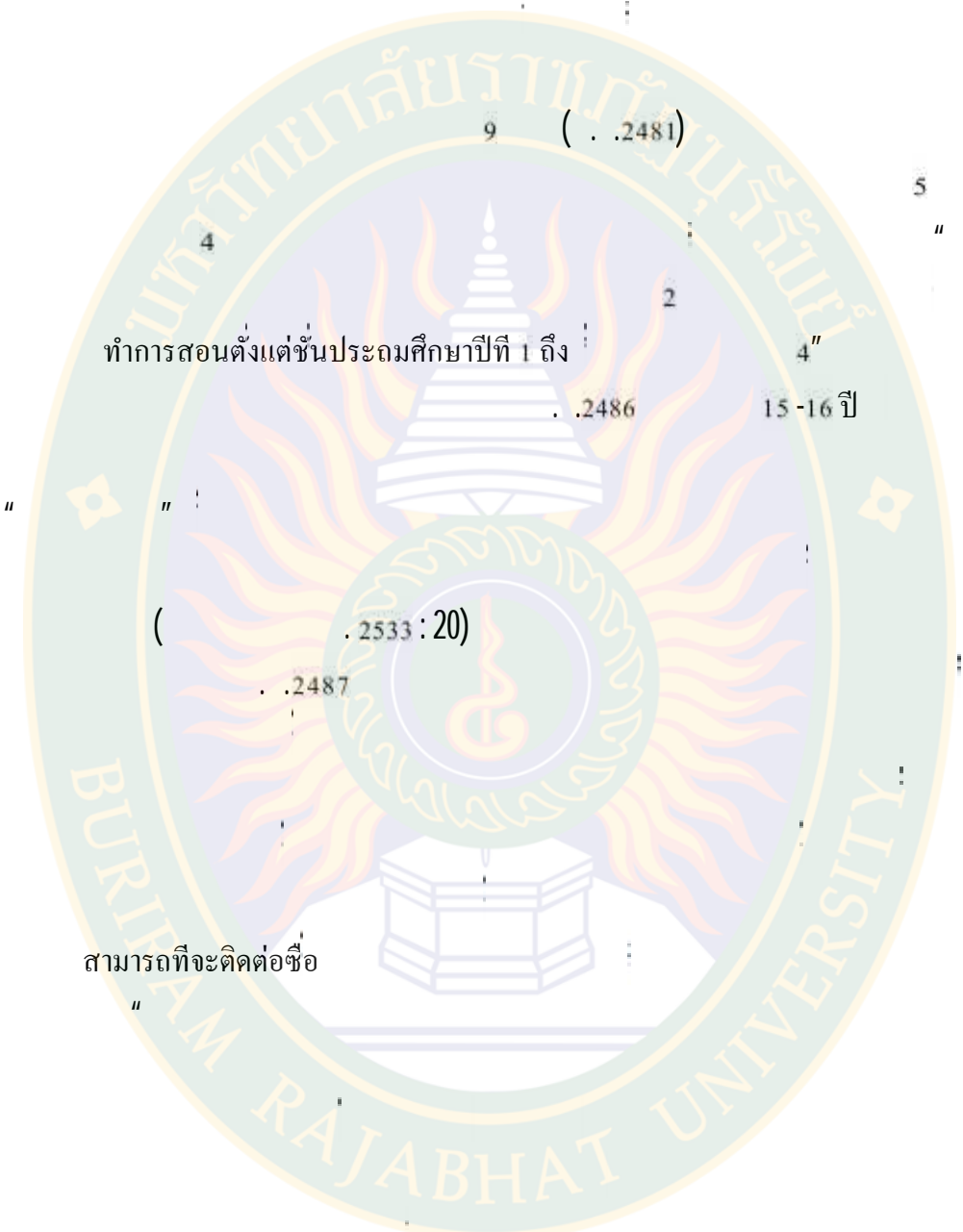
- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

()

8

6

เด็กเลี้ยงควายทั่วไป



(. .2481)

ทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง

15-16 ปี

(.2533 : 20)

สามารถที่จะติดต่อชื่อ

()

(() . 2555 : 3)

1.2

20

ในปี พ.ศ. 2492

ตลอดทั้งการฝึกฝนขั้นตอนการอุปสมบทได้ถูกต้อง

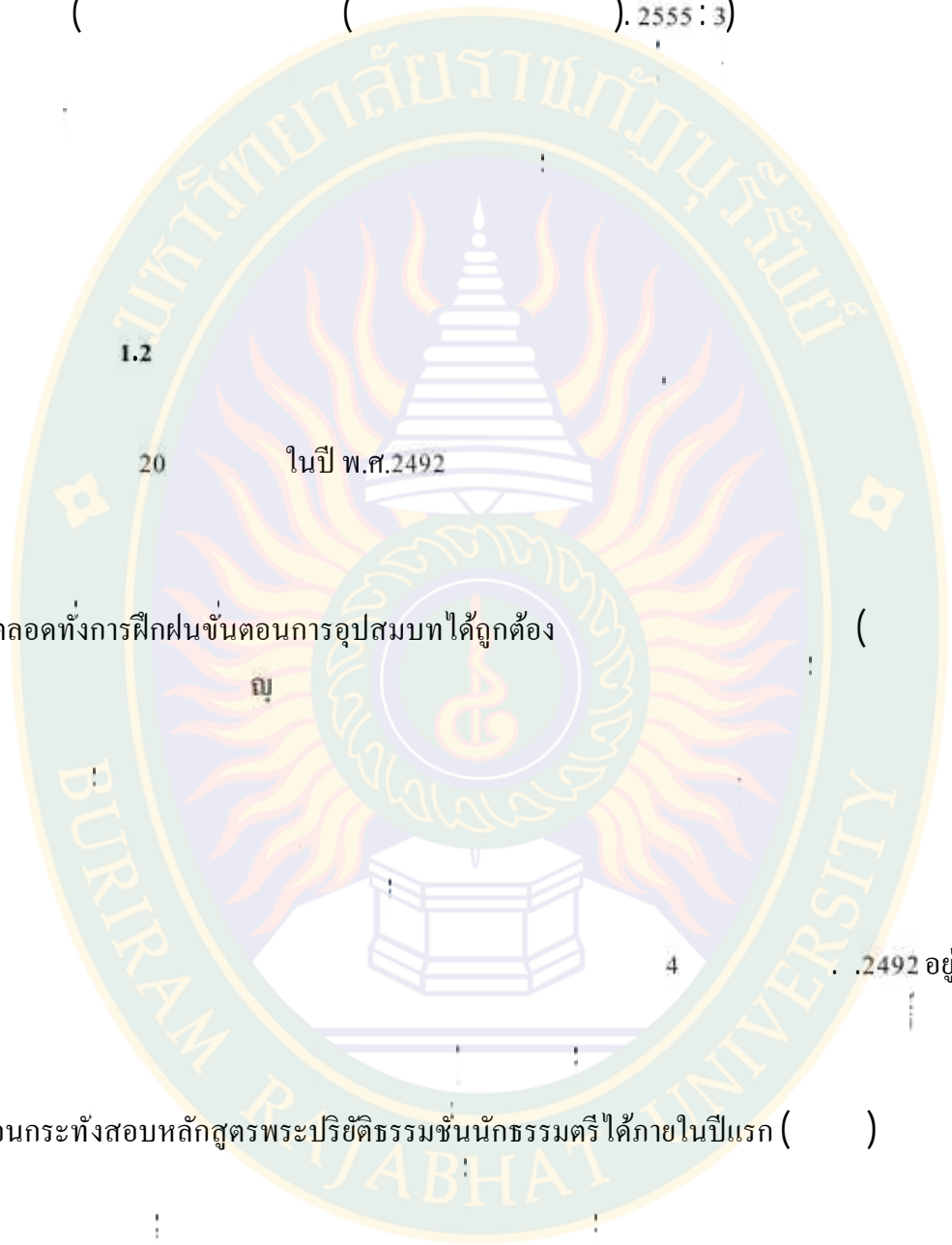
ณ

()

4

. 2492 อยู่จำพรรษา

จนกระทั่งสอบหลักสูตรพระปริยัติธรรมชั้นนักธรรมตรีได้ภายในปีแรก ()



นักธรรมชั้นตรีได้ 2 ปี

.2495



.2497

()

()

(

() .2555 : 4) .2497

1

ในช่วงปี พ.ศ.2499 หลวงพ่อจันทร์

:

”

”

ปกติเกิดความเบื่อหน่ายที่จะอาศัยอยู่วัดสามัคคีขึ้นมา ท่านจึง

ในปี พ.ศ.2499

ซึ่งหลวงพ่อบริการอนุญาตให้ท่านไปอยู่จำพรรษาที่

.2499





.2501 ก็ยังอยู่ที่วัด โศกสูง

.2500 หลังจากออกพรรษาแล้ว

10.50

ละทิ้งหน้าที่

.2501

ชาวบ้านทำสว่างบางส่วนเริ่มเบื่อหน่าย

4 5

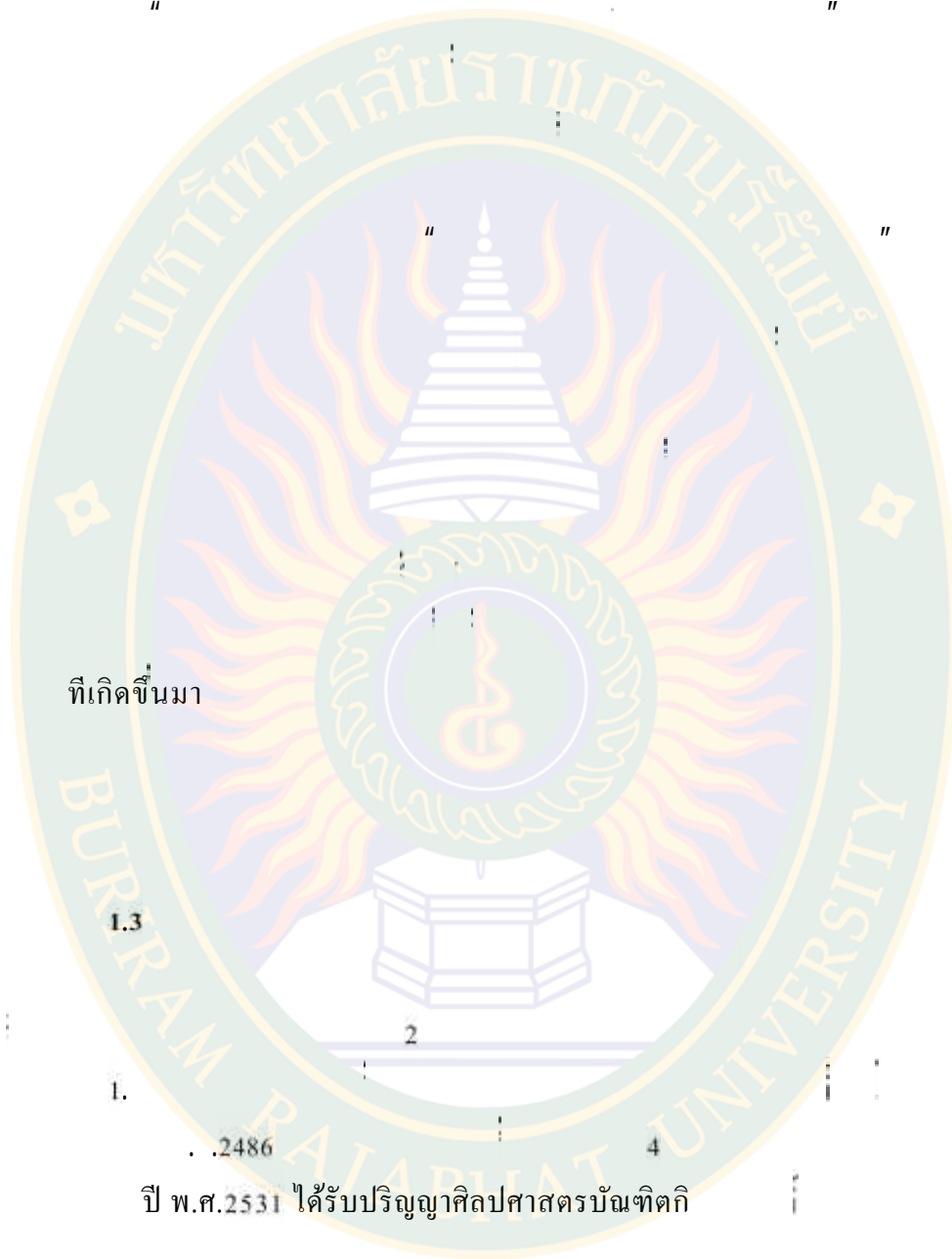
ที่เกิดขึ้น

()

ปัญหาที่เกิดขึ้น

“

”



ที่เกิดขึ้นมา

1.3

1.

.2486

4

ปี พ.ศ.2531 ได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

.2535

.2549

2.

.2492
.2494
.2497

1.4

สังคมสู่สันติภาพทั้งนั้น แต่ไม่สามารถนำมาแสดงหมด เนื่องจากในปัจจุบันท่าน

.2518

.2525

.2526 เป็นที่ปรึกษาจิตตัมศักดิ์ของมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา

.2529

.2535

.2537

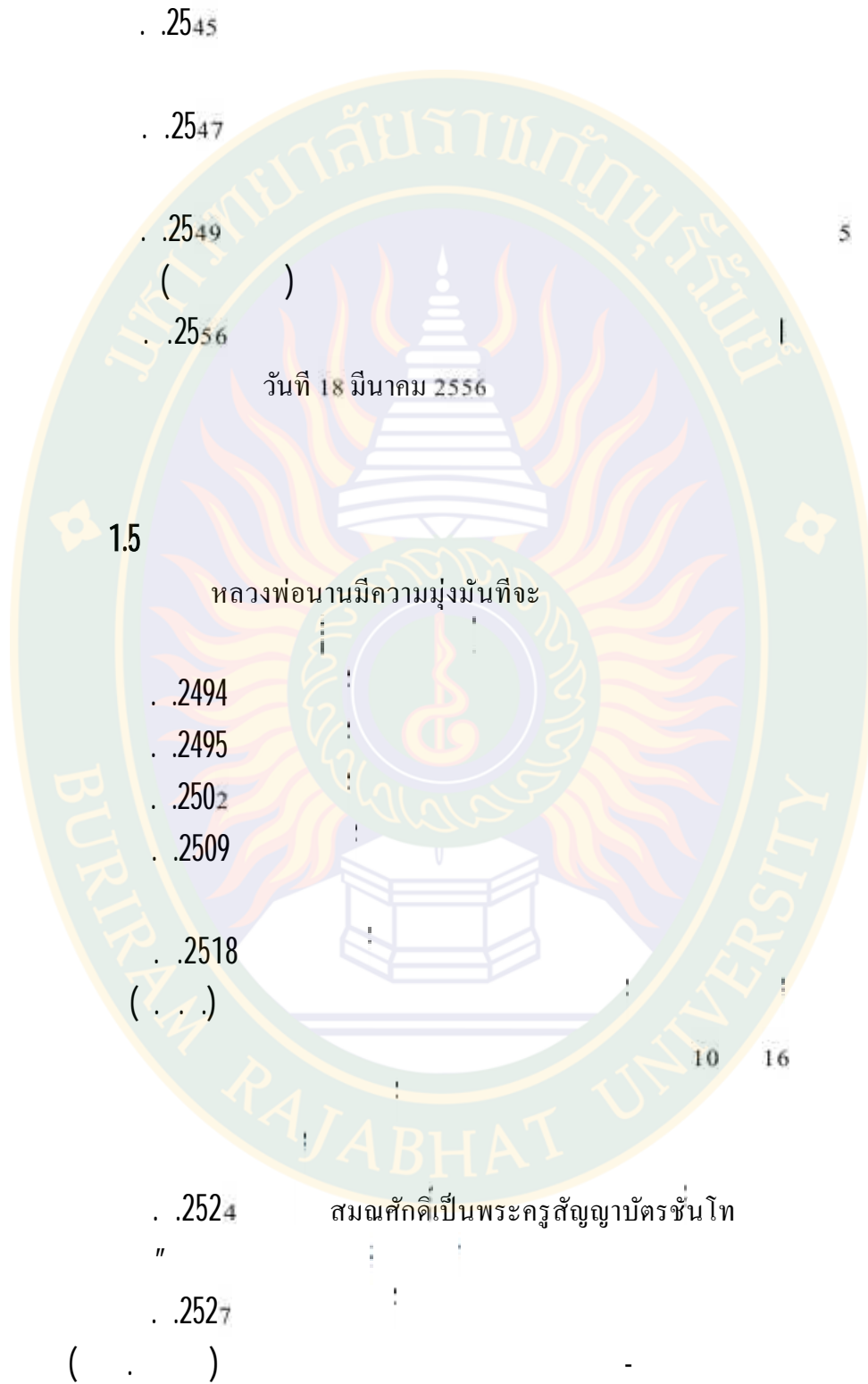
.2542

.2543

()

.2545

(. .) พร้อมเงินรางวัล 100,000 บาท



(. . 2530 -)

. 2555

" "

2.

ท่านอีกครั้งหนึ่ง

1.

2.

3.

4.

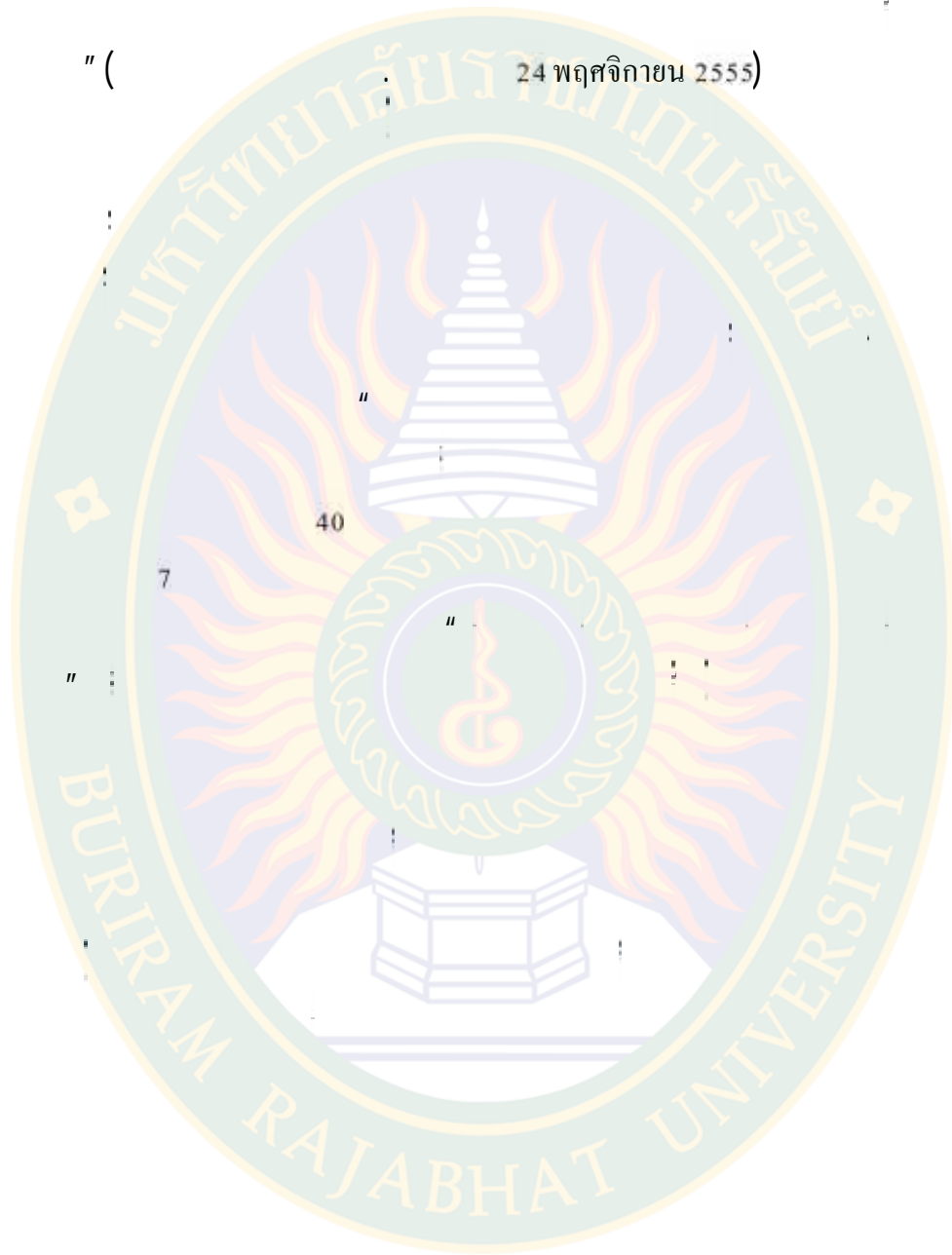
2.1

ท่านมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน

1.

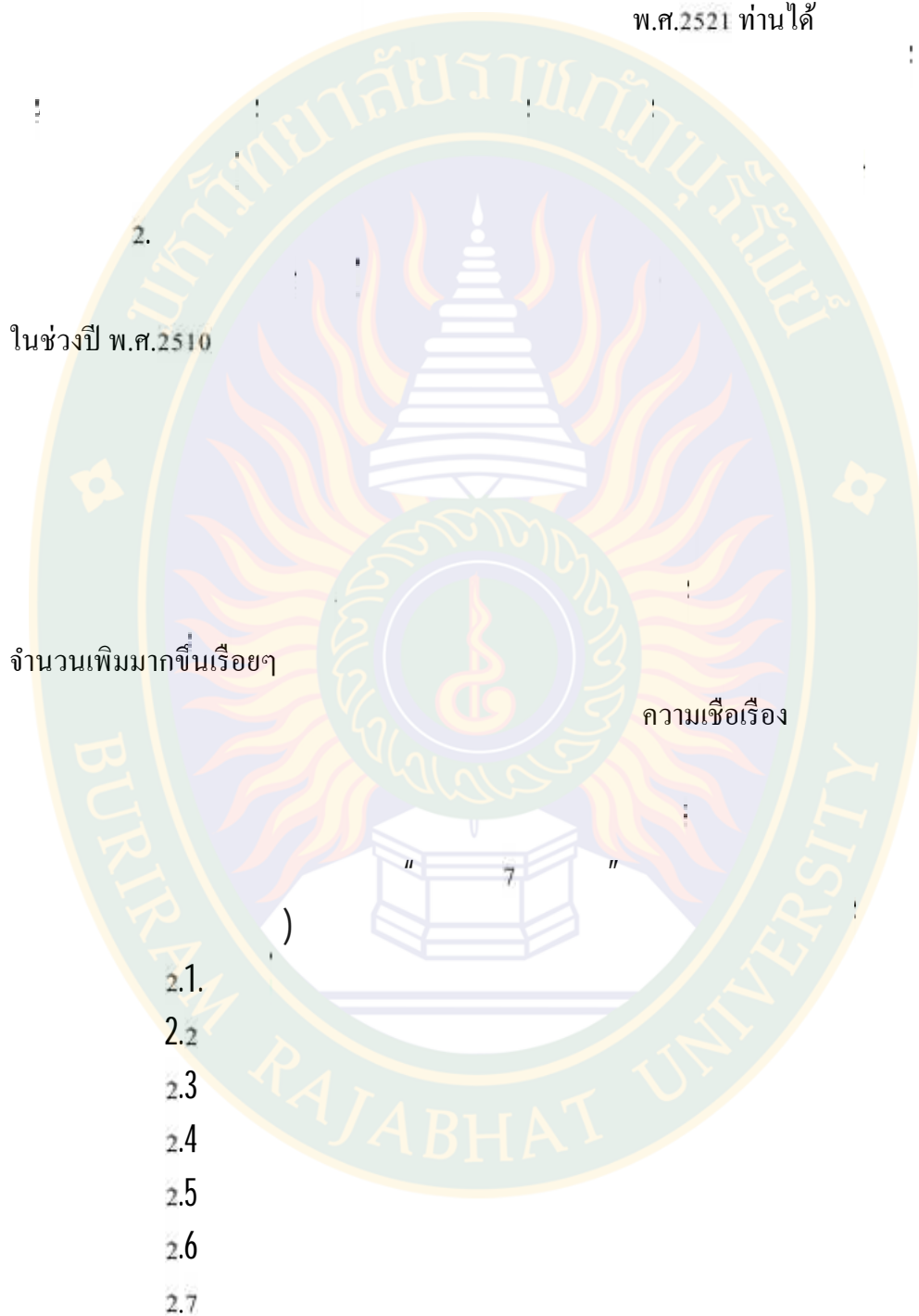


" (24 พฤศจิกายน 2555)



มีอยู่หลายครั้งที่

พ.ศ.2521 ท่านได้



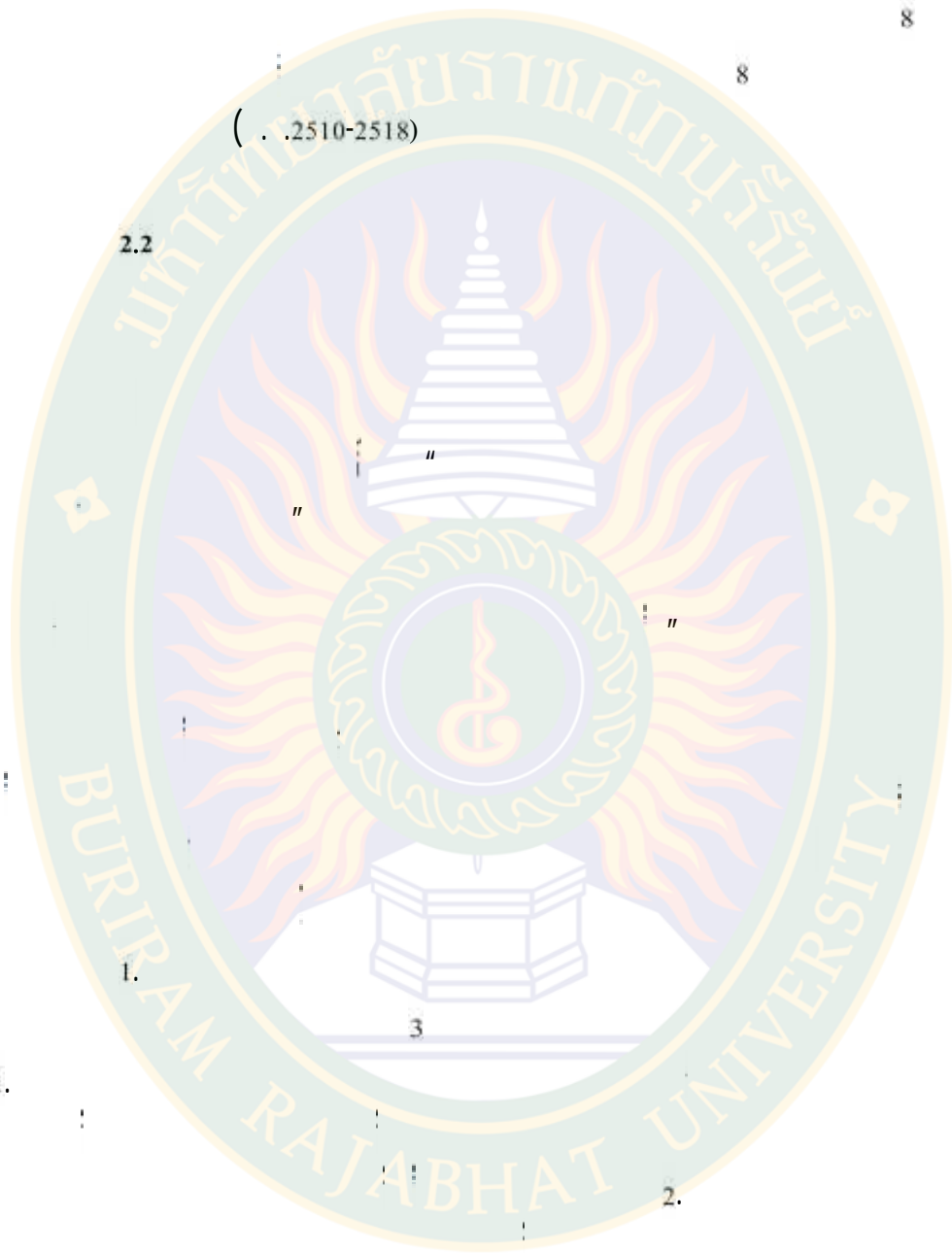
ในช่วงปี พ.ศ.2510

จำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

ความเชื่อเรื่อง

- 2.1.
- 2.2
- 2.3
- 2.4
- 2.5
- 2.6
- 2.7

ผ่านพื้นที่ชุมชนต่างๆ เริ่ม



. 2517

14

. 2516 ได้ออกมาเผยแพร่ประชาธิปไตยถึงบ้านท่าสว่าง



แต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการศาสนาเพื่อ
เพื่อการพัฒนาสังคมให้เกิดสันติภาพนี้

"
"
"
"

”

ในเรื่องเกี่ยวกับศาสนาพิธี



ชัดแจ้งยิ่งขึ้น

เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2530 เป็นการประชุมครั้งแรกระหว่างหลวงพ่อนานกับพระ

”

อบรมความรู้แก่ประชาชนทั้งด้านการจัดตั้งกองทุน

เพื่อรู้จักหลักการพึ่งพาตนเอง มีคุณธรรมนำชีวิตเพื่อความสงบสุขของสังคมชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่ง

1. ()

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

(). 2547 : 80

2.3



1.

โครงการอบรมปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัด

8

40



2.

3.

"

"

(

(

). 22 มีนาคม 2556) ซึ่งความสนใจเรื่องการ

มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2518



4.

ดูงานครั้งนี้ไปด้วยกัน

2

6

2

2524

ญ

EFFORT

20

ในเดือนมิถุนายน 2524 หลวงพ่อนาน

อีกครั้งหนึ่ง



...2525 ท่านได้รับเชิญเป็น
พระประมุขในการพัฒนาที่สวางคนิवास

(NET)

นาชนบทยาจนที่วิทยาลัยครูสุรินทร์ ได้รับเชิญบรรยายเรื่อง

2.4



อบรมเรื่องปัญหาชุมชนและศาสนาหมู่บ้าน ที่บ้านเซเวียร์

การประชุมครั้งนั้นทำให้

2 ใช้ถิ่น 3 ถัง (ดอกเบี้ยย 1 ถัง)

(. .)

สำเร็จเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2524

)

ไม่เกิน 3 หุ่น เมื่อ

" "

" "

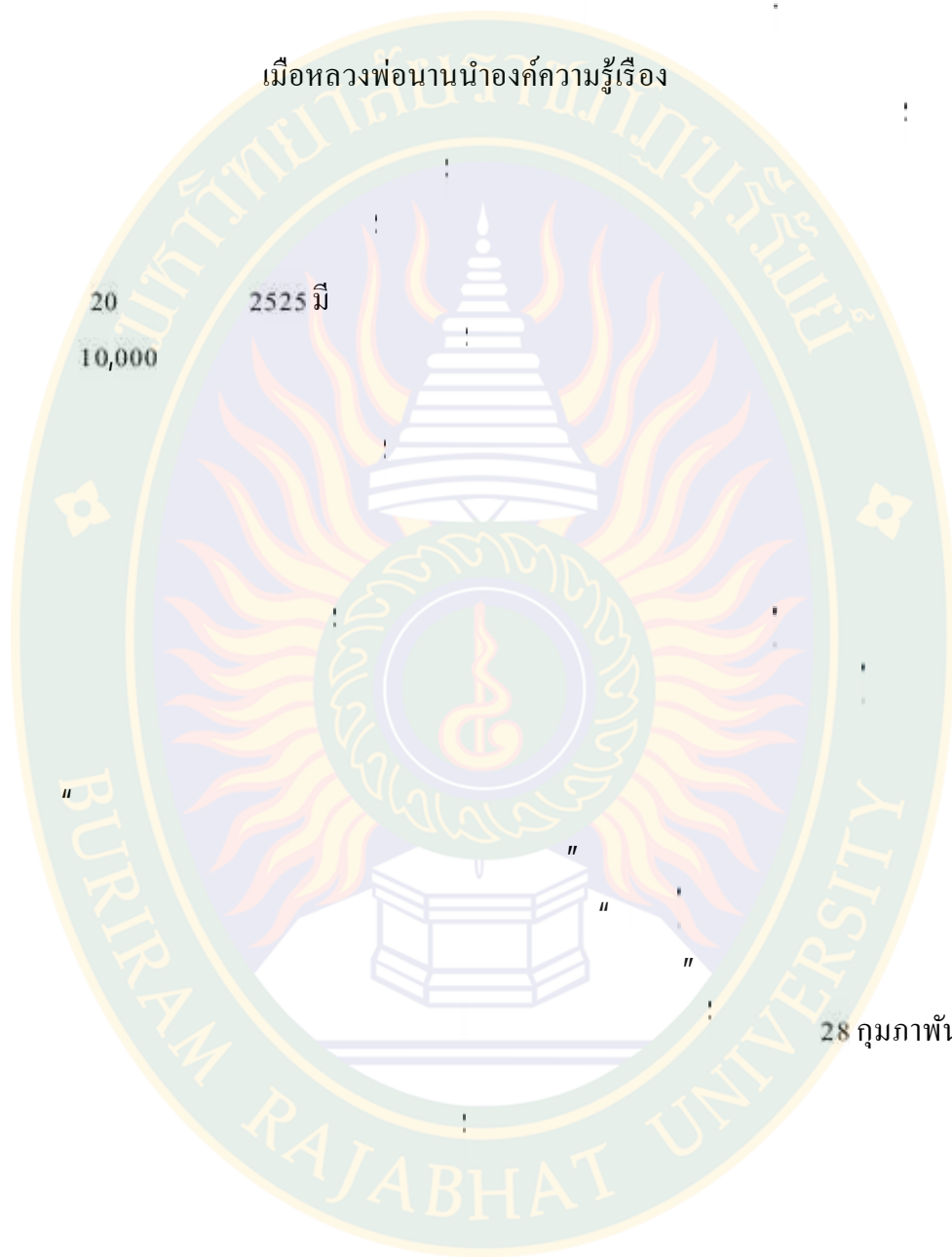
500

(<http://kanchanapisek.or.th/oncc->

[cgi/text.cgi?no=14961](http://kanchanapisek.or.th/oncc-cgi/text.cgi?no=14961))



เมื่อหลวงพ่อนานนำองค์ความรู้เรื่อง



20
10,000

2525 มี

28 กุมภาพันธ์ 2525 มี

. 2525

2.

2525

(() . 18 2555)

หรือร้านค้าชุมชนบ้านท่าสว่าง ได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่

ปฏิรูปที่ดินตำบลท่าสว่างชั้น



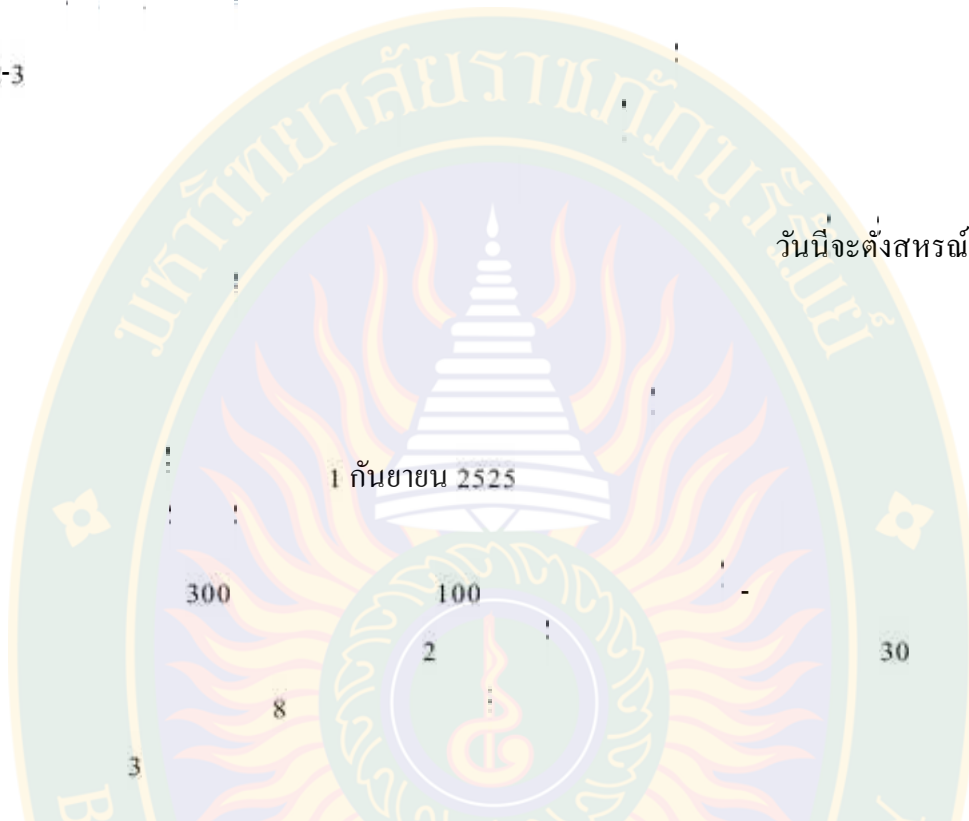
" () "

" " " "

2-3

2-3 ครั้ง

วันนี้จะตั้งสหกรณ์



ภาพที่ 2 แสดงสหกรณ์ชุมชนบ้านท่าสว่าง

3.

.2518 หลวงพ่อนานเห็นว่า

2 (1 = 40)

.2521 หลวงพ่อ

ตัวแทนไปเจรจาซื้อปุ๋ยจากองค์การตลาดเพื่อการเกษตรโดยตรง



4.

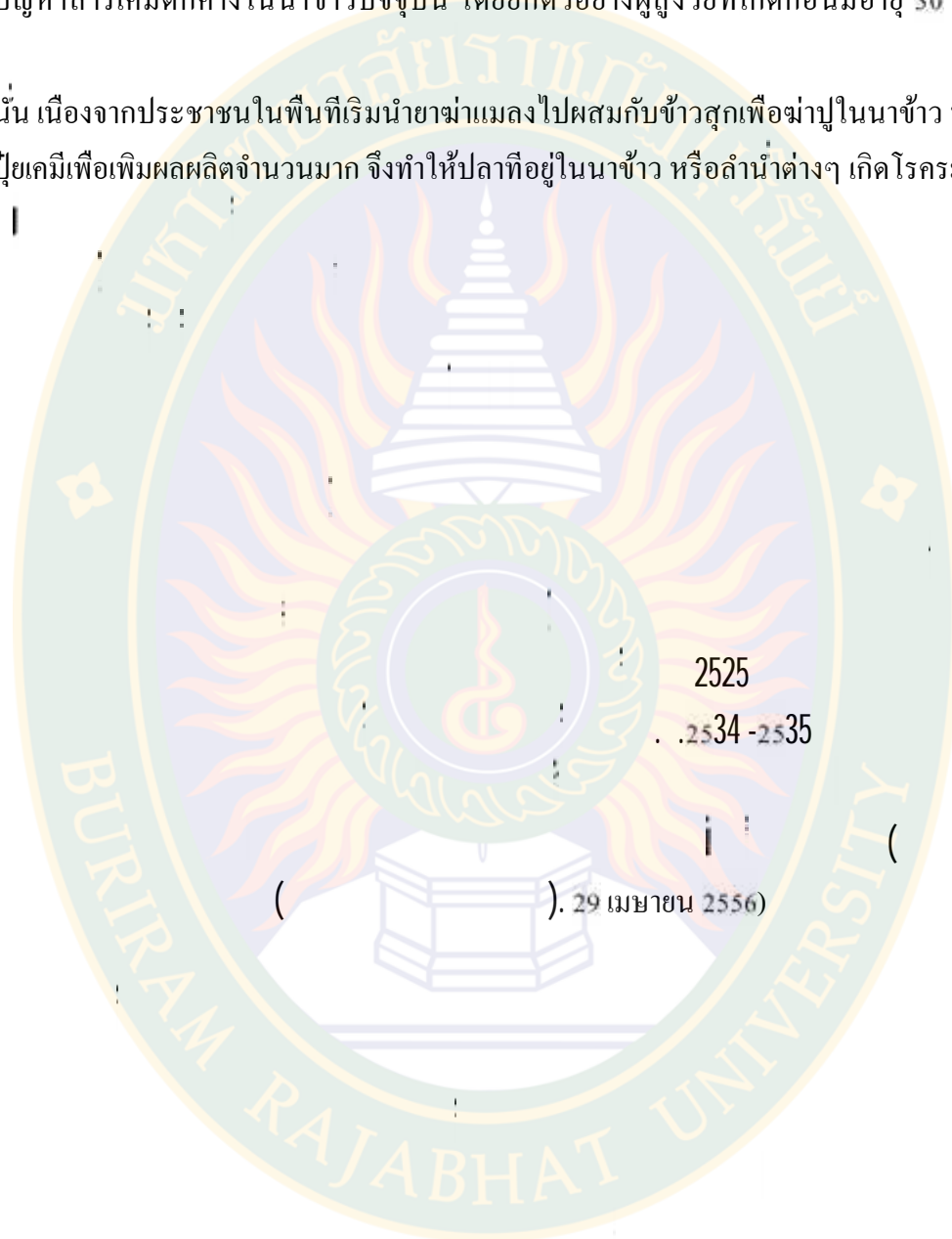
38

.2518

(เงิน 1.7 ล้านบาท)



ปัญหาสารเคมีตกค้างในนาข้าวปัจจุบัน โดยยกตัวอย่างผู้สูงวัยที่เกิดก่อนมีอายุ 30 กว่าปี เป็น
 นั้น เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เริ่มนำยามาแมลงไปผสมกับข้าวสุกเพื่อมาปลูกในนาข้าว หรือการใช้
 ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตจำนวนมาก จึงทำให้ปลาที่อยู่ในนาข้าว หรือลำน้ำต่างๆ เกิดโรคระบาดลำตัว



ขึ้นมาเพื่อใช้ในการ ()
(หลวงพ่อนาน สุทนต์โล). 29 เมษายน 2556)



4

(. .)

ปีละ 1,500 ตัน



3.

3.1

ประชาชนภายในชุมชนลงไหลในสิงเสพติด โดยเฉพาะการดื่มสุรา และการเล่นการพนัน ถือเป็นปัญหาใหญ่ของประชาชนจะต้องรู้จักโทษภัยของอบายมุขเหล่านี้ ที่เป็นตัวการสำคัญทำให้ชุมชน

“

”

ผลการอบรมสั่งสอนประชาชนในเรื่องอบายมุข



จากที่อื่นมา



ความเป็นอยู่แบบพึ่งพากันเพื่อ

ประชาชนในพื้นที่ยังมีการระดมแรงงานช่วยเหลือกันได้อยู่

2.

มาจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชน แม้แต่จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชน

“ ”

ร่วมกัน นำผลกำไรมาแบ่งปันทุกปี ซึ่งร้านค้าชุมชนที่ท่านจัดตั้งขึ้นยังสามารถ

3.2



พื้นที่

มีการจัดตั้งโรงสีข้าวอินทรีย์ขึ้นมา

พื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ส่วนจำนวนสมาชิกนี้
ปรับเปลี่ยนแนวคิด การผลิต ดังนั้นจึงมีหลายระดับ ทั้งระดับพึ่งพาตนเองแบบไม่
ขายเลยก็มี รวมสมาชิกทั้งหมดประมาณ 8 กลุ่มองค์กร ในเครือข่าย

(<http://thaingo.org/web/2011/01/20/>)

หรือข้าวอินทรีย์ในพื้นที่

OS3 (ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อ Claro Fair Trade)

. .2533

ต่อมาได้ขยายกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นอีก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกร

(.)

"

(.)

OS3

3

. .2537

OS3

. .2536

OS3

. .2539

(.)

สำคัญ ในอนาคตเชื่อมั่นว่าข้าวอินทรีย์จะมีราคาขายดิบตัวขึ้นสูงกว่าการผลิตข้าวชนิดอื่นๆ

ภาพที่ปราศจากสงครามเท่านั้น



3.3



" แปลว่าสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบ

"ไม่ใช่เรื่องยาก ที่จะทำให้มีสันติภาพ"

ความเชื่อของศาสนาอื่น

(

). 21

2556)

(



บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะของการวิจัยเรื่อง “การศึกษาประวัติและผลงานของผู้ที่เคยได้รับรางวัลการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพจากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) : พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล) วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์” ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของพระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล) วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรมของพระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล) ใช้พัฒนาคนสู่สังคมเพื่อให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาชุมชนและสังคมกับสันติภาพ การศึกษากับสันติภาพ การพัฒนาเศรษฐกิจกับสันติภาพ
3. เพื่อศึกษาหลักการที่เป็นคุณค่าและอุดมการณ์พัฒนาการกับการสร้างสันติภาพของพระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล) ใช้บูรณาการพัฒนาสังคมให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน

1. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1.1 ประวัติและผลงาน

พระครูพิพิธประชานาถ เดิมชื่อว่า นาน นามสกุล สีชมพู บวชมาแล้วชื่อว่าหลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล ในปัจจุบันท่านมีอายุ 84 ปี บวชเป็นพระภิกษุมาร 64 พรรษา จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนประชาบาลวัดสามัคคี เมื่อจบการศึกษาออกมาแล้วช่วยครอบครัวทำงานเกษตรกรรมและเปิดร้านค้าของชำ มีอายุครบ 20

ณ

วัดสามัคคี ในปี พ.ศ.2495 ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจนักธรรมสนามหลวง

หนังสือคู่อีกครั้งหนึ่ง

นอนไม่หลับมีจิตฟุ้งซ่าน แต่ก็ไม่ละความพยายามปฏิบัติ ทำอย่างนั้นเรื่อย

. .2497

การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เพื่อสันติภาพจากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)

100,000

1.2

แนวคิดและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรมอย่างเด่นชัดดังนี้

1.

ในการประสานความสามัคคีของประชาชนในพื้นที่เพื่อการสร้างประโยชน์แก่ชุมชน

2.

พระสงฆ์ผู้เป็นศูนย์รวมแห่งที่พึ่งพาของประชาชน”

3. ท่านได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องทั้งการศึกษา

และวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ประชาชน พร้อมทั้งการศึกษาเรียนรู้เรื่องกลุ่มสังฆะอ้อ

4.

มาเป็นเครื่องมือในการระดมทุน และการจัดตั้งสหกรณ์ชุมชน หรือร้านค้าชุมชน

1.3

หลวงพ่อนานได้ให้ความสำคัญเรื่องคุณค่าและอุดมการณ์พัฒนาที่เป็น

1.

“ ”

“ ”

2.

“ ”

1.4

และมีอุดมการณ์ทำการเกษตรเพื่อมวลมนุษยชาติเพิ่มขึ้น โดยหันมาปลูกข้าวอินทรีย์ตามพื้นที่
จังหวัดสุรินทร์ และขยายพื้นที่กลุ่มเพาะปลูกไปยังพื้นที่จังหวัดต่างๆ มีการจัดตั้ง

1.5

ที่สุด ท่านได้แสดงแนวทางที่จะทำให้สังคมโลกเกิดสันติภาพได้จริงมาเป็นเวลายาวนาน จะต้อง

“ไม่ใช่เรื่องยาก ที่จะทำให้มีสันติภาพ”

ไม่ก้าวถอยในหลักความเชื่อของศาสนาอื่นๆ เท่านั้นก็จะทำให้เกิดสันติภาพได้

2.

(. . .)

()

สอดคล้องกับแนวคิดของราชบัณฑิตยสถาน (2546) ที่ว่า สันติภาพเป็นความสุข ในการอยู่

(. . .). 2540)

ได้ด้วยความรู้และปัญญาเท่านั้น ฉะนั้นส่งเสริมการสร้างสันติภาพ

(2547)

บียดเบียนกันกับผู้อื่นทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ

สันติภาพเป็นสิ่งที่มีมนุษย์และ

เกิดขึ้น นำแนวคิดพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือการพัฒนาคน

หรือพระธรรมปิฎก (2540) ที่ว่า การสร้าง

เพื่อที่

2540) ที่ว่า การสร้าง



อันเป็นผลประโยชน์ของชุมชนเอง เพราะการจัดตั้งกลุ่มเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อให้คน

(. .) 2544)



(. . .). 2539)

ส่งเสริมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมให้เกิดความเกื้อกูลกัน ส่งผลดียิ่งขึ้นทั้งต่อ

”

”

(. . .). 2538) ที่ว่า

ถือเป็นหลักธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ที่จะต้องมีเมตตาและไมตรีจิตต่อผู้น้อย

3.

1.

1.1

2

1.2

1.3



1.4

1.5

1.6

1.7

2.

2.1

เชิงพื้นที่มาก

2.2

1

2.3

2.4



บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2529). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2547). สันติภาพตามความหมายอิสลาม, _____
- _____ (2542). สังคมพหุเอทานิยม: เอกภาพในความหลากหลาย. _____
- _____ (2536). วิชาวินัยมุข เล่ม 3 ฉบับมาตรฐาน. _____
- _____ (2540). บทบาทพระสงฆ์ในกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. _____
(_____)
- _____ (2541). การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนและวิธีการสร้างสันติภาพใน _____
ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนา. _____
- _____ (2542). บทบาทพระสังฆาธิการกับการพัฒนาวัด ในจังหวัดมหาสารคาม. _____
- _____ (2523). คุณธรรมและจริยธรรม. _____
- _____ (2544). ชุมชนศึกษา : การศึกษาชุมชนในยุคหลังสมัยใหม่. _____
- _____ (2539). ผู้กระแสกระบวนทัศน์ใหม่. _____
- _____ (2533). ศึกษาศักยภาพผู้นำและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น กรณีศึกษา : _____
พระครูพิพิธประชานารถ (หลวงพ่อนาน). _____
- _____ (2544). ฤาษาศาสนาสินท่าโลกาพินาศ. _____
- _____ (2531). แนวทางพุทธศาสนาที่ควรนำมาเพื่อพัฒนาสังคม : ในทัศนะของท่านพุทธ- _____
ทาสถิกกู. _____
- _____ (2537). คนไทยกับป่า. (_____ 4). _____
- _____ (2538). สันติภาพเกิดจากอิสรภาพและความสุข. _____
- _____ (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (_____ 2). _____

- _____ (2540). การศึกษาเพื่อสันติภาพ. () 2). : .
- _____ (2540): ความจริงแห่งชีวิต. : .
- _____ (2542). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. : .
- _____ (2543). แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา.
กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- _____ (2543). การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ. () 3), : .
- _____ (2543). มองสันติภาพ โลกผ่านภูมิหลังอารยธรรม โลกาวัดนี้, : .
- _____ (2544). ปฎิรูปการศึกษาพระพุทธศาสนาจะไปอยู่ไหน. : .
- _____ (2544). พุทธวิธีแก้ปัญหาในศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 13). : .
- _____ (2546). วินัยชาวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 35). : .
- _____ (2546). ธรรมเนียมชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 53). : .
- () (2546). 5 ทิศทางการศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). : .
- . (2543). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระพิศาล
ธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ).
- . (2532).
() , มหาจุฬาราชวิทยาลัย, 34-37. : .
- () (2547). บทบาทพระสงฆ์ต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษา
เฉพาะกรณีพระสงฆ์กลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนาในจังหวัดสุรินทร์.
- . (2543). : 8.
ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาภูมิปัญญาไทย 4 ภาค,
: (
- 1 17
- 2543). 1-3.
. (2540). พจนานุกรมมคธ-ไทย. : .
. (2532). ตราสารมูลนิธิพิพิธประชาชน. : .

. (2540). บทบาทพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศาสตร์และศิลป์ในการอบรมคุณธรรมของพระเถระภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. :

_____. (2541). บทบาทพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : กรณีศึกษาในภาคเหนือและภาคใต้.

. (2546). พจนานุกรมไทย. :

. (2540). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี. ()

. (2534). มนุษย์กับสันติภาพ. :

. (2541). เศรษฐกิจการเงินการคลังและภาษีอากรของไทย. :

. (2542). ศาสนาเปรียบเทียบ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). :

. (2542). ศาสนาเปรียบเทียบ. (: 6). :

. (2523). ศาสนาสากล. :

. (2530). สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง. :

. (2530). ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ. :

Charis Waddy. (1976). *The Muslim Mind*. London : Longman Grop Ld, p. 92.

<http://thaingo.org/web/2011/01/20/>. "เกษตรยังยืนสุรินทร์ เต็มโตด้วยฐานคิดพึ่งตนเอง"

วันที่ 15 มิ.ย.2556.

<http://www.naddalim.com/forum/viewtopic.php?f=17&t=1912>. "ภาพเกษตรอินทรีย์".

ค้นเมื่อวันที่ 15 มิ.ย.2556.

http://www.baanjomjut.com/library_2/extension-1/education_for_peace/02.htm. การศึกษาเพื่อ

สันติภาพ. ค้นเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2555.

การสัมภาษณ์

- () . สัมภาษณ์, วันที่ 18 ตุลาคม 2555.
- , 24 2555.
- สัมภาษณ์, วันที่ 30 ธันวาคม 2555.
- สัมภาษณ์, วันที่ 21 มกราคม 2556.
- , 29 2556.



แบบสังเกต

.....

..... ()

1.

1.1

1.2

2.

2.1

2.2

3.

3.1

3.2



.....

..... พ.ศ.255.....

แบบสัมภาษณ์

:

:

:

(

)

3

ตอนที่ 1 คำถามประวัติ และผลงานของพระครูพิพิธประชานาถ ได้แก่

- 1.
- 2.
3. เมื่อได้รับการอุปสมบท เป็นอย่างไร
- 4.

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิดและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรมที่เอื้อต่อการสร้างสันติภาพ ได้แก่

1.
 - 1.1
 - 1.2
2.
 - 2.1
 - 2.2
3.
 - 3.1
 - 3.2
4.
 - 4.1
 - 4.2

ตอนที่ 3 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับคุณค่าและอุดมการณ์พัฒนาที่เป็นการศึกษาเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน ได้แก่

- 1.
- 2.
- 3.

ประวัติและผลงานนักวิจัย

1. อาจารย์ธงชัย สีโสภณ

(. .)

(. .)

. 2545 แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของ

:

. 2546

:

()

ปี พ.ศ.2547 โครงการวิจัยและส่งเสริมวัดเพื่อการพัฒนาการศึกษาและการเผยแพร่

:

()

. 2547

:

()

ปี พ.ศ.2556

()

2. อาจารย์ชมพู อิศริยาวัฒน์

. ()

M.A (English), University of Pune, India

. 2551

(English for Communication)

(Action Research)

. 2552

(English for Communication)

(Action Research)

.ศ.2554

/ ()



การศึกษาประวัติและผลงานของผู้เคยได้รับรางวัลการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพจาก
มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต) คือพระครูพิพิธประชานาถ
(หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล) วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

อาจารย์ธงชัย สีโสภณ อาจารย์ชมพู อิศริยาวัฒน์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและผลงาน แนวคิด และองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรม หลักการที่เป็นคุณค่าและอุดมการณ์พัฒนากับการสร้างสันติภาพฯ ใช้
บูรณาการการพัฒนาสังคมให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามี 2 แบบ คือ การ
สร้างแบบสังเกต และการสร้างแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

พระครูพิพิธประชานาถ หรือหลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล อายุ 84 ปี 64 พรรษา ท่านได้รับ
ปริญญาเกิตติมศักดิ์ และประกาศเกียรติคุณอยู่จำนวนมาก แนวคิดและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรม คือ
ความมุ่งมั่นพัฒนาชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชนควบคู่กัน เป็นผู้นำทาง
พระพุทธศาสนาและจิตวิญญาณของสังคมเพื่อการพัฒนาคนในสังคมให้เข้าถึงสันติสุข อาศัยความ
เมตตาธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนสู่สังคม ให้การศึกษาเรียนรู้เรื่องคุณธรรม นำองค์ความรู้ที่
ได้รับจากการศึกษาดูงานมาพัฒนาชุมชนพื้นที่แบบบูรณาการทั้งหลักการศาสนา จัดตั้งสหบาลข้าว
เพื่อให้ประชาชนกู้ยืมกิน นำเอาความศรัทธาในพระเพณีท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการระดมทุน และ
จัดตั้งร้านค้าชุมชน กองทุนปุ๋ยเคมีเพื่อช่วยเหลือชาวนา และการทำนาเกษตรอินทรีย์ เพราะการผลิต
พืชพันธุ์อาหาร เพื่อการบริโภคจะต้องไม่เห็นแก่ตัวมากเกินไป เพียงเพื่อมุ่งหวังผลกำไร

คุณค่าและอุดมการณ์พัฒนา ท่านพยายามอบรมพัฒนาจิตของประชาชนให้มีคุณธรรม
จริยธรรมนำชีวิต ส่งเสริมให้เข้าวัดฟังธรรม หรือรักษาศีลอุโบสถ เน้นการพัฒนารูปแบบการดำเนิน
ชีวิตของชุมชนสมัยใหม่ จัดตั้งกลุ่มธุรกิจชุมชนเพื่อให้ประชาชนเรียนรู้ขบวนการค้าขาย การลงทุน
มองเห็นคุณค่าการจัดตั้งสหบาลข้าว ร้านค้าชุมชนการปลูกข้าวอินทรีย์ มองสร้างสันติภาพว่า “ไม่ใช่
เรื่องยาก ที่จะทำให้มีสันติภาพ” มองความแตกต่างทางสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา และภาษา ก็
สามารถที่จะทำงานร่วมกันได้ หากบุคคลนั้นเห็นคุณค่าและอุดมการณ์การสร้างสันติภาพแก่มวล
มนุษยชาติ หรือสังคมให้มีความสุข

คำสำคัญ : การศึกษา รางวัลสันติภาพ หลวงพ่อนาน

Title : The Study of Biography and works of the person used to receive the award in the field

of education for calmness: Phraku Pipitphacharat Wat Samakkee,

Thasawang

sub-district, Muaeng district, Buriram province

researcher: Thongchai Sisophon Chomphu Isariyawat

Year: 2013

Abstract

This research was a quality research. The aim of this research was the study of biography and work, idea, enlightenment knowledge, valuable principle, ideology to develop of peace, and developed permanently society to calm with collaboration. The tools of this research were observation and interview. It found that:

Phraklu Pipitchanat or Loungphor nan Shuttasirlo was 84 years old. He became a monk for 64 years old. He received an honorary degree and he was announced for much fame. An idea and enlightenment knowledge were an intention to develop society and earnestness to develop both of economic of society and mental of people together. He was the reader of the Buddhism and soul of society for developing society came to calm and he used merciful dharma as the tool for developing the people. He thought the people to learn about morality. Phraklu Pipitchanat developed the society with knowledge that he received when he went on excursion to other organization and collaborated this knowledge with principles of Buddhism. He established the rice fund for the people in the community. He used the faith in the local tradition as a tool for funding and organized community shop, chemical fertilizer fund for helping farmer, and planted rice with organic substance. To product food, the framers should not be selfish person and don't get more profit.

Worth and ideology to develop, he tried to train and develop people's mind to have virtue, ethics for their lives. He promoted them to go to temple and listened to the dharma and observed the eight precepts. He focused on developing the way of life in modern community, set up business group to develop or to know about trade process and investment in the community. He knew an avail of rice fund, community shop, planted rice with organic substance. In addition, he realized about making peace that it was not difficult

to make peace. He realized the difference of society and ethnic group, religion and language. All of these could collaborate with each other, if the people realized an avail and ideology to make the happiness and peace to human and society

Keyword : The Study the award for Loungphor nan

ความสำคัญของปัญหา

แม้สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญเหนืออาหารแก่ชุมชนให้คลายความทุกข์ยากได้ ถือได้ว่าหลวงพ่อนานเป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่ง เป็นผู้นำกลุ่มสหธรรมเพื่อการพัฒนาในจังหวัดสุรินทร์ มีการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาชุมชนมากกว่ายี่สิบปี อาศัยแนวคิดพื้นฐานที่ว่า “พระสงฆ์อยู่ได้เพราะอาหารและปัจจัยสี่ที่ชาวบ้านถวาย ได้ปฏิบัติธรรมเพราะชาวบ้านเลียงดู ฉะนั้นพระสงฆ์จึงเป็นหนี้ชาวบ้าน (มูลนิธิพิพิธประชานาถ. 2532 : 1)

22

(. .) จึงสมควรที่จะได้รับการศึกษาวิจัยอีกครั้งเพื่อยกย่องเชิดชูงานมากยิ่งขึ้น เป็นการวิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรม และหลักการที่เป็น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ()
2. ()

3.

()

ขอบเขตการวิจัย

1.

2.

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1

2

3 หลักการที่เป็นคุณค่าและอุดมการณ์ หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตและที่เกิ
ประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติของหลวงพ่อนาน ที่เป็นการศึกษาเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.

()

2.

(

)

3.
()

4.
()

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.

3.

ผลการวิจัย

พ่อคุณแม่นำไปฝากตัวที่วัดสามัคคี เป็นศิษย์หลวงพ่อวาง ธรรมปัญญา ท่องจำคำเรียกขานนาค

ในปี พ.ศ.2501 หลวงพ่อวางลาสิกขาบท

การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพจากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพของพระธรรม
(. .) " "

แนวคิดและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรมดังนี้

1.

"

"

"

"

2.

"

"

3.

4.

1.

" "

" "

2.

"

"



มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

BURIRAM RAJABHAT UNIVERSITY

1. แปลว่า รักษาให้คงอยู่ เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าการจัดตั้งกองทุนข้าวเปลือกมีประโยชน์ต่อการ

2.

"

"

1.

จังหวัดสุรินทร์ ขยายพื้นที่กลุ่มเพาะปลูกไปยังพื้นที่จังหวัดต่างๆ มีการจัดตั้งโรงสีข้าวอินทรีย์ขึ้นมา เพื่อส่งขายทั้งใน

2.

เป็นพวกพ้องกัน ทั้งพระสงฆ์ และบาทหลวง เมื่อไปโบสถ์คริสต์ก็เข้าโบสถ์คริสต์ ต่างกันนอนด้วยกันใน

อภิปรายผล

(2546)

(ป.อ. ปยุตโต). 2540) ที่ว่า

(. . .). 2540) ที่ว่า
 สันติภาพที่เกิดขึ้นมิใช่เพียงชั่วคราวชั่วคราว แต่สันติภาพถาวรเกิดจากภายในจิตใจของคนเพื่อที่จะ

(.อ. ปยุตโต). 2540) ที่ว่า การสร้าง
 สันติภาพเป็นค่านิยมที่ลึกซึ้งอยู่ภายใน เป็นค่านิยมของความเป็นมนุษย์

(. . .). 2543)
 การจัดตั้งกลุ่มเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อให้คนภายในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

2

เกรงกลัวต่อบาปกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2538) ที่ว่า หลักการ

วิหาร ถือเป็นหลักธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ที่จะต้องมีเมตตาและไม่ตรีจิตต่อผู้น้อย

ข้อเสนอแนะ

ควรที่จะนำไปเป็นแนวทางพัฒนาต่อยอดดังนี้

1.

รูปแบบการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดของหลวงพ่อนาน เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือใช้ในการพัฒนาชุมชน

2

3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาเกษตรกรรม และด้านการค้าข้าว หรือ

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *สันติภาพเกิดจากอิสรภาพและความสุข*. : .
- ____ (2540). *การศึกษาเพื่อสันติภาพ*. (: 2). : .
- ____ (2543). *การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3), : .
- ____ (2543). *มองสันติภาพ โลกผ่านภูมิหลังอารยธรรม โลกาภิวัตน์*, : .
- ____ (2544). *ปฏิรูปการศึกษาพระพุทธศาสนาจะไปอยู่ไหน*. : .
- ____ (2544). *พุทธวิธีแก้ปัญหาในศตวรรษที่ 21*. (: 13). : .
- ____ (2546). *ธรรมนุญชีวิต*. (: 53). : .
- ____ (2532). *ตราสารมูลนิธิพิพิธประชานาถ*. : .

แบบเสนอโครงการวิจัย (Research project)

ปีงบประมาณ 2555

() ประวัติและผลงานของผู้เคยได้รับรางวัลการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพ :
พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุพุทธสีโล) วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

()

ส่วน ก : ลักษณะแผนงานวิจัย



I

..... ปี ปีนี้เป็นปีที่.....

.....

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมนักเรียนรู้อัตนอดชีวิตอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์การวิจัยที่ 1 ปฏิรูปการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน ทั้งในและนอกระบบ
ตลอดจนพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น
ประกอบด้วยแผนงานวิจัย

1) การวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาและผลกระทบ

2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นระดับชาติ และ

นานาชาติ

III

8 (. . 2555-2559) ข้อ 2 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความมั่นคง

ของมนุษย์ 2.3 การแก้ไขปัญหาสังคม

IV

บุรีรัมย์ (พ.ศ. 2553 - 2555)

4 ยกระดับมาตรฐานงานวิจัย โดยการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนา
คุณภาพงานวิจัยให้มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้อย่างอิงได้ในระดับชาติ นานาชาติ รวมทั้งสร้างระบบและ
กลไกในการพัฒนาโดยใช้เครือข่ายสังคมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

4. จัดให้มีการประชุมเสนอผลงานวิจัยของคณาจารย์และนักศึกษาโดยเน้นการวิจัยที่สามารถนำไปขยายผลให้ประโยชน์ได้จริงอย่างกว้างขวาง

_____ :

1. อาจารย์ธงชัย สีโสภณ
อาจารย์ชุมพู่ อิศริยาวัฒน์
2. การวิจัยคุณภาพ
3. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏบุรีรัมย์
4. **(Keywords)** ประวัติและผลงาน แนวคิดและองค์ความรู้ และหลักการที่เป็นคุณค่า
ของพระครูพิพิธประชานาถในการพัฒนาสังคม
5. หากมองถึงสังคม โลกในอดีตที่ผ่านมาต่างมีเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจนเป็นประวัติศาสตร์
ซึ่งโลกเกิดวิกฤตปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอย่างรุนแรง จนเกิดเหตุการณ์เรียกว่า สงครามโลก
ครั้งที่ 1 . .2457-2461 2 . .2482-2488

(Unified Pluralistic Society)
(Unity in Diversities) " " "

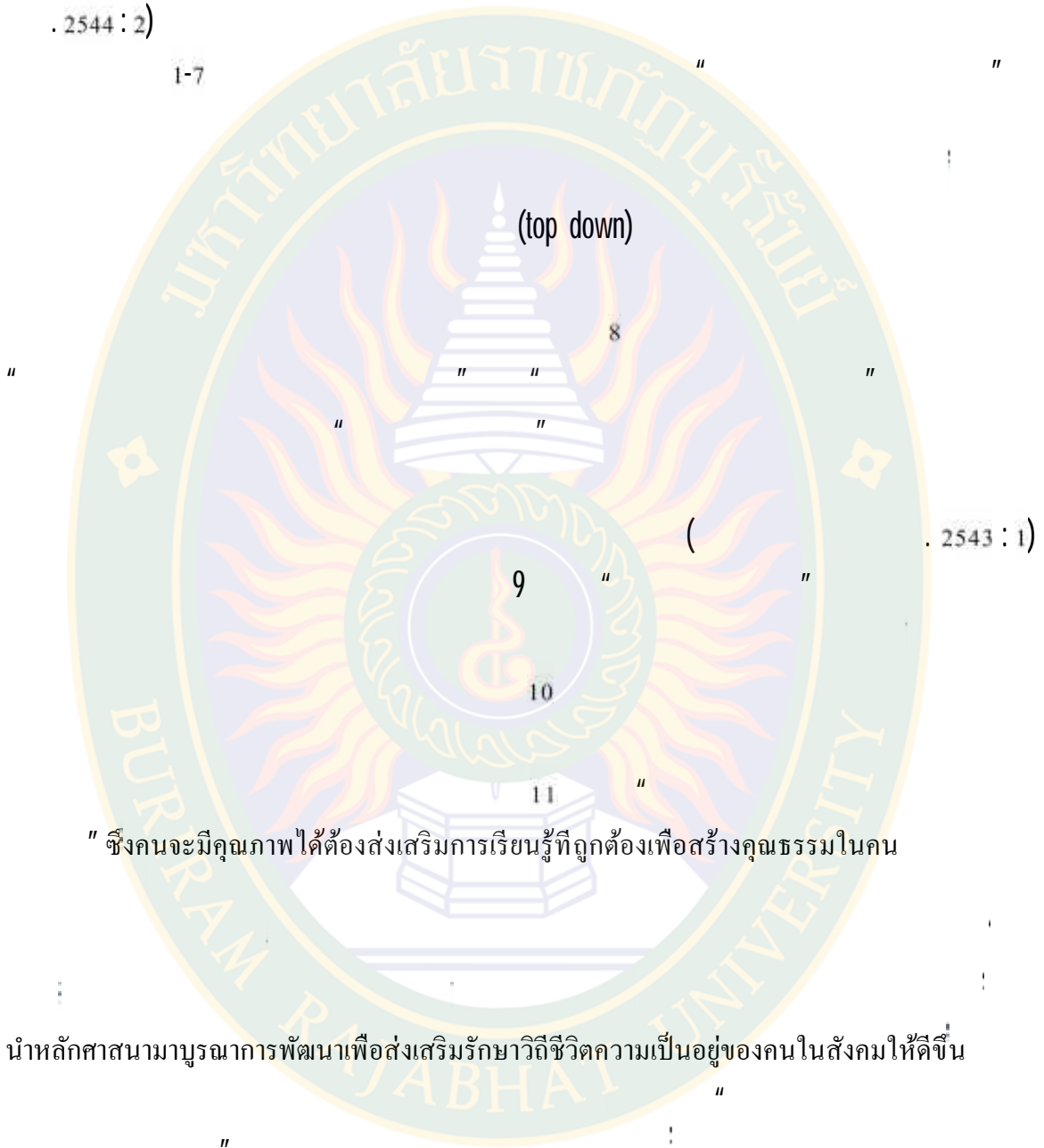
เป็นสังคมที่คนมีหัวใจแห่งเสรีภาพไม่ปิดกั้นผู้อื่น แต่สนับสนุนส่งเสริมกันและกันอย่าง
(เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542 : 35)

(localization)

(globalization) ทั้งนี้สาเหตุสำคัญ

แสวงหาทางเลือกใหม่ในการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง (. 2544 : 2)

1-7

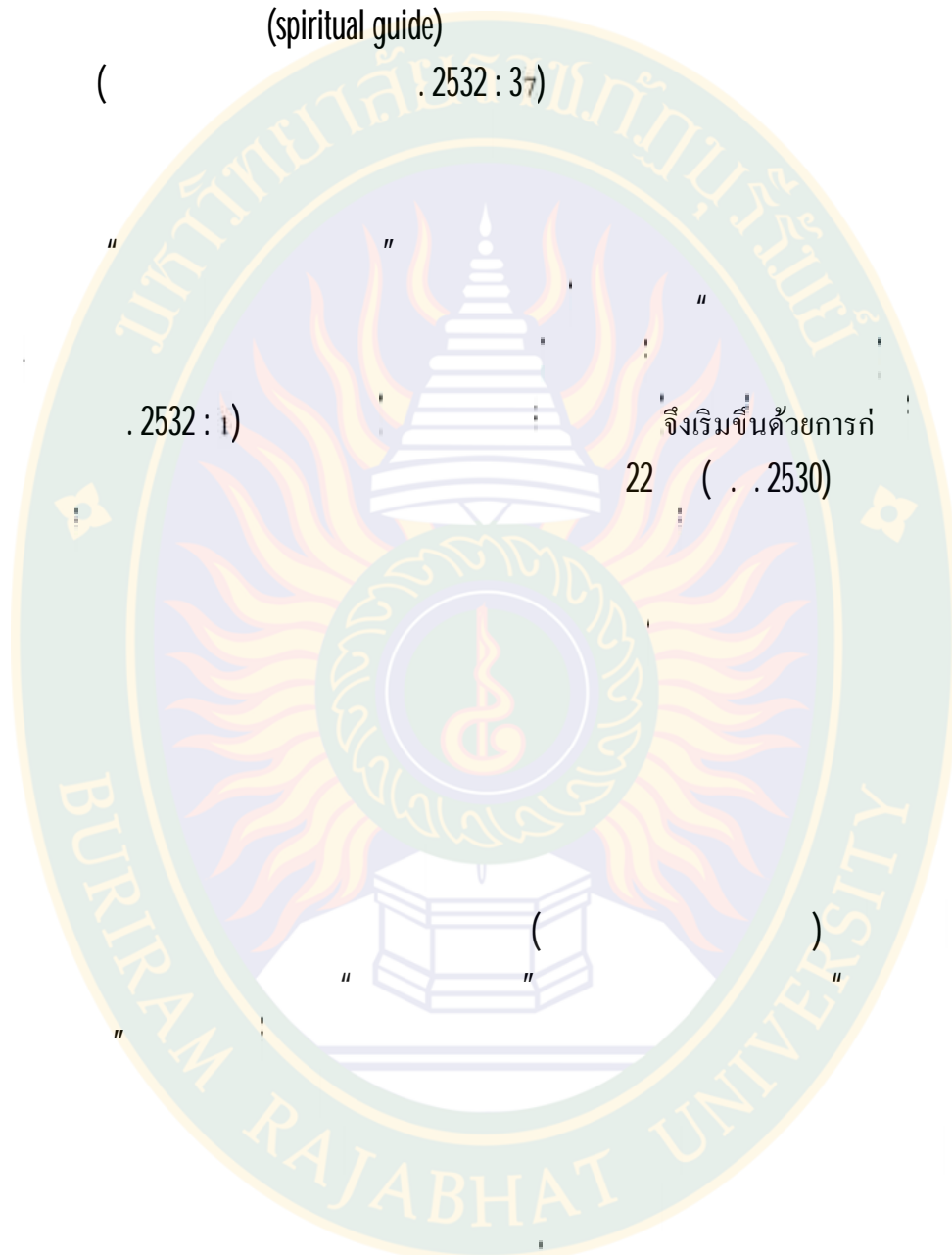


" ซึ่งคนจะมีคุณภาพได้ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ที่ถูกต้องเพื่อสร้างคุณธรรมในคน

นำหลักศาสนามาบูรณาการการพัฒนาเพื่อส่งเสริมรักษาวินัยชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้ดีขึ้น

(spiritual guide)

(. 2532 : 37)



"

"

"

" (

. 2532 : 1)

จึงเริ่มขึ้นด้วยการก่

22 (. . 2530)

(

"

"

)

6.

6.1

(

)

6.2 เพื่อศึกษาแนวคิดและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิธรรมของพระครูพิพิธประชานาถ (หลวง)

6.3 เพื่อศึกษาหลักการที่เป็นคุณ ()

7. ()

7.1

7.2

7.3

7.4

8.

9.

/ (Information)

9.1

(2546 : 1166)



(2534 : 9)

(peace)

ความสุขที่ไร้ความขัดแย้งในใจ ส่วนสังคมีสันติภาพ หมายถึง สังคมีมีความสุข

(2540 : 703)

(2531 : 83)

4

เพื่อนตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ซึ่ง

การมีศีลธรรมในทุกกิจการที่มนุษย์ทำทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง



ทรัพยากรกันเพิ่มขึ้น

จากแนวความคิดทั้งหมดเกี่ยวกับเรื่องสันติภาพที่กล่าวมานี้

ความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งอาจกำลังใช้หรือยังไม่ได้ใช้อาวุธอยู่เท่านั้น หากย้

ทั่วไป ส่วนหนึ่งเพื่อให้ประชาชนสนับสนุนและผลักดันแนวทางมรรควิธีแห่งสันติภาพในสังคม ตัวอย่างในกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย หรือส่วนอื่นๆ ของประเทศ อีกส่วนหนึ่งก็เพื่อให้

(2530 : 115)

ถึงปัญหาความรุนแรงทางสังคม จึงหันมาให้ความสำคัญเรื่องสันติภาพแก่โลก เพื่อจะช่วยให้ส

(Word Council of Curriculum and

Instruction)

(Word conference) ที่ประเทศอังกฤษเมื่อปี พ.ศ.2518

- 
1. (Intrapersonal peace)
(peace of mind)
 2. (Interpersonal peace)
 3. (Intra group peace)
 4. (Inter group peace)
 5. (Interracial peace)
 6. (Interracial peace)
 7. (International peace)
 8. (International peace)
 9. (Word peace)

งเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในหมู่สงฆ์ และให้เกิดทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนิน

” ”

. 2505

. 2535

15

15

(1)

(2)

(3)

(4)

(5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น (, 2536: 234-235)

จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดบท

6

1.

” ”

หนึ่ง และเพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปแห่งยุคสมัยประการ
บัญญัติขึ้นในภายหลังที่เรียกว่า ” ”

. 2505

. 2535

20 (1)

15 .2523
2 3

(1)

(2)

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

ตำบล มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะภาค แตกต่างกันที่เขตพื้นที่การปก

การปกครองที่สำคัญ คือ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่เจ้าอาวาส ในมาตรา 37 38

.2505

.2535

(1)

(2)

(3)

(4)

(1)

(2)

(3)

ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือภุชงค์ในวัดนั้น ประพฤติปฏิบัติผิดคำสั่งเจ้า

(

. 2536 : 240-241)

2.

2.1

3

3

2.2

1

()1-2

3

9

ได้รับการแต่งตั้งเป็นมหาเปรียญมีสำพนามเรียกนำหน้าชื่อว่า " "

2

4

6

3

7

9

2.3

()

2

(.1-3)

(.4-6)

2.4

(

)

การศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการชั้นสูงอื่นๆ โดยแบ่งเป็นคณะต่างๆ เช่น คณะพุทธ

2.4.1

()

2.4.2

()

3.

(1)

(2)

การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้มีการศึกษาอบรมวิชาพระพุทธศาสนา และวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยสังคม วัฒนธรรม มารยาทไทย ขนบธรรมเนียม

(3)

()

(4)

ต่างๆ ให้ได้โอกาสและความสะดวกทางการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดที่ตนเองสังกัดหรือ การ

(5)

(6)

เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นการดำเนินงานของพระสงฆ์ในส่วนที่เป็นการศึกษาสงเคราะห์แก่สังคม

4.

(1) () โครงการนี้ดำเนินการเป็นครั้งแรกในปี .2518

(2) โครงการพระธรรมจาริก หรือพระธรรมทูตภายในประเทศ ก่อตั้งขึ้นในปี พ. .2508 โดยมี การส่งพระสงฆ์เดินทางไปเพื่อปฏิบัติศาสนกิจตามหมู่บ้านชาวเขา และที่

(2.1) เพื่ออบรมศีลธรรม และหน้าที่พลเมืองดีแก่ชาวเขา

(2.2)

(2.3)

(assimilation)

.2523 : 165)

(3)

ได้ดำเนินการโดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้รับเอาภาระธุระในการผลิตพระสงฆ์ เพื่อให้มี

(4)

พระที่จักทำหน้าที่เป็นพระจริยนิเทศน์ เช่น สำเร็จการศึกษาเปรียญธรรม 6

⋮

ประโยค หรือในกรณีที่เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านการเผย

จังหวัด หรือเจ้าคณะปกครองในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการศาสนศึกษา การ

- 5. การพัฒนาวัดและอาคารสถานที่ภายในวัด ตลอดจนถึงแวด
ในวัด เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ๆ เอื้อประโยชน์แก่สังคม ชุมชน และการพัฒนา

หรือจากชุมชน ในการดำเนินการสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยงานด้านสาธารณูปการ

- 6. ()

เงินทุนจากประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธา เป็นต้น บทบาทหรือภารกิจของวัดและพระสงฆ์เหล่านี้ ถือว่า

9.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

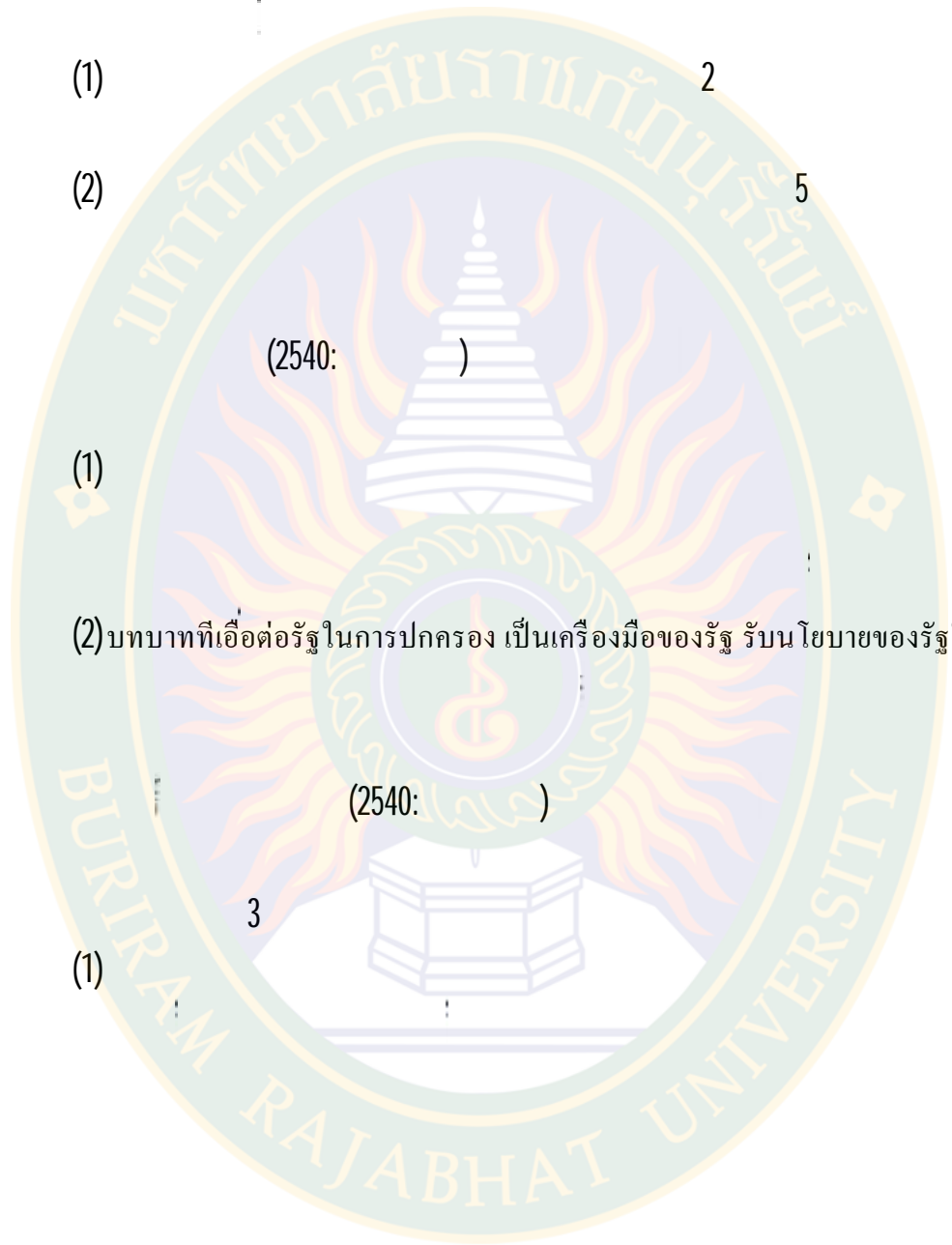
() (2547) ได้ศึกษา

- 3 1. () 2. 3.
- 6 1. 2.
- 3. 4. 5. 6.

-สงเคราะห์ โดยพบผลได้ที่เกิดกับชุมชนจากการดำเนินบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์ทั้ง 2

3. 4. 1. 2.

(2540 : 44)



(1)

(2)

(2540:)

(1)

(2) บทบาทที่เอื้อต่อรัฐในการปกครอง เป็นเครื่องมือของรัฐ รับนโยบายของรัฐในการสั่ง

(2540:)

(1)

(2)

(3)

(2542)

5

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(2543)

() 3

(1)

ผ่านการสาธารณสุขและองค์กรของรัฐและเอกชนด้านอื่นๆ เพื่อให้องค์กรเหล่านั้นสามารถทำงานด้าน

(supporter)

(2)

(social reminder)

(3)

ข้อมนำไปสู่แนวทางที่ดีตามมาด้วย ฉะนั้นพระพิศาลธรรมพาทีจึงส่งเสริมให้บุคคล

(educational thought)

เข้มแข็งหรือให้สามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น จะทำให้เราทราบว่าพระสงฆ์ได้มีบทบาทอย่างไรบ้างใน

ในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ให้มีความเข้มแข็งอย่างมีทิศทาง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

10. บรรณานุกรม

. 2529.

. 2526.

_____ . 2529.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542.

. 2542.

(. . .).

3

. 2540.

()

. 2537.

2.

() 2545.

. 2542.

. 2542.

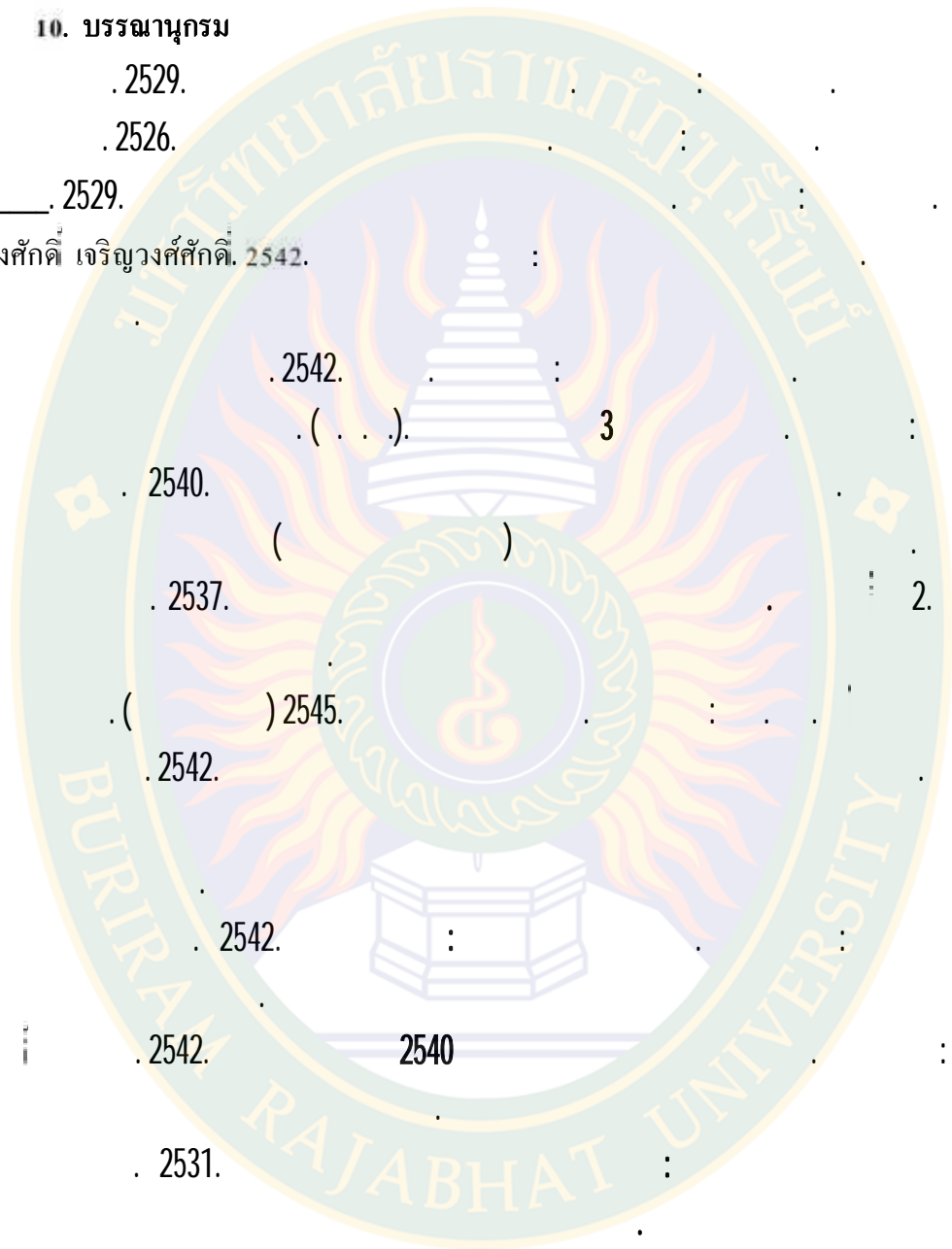
. 2542.

2540

. 2531.

. 2543.

5.



_____ 2543. :
 _____ 2533. :
 _____ 2540. 2. :
 _____ 2541. :
 _____ 2542. :
 _____ 2543. :
 (. .) 2537. 3. 4. :
 _____ 2539. 2. :
 _____ 2546. 35. :
 () 2543. :
 _____ 2542. :
 _____ 2542. :
 _____ 2532. :
 _____ 2540. :
 _____ 2543. : 8.
 _____ 4 , 1-3. :
 _____ (_____ 17 2543).

พันตรี ป หลงสมบูรณ์, 2540. พจนานุกรมมคธ-ไทย, กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์.

(2540).

_____ 2541.

_____ 2540.

_____ 2526.

_____ 2540.

_____ 2543.

_____ 2545.

_____ 2545.

_____ () 2542.

_____ 2544.

_____ 2536.

_____ 2544.

_____ 2540.

_____ 3.

_____ 2.

_____ 4.

_____ 1-2.

_____ 17-18

_____ 2545)

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

11.1 ()

11.2 ()

11.3 ()

11.4

12.

13. วิจัยดำเนินงานวิ

" ()
(qualitative research)

(participant observation)

1.

1.1

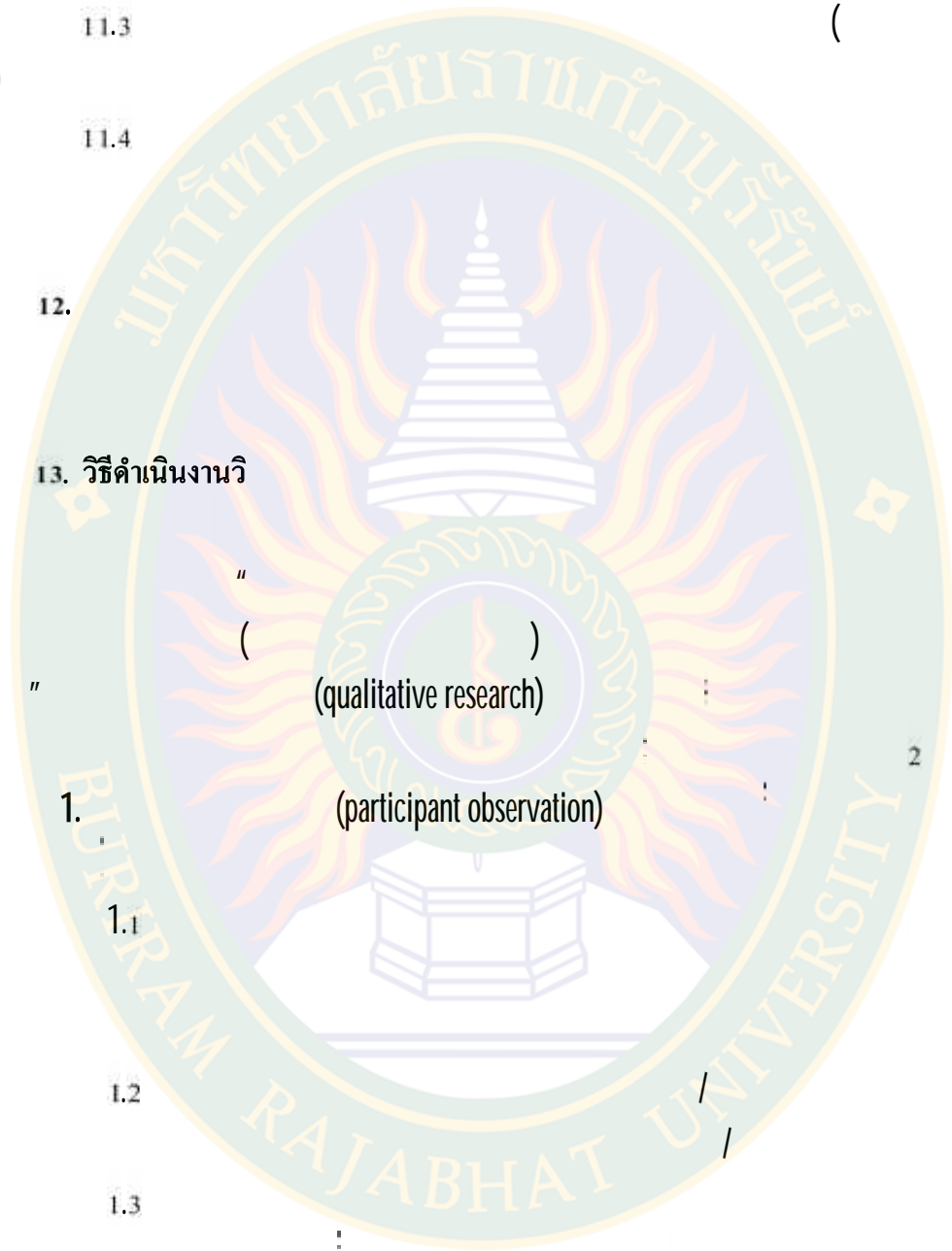
1.2

1.3

2.

(interview)

(interview guide)



) 1 (

2

3

สันติภาพที่ยั่งยืน 6

1.

2.

3.

4.

5.

6.

()

1.

2.

5

1.

2.

งจากที่สร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ

สัมภาษณ์ และทำการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับประเด็นของการศึกษาวิจัย จากนั้นจึงได้นำไปใช้เพื่อการ
(field research)

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะนำไปสู่การวิเคราะห์

1 (documentary analysis)

2 (field-data analysis)

(data classification) ใหม่อีกครั้งหนึ่ง

14. ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงาน

ใช้เวลาศึกษา 11 เดือน เริ่มเดือนพฤษภาคม 2555 2556

	เริ่มทำงานวิจัยเดือนมกราคม 2555	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										

15. ปัจจัยที่เอื้อต่อการวิจัย (อุปกรณ์การวิจัย, โครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ) ระบุเฉพาะปัจจัยที่

16.

(. . .)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน)

16.1

16.1.1

9,000

5,000

4,000

16.2

16.2.1 3,000

16.2.2 6,000

16.4

16.4.1 / 2,000

16.4.2 ค่าน้ำมันรถยนต์และอาหารสำหรับทีมงาน 5,000

16.5 5,000

17.

18.

แล้วเสร็จตามเงื่อนไขโครงการที่กำหนดไว้



(21 คม 2555)



การศึกษาประวัติและผลงานของผู้ที่เคยได้รับรางวัลการส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพ จากมูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) คือพระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุพุทธสีโล) วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

The Study of Biography and works of the person used to receive the award in the field of education for calmness: Phraku Pipitphacharat Wat Samakkee, Thasawang sub-district, Muaeng district, Buriram province

อาจารย์ธงชัย สีโสมณ อาจารย์ชมพู่ อีสริยาวัฒน์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาสังคมโลกที่ผ่านมานี้เน้นไปที่การผลิตเพื่อบริโภคนิยม การผลิตจึงขาดความปลอดภัยในชีวิต ทำให้สังคมเริ่มเลวร้ายเป็นชุมชนท้องถิ่น เป็นกระแสหลักทางสังคมที่ไหลล้นจนเกินไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ แต่หลวงพ่อนานท่านให้ความรู้แก่สังคมว่าทางผลิตต้องเน้นที่ความปลอดภัยของมวลมนุษยชาติเป็นสำคัญ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาประวัติและผลงานของพระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุพุทธสีโล) วัดสามัคคี ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

2.

()

3.

)

อภิปรายผล

การดำเนินงานวิจัย

(. . .)

2

(participants observation)

(interview)